

A munkahelyteremtésre javaslatot tevő dokumentumok áttekintése 2005-től

Tanulmány

A lektori vélemény alapján átdolgozott változat

2011. október

Készült a Foglalkoztatási Hivatal megbízásából a TÁMOP 1.3.1-07/1-2008-002 kódszámú „A foglalkoztatási szolgálat fejlesztése az integrált munkaügyi és szociális rendszer részeként” című kiemelt projekt 3.2. alprojektje keretében az „1 millió új munkahely létrehozásához kapcsolódó háttér tanulmányok kidolgozása” című kutatás keretében.

2011. augusztus-október

Készítette: 3K Consens Iroda
Budapest 1125 Diósárok 2.
consens@mail.datanet.hu
www.3kconsens.hu

Kutatásvezető: Dávid János

.-

Tartalomjegyzék

I. Fejezet Az OECD munkahelyek keletkezésével-teremtésével kapcsolatos dokumentumok áttekintése	6
Bevezető.....	6
A „munkahelyteremtés” fogalmának értelmezése az OECD dokumentumokban	7
Az OECD foglalkoztatási stratégiái	8
Gazdasági válság és foglalkoztatás:	13
Kockázatok és politikák OECD 2011	13
Global Job Pact ILO 2009	16
Növekedés, munkahelyteremtés	17
Vonzóvá kell tenni Európát a munka és a befektetések számára.....	18
A tudás és innováció a növekedés szolgálatában.....	18
Több és jobb munkahelyet.....	19
A megújított lisszaboni program megvalósítása.	19
KKV-k- szerepe a növekedésben és foglalkoztatásban	19
A térségi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés	22
Fejlesztési területek, programok, javaslatok	29
A KKV-k, különösen az innovatív KKV-kat (is) érintő finanszírozási szakadék mérséklése)	29
Munkahelyteremtés, vállalkozói szellem és környezet fejlesztése	29
A vállalkozói szellem, hajlandóság fejlesztését célzó program és megvalósításának tapasztalatai.....	31
Önfoglalkoztatás.....	32
A gyakorlati fejlesztés filozófiája és infrastruktúrája.....	32
II. fejezet A munkahelyteremtéssel kapcsolatos hazai dokumentumok áttekintése	40
Bevezető.....	40
Önfoglalkoztatás, mikro-vállalkozás, munkahelyteremtés.....	41
Mikrofinanszírozás	46
Vállalkozóvá válás akadályai	48
Növekedés és munkahelyteremtés.....	51
KKV-k növekedésének és foglalkoztatásban betöltött szerepének erősítése.....	52
Átfogó vállalkozásfejlesztési stratégia 2011	54
Vállalkozásfejlesztés	55

A célok és a fejlesztés közötti kapcsolat tisztázatlansága.....	58
A központi pályázati elvekre épülő projekt alapú fejlesztés.....	59
Foglalkoztatás fejlesztés, munkaerő fejlesztés	61
A Mercedes –modell – Kecskemét.	62
Munkaerő fejlesztés és a non profit szféra.....	65
A foglalkoztatás térségi probléma.....	68
Módszertani alapok: A regionális gazdasági – foglalkoztatási válságkezelés európai gyakorlata	70
Válságtérségek kialakulása.....	70
A válságkezelés nemzetközi tapasztalatai	71
Az új modell	73
A kapacitás felmérést követi a helyi kapacitásfejlesztés lehetőségének becslése. Ehhez.....	77
A komplex térségi megközelítés magyarországi megjelenései.....	78
A gyorsreagálás program.....	78
A csoportos létszámleépítés programja	82
A leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségek célzott támogatásának kísérlete az ÚMFT keretében.	84
III: Fejezet Az OECD és a hazai megközelítések, problémák együttes javaslatokat is magába foglaló értékelése	89
1. Kiszámíthatóság, mint a gazdaság működésének alapfeltétele	89
2. Kedvező üzleti környezet.....	89
3. A vállalkozásokat segítő finanszírozási szolgáltatások.....	90
4. A munkát terhelő adók és járulékok csökkentése, termékszerkezetváltás.	90
5. Hídképző szervezetek	91
6. Munkaerőpiaci kereslet és kínálat kapcsolatának megteremtését	93
7. Az aktív eszközök rugalmas, a szükségletekre választ adó alkalmazása	94
8. Az OECD Helyi Gazdaság-, és foglalkoztatás fejlesztési (LEED) kutatási programja 2011-12	95
9. A munkaerőpiaci programok előnyei és hátrányai.....	95
10. A kirekesztődés elleni küzdelem, az inklúzió nem ragtapsz. a.....	96
11. Az önfoglalkoztatás, a kezdő –mikró vállalkozások létrejöttének támogatása	96
12. Az új munkahelyek kérdése	97
13. Új tevékenységterületek- új munkahelyek	97
14. A gazdasági-foglalkoztatási problémák kezelése a válságban	98
15. A szolgáltatások európai piacának megnyitását, az akadályok elhárítását követelte az Európai kézművesek szövetsége	99
16. A térségi gazdaság fejlesztésének komplex megközelítéséről	99
17. E feltételek hazánkban még sohasem jöttek létre.....	100

18. A centralizáció negatív következménye.....	100
19. Az LHH térségek fejlesztéséről	101
20. 2005-ben a békés megyei válságkezelő program	101
21. GOP keretében megjelent egy telephely fejlesztési pályázat	102
22. Az egyetemek-kutatóhelyek és a környezetben lévő vállalkozások.....	102
IV Fejezet. Áttekintő értékelés a tapasztalatokról	104
V. Fejezet A kutatás összefoglalása.....	110
A „munkahelyteremtés” fogalmának értelmezése az OECD dokumentumokban	112
OECD Foglalkoztatási stratégiája.....	113
Átfogó gazdaság-, és foglalkoztatáspolitikához lokális megvalósítás szükséges	115
A LEED kutatási program	116
A fejlesztések irányai	120
Problématerületek és válaszok OECD és hazai példák.....	123
Felhasznált OECD és hazai irodalom jegyzéke.....	138

I. Fejezet Az OECD munkahelyek keletkezésével-teremtésével kapcsolatos dokumentumok áttekintése

Bevezető

Az OECD elsődleges feladatának a gazdasági-, foglalkoztatási-, képzési-, technológiai folyamatok nyomon követését, elemzését tartja. Célja, hogy a folyamatok keretében megfigyelje a tagországok (és még azon túl is) különféle politikáit (policy) és ajánlásokat tegyen ezekre. A politikai ajánlásokon túl figyelme, elemzései kiterjednek a politikák megvalósítási eszközeinek hatékonyságára és eredményességére is. Az OECD az IMF és a Világbankhoz hasonlóan különösen aktív a gazdasági és társadalmi válságjelenségek figyelemmel kísérésében, elemzésében és a válságok feloldására alkalmas ajánlások megfogalmazásában.

Fontos megjegyezni, hogy az EU sem az OECD által képviselt megközelítésnek nem áll a középpontjában az a probléma, amely Magyarországra és más Közép Kelet Európai országra jellemző. Az elsősorban a fejlett országok tapasztalatain felépült szakmai megközelítések nem irányulnak a vállalkozás-, munkahelyhiányos régiók térségek problémáinak elemzésére, fejlesztési ajánlások kidolgozására. Ezt támasztja alá az a tény, hogy ugyan évtizedek óta átlagos 10 százalék fölött vannak az EU tagállamok munkanélküliségi rátái, s a jelenlegi válságban egyes helyeken ez az arány 20-30 százalékos, mégsem fektet szellemi energiákat komplex térségi fejlesztési eljárások kidolgozására. Érthető ez, hiszen abból indul ki, hogy a tőke mindig elegendő, sőt túlzott mértékben is rendelkezésre áll, s ha piaci lehetőséget lát, akkor megkeresi a válasz lehetőségeit (s így teremt munkahelyeket). Kissé más a helyzet a tőke-, invenció-, tudás és szellem hiányos hazai és más Közép kelet Európai térségekben, ahol a jövedelemtermelő képesség alacsony, kevés a vállalkozás, a vállalkozások piacképessége is gyenge, s végül ez határozza meg az alacsony foglalkoztató képességet, a magas munkanélküliséget.

Emellett is hasznos tanulságokkal jár az OECD irodalom feldolgozása. Mindenek előtt jelzi, milyen *komplex, kormányzati és helyi politikák által is meghatározott gazdasági társadalmi folyamatok eredménye az éppen elért foglalkoztatási-, jövedelemtermelési-, jóléti szint*, amely csak ideig-óráig és korlátozottan növelhető közfoglalkoztatással. Ellenben a társadalmi igényekhez is igazodó, komplex, innovatív, s a gazdasági és szereplők jövedelemtermelő

képességét elősegítő politikák kidolgozásával növelhető a gazdasági- foglalkoztatási teljesítmény. E megközelítés megismerése segíthet bennünket a munkahelyhiány probléma leküzdésében is.

A „munkahelyteremtés” fogalmának értelmezése az OECD dokumentumokban

Az OECD dokumentumok elsősorban

- vagy a foglalkoztatásról és munkanélküliségről beszélnek,
- vagy a munkahelyek számának növekedését és csökkenését előidéző világgazdasági, globalizációs, és a nemzetállamok fiskális politikáiról, ezen belül is a munkát terhelő adók és munkanélküli járadékok ösztönző, avagy visszatartó hatásairól-,
- vagy a különféle állami-, ill. közösségi beavatkozásokról, amelyek a KKV-k eredményességére és foglalkoztató képességére hatnak pozitívan,
- vagy a vállalkozói tudás és szellem terjesztéséről és fejlesztéséről, amely új KKV-k piacra lépését, és így a foglalkoztatók közötti megjelenését segítik elő,
- vagy a munkaerő kereslet és kínálat hatékonyabb összehangolásáról, annak érdekében, hogy az inadekvát képzettségű munkaerő ne akadályozza a vállalkozások növekedését, foglalkoztató képességének kiteljesedését,
- vagy a munkahelyet és szociális szolgáltatásokat egyszerre teremtő szociális gazdaság létrehozásáról,
- vagy a közmunkáról, elsősorban a képzetlen munkanélküli rétegek foglalkoztatására, a szegénységtől való védelmére,
- vagy a munkaerő fejlesztéséről –elsősorban képzés/átképzés útján a munkaerő foglalkoztathatóságának megteremtése érdekében.

A dokumentumok a szó szoros értelmében vett munkahelyteremtésről, azaz korábban nem létező, a közszféra beavatkozásával keletkező munkahelyekről, elsősorban a KKV-vállalkozástámogató politikája kapcsán szólnak, mint a vállalkozástámogatás fontos, de mégis járulékos eleméről.

Az OECD, az EU, és más donor szervezetek napjainkban (évtizedekkel korábban ez másként volt) a harmadik világnak nyújtott segélyprogramok keretében folytat a munkahelyteremtést középpontba helyező tevékenységet, programokat. E programok sem közvetlenül a munkahelyteremtésre, hanem a projekt alapú vagy települési és térségi gazdaságfejlesztésre irányulnak, amely új gazdasági szereplők különféle vállalkozási-,

illetve együttműködési formában megvalósuló jövedelem és/illetve szolgáltatásfejlesztését elősegítve megélhetést, jövedelmet, munkahelyet teremt.

Az OECD foglalkoztatási stratégiái

Boosting Jobs and Incomes címmel jelent meg az OECD Employment Outlook c. kiadványaként az OECD által 1994-ben készített „Job Strategy”-jének felülvizsgálata, megújítása. (8)

1994-ben a Jobs Strategy létrehozását az akkoriban már hosszú ideje észlelt magas munkanélküliség ráta tette szükségessé. Azóta, a 2006-os új Jobs stratégia megalkotásáig, az 1994-ben megfogalmazott ajánlások határozták meg az OECD tagállamok foglalkoztatás politikáját. Ezek az ajánlások az alábbiak voltak

1. Olyan makrogazdasági politikát szükséges folytatni, amely úgy ösztönzi a növekedést, hogy közben figyelembe veszi a struktúra átalakítás, a fenntarthatóság szükségleteit, és mindezt az infláció kontrolálásával teszi.
2. Megteremti, elősegíti a technológiai fejlődést szolgáló intézményes kereteket az új technológiák létrejöttéhez és elterjedéséhez
3. Növelni szükséges a munkaidő rövidtávú és az életciklus egészére kiterjedő flexibilitását, önkéntes (a munkaadók, a munkavállalók) kezdeményezésre.
4. A vállalkozói klímát, környezetet kedvezőbbé kell tenni az akadályok és megszorítások eltüntetésével az új vállalkozások létrejötte és fejlődése érdekében
5. A bértarifákat flexibilisebbé kell tenni a korlátozások feloldásával, hogy azok függetlenedjenek a helyi feltételektől és az egyéni képzettségi szinttől, különösen a fiatalok, pályára lépők érdekében
6. Meg kell reformálni a foglalkoztatás biztonságát szolgáló szabályokat annak érdekében, hogy növekedjen a foglalkoztatás a piaci szegmensben.
7. Hangsúlyosabbá és hatékonyabbá kell tenni az aktív munkaerőpiaci politikát.
8. Az iskolarendszerű és felnőttképzés széleskörű megreformálásával meg kell újítani a munkaerő képzettségét, és kompetenciáit.
9. Meg kell reformálni a munkanélküliséghez kapcsolódó járadékok szisztémáit – összhangban az adórendszerekkel- annak érdekében, hogy a társadalom egyenlőség céljai a mainál sokkal kevésbé terheljék a munkaerőpiac működését

10. Ösztönözni szükséges a piaci versenyt a termelés terén a monopolisztikus tendenciák visszazorításával és gyengíteni szükséges „a hazai –külföldi” megkülönböztetést, miután a verseny egyenlőség hozzájárul az innovációhoz és a gazdaság dinamizálásához

2006-ban e stratégia áttekintése után úgy értékelték, hogy az OECD tagállamai a tárgyalt 10 éves periódusban elsősorban a munkanélküliség felszámolására törekedtek. Úgy ítélték meg, hogy a munkanélküliség felszámolása ugyan továbbra is fontossággal bír, azonban nagyobb hangsúlyt kell fektetni a munkaerő elöregedéséből származó problémákra. Megjegyzem, hogy nem sokkal ezután (2006) kitört az újabb válság, amely tovább növelte(növeli) a munkanélküliségi problémát.

Az elöregedés problémán túl, 2006-ban a globalizáció hatásai, és az ebből következő tennivalók kerültek a fókuszba. A megközelítés vezérelve szerint a távol keleti gazdaságok teremtette forgalomművekedés a technológiafejlesztés felgyorsítását teszi szükségessé.

Ugyanakkor a 2006-os Jobs Strategy nem tér ki részletesen a növekedés kérdéseire, mivel e kérdéskörben két önálló dokumentumot is létrehozta: Growth Study és Going for Growth címmel.

A dokumentum a megelőző 10 év vizsgálata alapján megállapítja, hogy a tárgyalt periódusban az OECD országok többségében sikerült csökkenteni a munkanélküliséget és növelni a foglalkoztatást. A munkaerőpiac nyitottabbá, működőképesebbé vált, különösen a nők és az idősebbek vonatkozásában, de nem sikerült megoldani a fiatalok és az alacsony képzettségűek munkába lépését. Így a munkaerőpiac továbbra is erősen szegmentált maradt, és megmaradtak az egyenlőtlenségek növekedési tendenciái.

Az 2006-os új stratégia még békeidőben, a válság előtt, pontosabban a 2000-es és a 2008-as válságidőpontok közötti legbiztosabb időpontban született. Abból a szempontból utólag is hitelesnek tűnik, hogy a 4 pilléren épített stratégia első pillére „**A megfelelő makrogazdasági politika**”, s ennek keretében javasolja a kormányoknak a kiegyensúlyozott költségvetés tartását, a közkiadások kontrollját, fenntarthatóságának biztosítását, s ezen keresztül az ár-, és (alacsony) inflációstabilitást. Mivel ezekkel mérsékelhetőek a finanszírozási kockázatok, alacsony szinten tarthatók a finanszírozási költségek, s ez kedvező feltételeket teremt mind a termelő szféra mind a munkaerőpiac működéséhez. Egyszóval célnak tekinti a növekedést, a munkaerő iránt folyamatosan növekvő keresletet. (*Pliar A:*)

A Stratégia második pillére: ***Felszámolni a munkaerőpiac működését valamint a munkaerő keresést akadályozó tényezőket.*** Két tényezőt tart alapvetőnek. Az egyik a ***munkanélküliséggel összefüggő segélyek ösztönző/visszatartó ereje, a másik a munkakeresést, a munkaerőpiacra való visszalépést segítő intézményrendszer hatékony működése.*** Javaslatai arra irányulnak, hogy a szociálisan már nem indokolt szintű munkanélküli segélyek mértékének csökkentésével erősítsék a munkahely-keresést, valamint arra, hogy a megfelelő segítő intézményrendszer eszközeinek módszereinek bővítésével és általában hatékonyabb tevékenységgel javítsa a visszalépés eredményességét.

Emellett ***javasolja a munkaerőpiacról idő előtti kilépést lehetővé tevő szabályozások áttekintését, korlátozását,*** valamint olyan családbarát intézkedések meghozatalát, amellyel elősegíthető a munkába állás.(bölcsőde, óvoda, stb.)

A harmadik pillér ***”Kezeleni azokat a tényezőket, amelyek útjában állnak a munkaerőigény kielégítésének.”*** Ezen belül az esetleg túl magas, az alacsony képzettségűek foglalkoztatását nehezítő ***minimálbérek csökkentéséről, a túl magas munkát terhelő adókról,*** egyes országok esetében az „elszaladó” egészségügyi és nyugdíjjárulékokról van szó. Fontosnak tartja az ***önfoglalkoztatóvá válás és vállalkozás alapítás minden korlátjának leépítését,*** mind a foglalkoztatás, mind a produktív és szolgáltató szféra fejlődési lehetőségeinek kitágítása érdekében.

Megemlíti még a versenyhelyezethez nem illeszkedő ***kollektív megállapodások olykor túlzott tartalmát,*** valamint azt, hogy a korlátozásokkal, csökkentésekkel törekedjenek a fekete munka, fekete foglalkoztatás kifehérítésére.

Az utolsó, negyedik pillér a ***munkaerő megfelelő képzettségéről és kompetenciáiról szól.*** Szükségesnek tartja a felnőttképzés fejlesztését, a diplomák-, képzettségek elismerési rendszerének kialakítását, tekintettel a bevándorló dolgozóakra, valamint azt, hogy a képzési rendszerek igazodjanak jobban a munkaerőigényekhez, a képzettségekkel legyen biztosítható a folyamatosan változó tudás-gyakorlati igények kielégítése, s a munkavállalók munkaerőpiaci szabadsága.

Külön foglalkozik a korlátozott munkaképességgel rendelkezők munkaerőpiaci befogadásának kérdéseivel, valamint a szakmatanulás, a szakképzés rendszerének flexibilisebbé tételével, a lemorzsolódás kérdésével, az iskolarendszerű és felnőttképzés közötti rugalmas kapcsolattal a munka melletti és a munkavégzés alatti tanulással.

A stratégia az empirikus kutatások alapján megállapítja, hogy a sikerhez több, egymástól eltérő politika alkalmazásával lehet eljutni.

A „Fokozni a munkahelyek (számát) és a jövedelmet” címmel megjelentetett összefoglaló stratégia - mint említettük- több, adatokra és más információkra támaszkodó részletes elemzésen alapul. (8.1-8.7 sorszámú jelölt tanulmányok)

Ezek között, ami bennünket különösen érdekelhet, az egyik (8.3). A foglalkoztatás megújítását szolgáló átfogó politikák, amely külön-külön fejezetben foglalkozik az aktivizálás fiskális hátterével (1. fejezet), majd az aktív és passzív munkaerőpiaci politika megelőző 10 évének elemzésével, különös figyelmet fordítva az alkalmazott eszközök költségeire és a foglalkoztatást növelő/hátráltató hatásaira (mindenekelőtt a munkanélküliség csökkentésének szempontjából (2. fejezet). A harmadik fejezet a munkát és a béreket szabályozó törvények és a kollektív szerződések foglalkoztatási hatásait tárgyalja az előző fejezetekhez hasonló részletességgel, egy-egy példa bemutatásával. S végül a negyedik fejezet a képzés, az élethosszig tartó tanulás jelentőségét és módszereit vizsgálja-elemzi a munkanélküliség felszámolására illetve megelőzésére vonatkozóan.

A stratégiához külön tanulmány (8.4) kapcsolódik, szintén alapvetően a sikeres aktivizálás szempontjait szem előtt tartva, amely a speciális nők, idősebb rétegek, bevándorlók, fiatalok csökkent munkaképességűek munkaerőpiaci reintegrációjának eszközeit, módszereit elemzi.

E tanulmány második fejezete foglalkozik az elmaradott térségek régiókban alkalmazott aktivizálási politikájával és módszerekkel. E fejezet azután következik, hogy a fiatalok, és bevándorlók, mint speciális csoportok elemzésénél elmondta, hogy **a közvetlen, illetve direkt munkahelyteremtéssel kapcsolatban a mérések nem mutatnak kielégítő eredményeket.** A vizsgálatok kimutatták, hogy a foglalkoztatáshoz kapcsolódó vállalkozóknak nyújtott támogatással mind a „holt teher”, mind a „kicserélési hatás” jelensége érzékelhető, s ezáltal a támogatások nettó foglalkoztatási eredménye meglehetősen gyenge.

A munkavállalók/munkakeresők támogatása az elmaradott régiókban c. fejezet kiindulópontja az 1994-es Stratégia ajánlása, amely szerint érdemes, és szükséges olyan bérszabályozás, illetve bérmegállapodások kialakítása, **amelyek a bérszínvonalat függővé teszik a regionális ill. helyi feltételektől.** A bérek e flexibilitásától a munkaerő regionális mobilitásának felerősödését várták. E stratégia azt is kiemelte, hogy emellett más eszközök alkalmazása is fontos lehet a helyi munkalehetőségek szélesítése érdekében. **Felmerül a migrációt akadályozó lakáspolitikai problémája is.**

A foglalkoztatásban (is) megmutatkozó regionális különbségek az európai OECD országokra is jellemző. Így különösen Németországra, Olaszországra, Belgiumra és Törökországra, ahol az elmaradott régiók munkanélküliségi rátája egyes esetekben sokszorososa ugyanazon országok – magas foglalkoztatási szintet mutató régiói adatainak. Megfigyelhető, hogy az elmaradott régiók, térségek magas munkanélküliségi rátája jelentősen akkor sem csökkent, ha más régiókban, s így egy-egy vizsgált ország egészében jelentősen javult a munkanélküliségi ráta. Ez történt Kanadában és Spanyolországban, de ugyanakkor a munkanélküliségben mutatkozó regionális különbségek csökkentek Németországban, Görögországban és Japánban az alacsony és a magas munkanélküliség között.

A regionális foglalkoztatási egyenlőtlenségek feloldására a 2006-os stratégia a korábbi stratégiai javaslat, illetve megoldás folytatását javasolja. Eszerint olyan speciális bérmegállapodások megkötésére van szükség, amely eredményeként az alacsonyabb minimálbér és alacsonyabb kereset vonzóvá teszi a térséget a vállalkozások számára, s ezáltal csökkennek a különbségek. A részleteket sajnos nem elemezve a javaslat arra a megfigyelt összefüggésre épít, miszerint az elmaradott régiókban a termelés kevésbé hatékony, mint a fejlett régiókban, s ez a tény indokolná az alacsonyabb, s így a vállalkozók számára vonzóbb béreket. Emellett a javaslat szükségesnek tart olyan kormányzati politikát, amely külső befektetők számára különböző kedvezményekkel teszi vonzóvá az elmaradott régiókat, térségeket.

A szűkösen rendelkezésre álló adatokon megvizsgálták, hogy ezek a támogatások valóban nettó foglalkoztatás növekedéssel járnak-e. Az eredmény az volt, hogy e növekményt erősen csökkenti a „kicserélési effektus”, mint például az ipari parkokba való betelepülést ösztönző megoldások esetén gyakori a szimpla áttelepülés és az ezzel járó munkaerőcsere. E folyamat láttán egyes országok inkább infrastruktúra beruházásokkal próbálják a térség attraktivitását növelni, de egyes esetekben az is kétséges, hogy ezek a beruházások megtérülnek-e?

Az elmaradott térségek munkahely-teremtési lehetőségeivel kapcsolatban az elemzés felveti a decentralizált megoldások lehetőségét, mondván a helyiek jobban tudnak alkalmazkodni saját feltételeikhez, mint a kormányzat. Ezzel szemben azonban azt az érvet is megfogalmazza, miszerint a központi kormányzati pénzügyi segítségre mindenképpen szükség van és ez (is) indokolja, hogy ***csak egy megállapodásként létrejött stratégia kereteihez igazodva életképes a kompetenciák említett decentralizációja.***

E tanulmány utolsó fejezete a legális/illegális foglalkoztatással foglalkozva ez utóbbi kifehéritésének eszközeit, illetve ezek kombinációit fogalmazza meg javaslatként.

Az OECD összhangban az EU és az ILO szakmai megközelítésével, a munkahelyteremtés, vagyis a foglalkoztatási szint fenntartásának és növelésének kérdését más politikákkal és gyakorlattal összhangban tárgyalja. (1.) Természetesen minden szempontot megelőz a világgazdasági konjunktúra/dekonjunktúra kérdése. Egyrészt abból a szempontból, hogy miként hat az országban folyó termelés keresletére, másrészt, hogy miként teremt az ország, akár a válság körülményei között is kedvező gazdasági feltételeket a piacgazdasági szereplők működéséhez. A négy fejezetre bomló OECD 2010 re vonatkozó ország jelentése (1) első három fejezetcíme jól fejezi ki azokat a makro problémákat, amelyek a gazdaság és foglalkoztatás növekedés útjában állnak:

1. A fenntartható növekedés útjának megőrzése
2. A fiskális reform folytatása
3. A pénzügyi stabilitás fenntartása jobb szabályozással.

Nem véletlen, hanem koncepcionális megközelítést jelez a negyedik fejezet, amely mintegy javaslatként írja, „ *A képzési rendszer növekvő hozzájárulása (szükséges) a (gazdasági) növekedéshez.*”

Gazdasági válság és foglalkoztatás:

Kockázatok és politikák OECD 2011

Javaslatok két évvel a válság legmélyebb pontjának elérése és a növekedés megindulása után:

1. Ahol még mindig kicsi a munkaerő kereslet, és a költségvetés megengedi, ott ajánlatos átmeneti és célzott módon csökkenteni a munkát terhelő járulékokat, mivel ezáltal növekedhet a foglalkoztatás
2. A munkahelykeresést elősegítő szolgáltatásokra szánt forrásokat szükséges hozzáigazítani a növekvő feladatokhoz
3. Tekintettel arra, hogy fiatalok és alacsony képzettségűek sokasága növeli a munkanélküliek csoportját, elengedhetetlen az átképzések ösztönzése, még akkor is,

ha ez a nehéz helyzetben lévő költségvetés terheit növeli, vagy szétfeszíti a szűkös képzési szolgáltatásokat.

4. Azokban az országokban, ahol a válság ideje alatt megemelték a munkanélküliségi járadékot, ott érdemes ezt a szintet állandósítani, megtartani, mivel ez az érintetteket ösztönzi a munkakeresésre.
5. Amint a fellendülés és foglalkoztatás növekedése gyorsul., erőteljesebbé válik a munkanélküliségi járadék (megemelt) időtartamát és mennyiségét érdemes áttekinteni, szükség esetén újraszabályozni, csökkenteni.
6. A határozott és határozatlan idejű foglalkoztatottak védelme közötti szakadék csökkentését érdemes megfontolni, különösen, ha a határozott idejű foglalkoztatottak védelme nagyon szűkös, mivel ezzel növelhető a határozott idejű foglalkoztatás iránti hajlandóság, végső soron a munkaerőpiaci rugalmasság. (4)

Az OECD Economics Department fenti ajánlásai a 2007-2010 közötti tagországi politikák hatásvizsgálatán alapul. Megfigyelték hogy

1. Azokban az országokban, ahol célzottan és időlegesen csökkentették a munkát terhelő járulékokat, ott megnövekedett a munkanélküli pozícióból kilépők aránya.
2. Különösen sikeresnek bizonyultak az olyan eljárások, ahol a járulékcsoökkentést új foglalkoztatottak felvételéhez kötötték, mint Finnországban, Magyarországon, Írországban, Portugáliában, Törökországban
3. Megfigyelték: ha túl sokáig tart a munkahely megőrzést segítő támogatás, akkor a foglalkoztatók elkezdnek „játszani” ezzel az eszközzel.
4. A foglalkoztatást ösztönző politika mellett fontosnak bizonyult a munkakeresés, valamint a szakmai tudás megújítására irányuló képzés támogatása, amelyet a munkaerőpiaci és képzési program-szolgáltatások megerősítése tett lehetővé. Mivel a foglalkoztatási pangás időszakában a munkavállalók szempontjából kisebb a kockázata annak, hogy a képzés ideje alatt elszalasztják a kínáló alkalmaztatás lehetőségeit, ezért ebben a helyzetben érdemes megerősíteni a képzési szolgáltatásokat, különös tekintettel arra, hogy a munkanélküliek között magas a fiatalok és az alacsony képzettségűek aránya. Természetesen ez a megoldás csak korlátozottan volt lehetséges azokban az országokban, ahol a költségvetés amúgy is kifizített volt (Írország, Görögország, Portugália, Spanyolország), illetve ott – mint pl. az USA-ban, ahol a képzési infrastruktúra gyenge.

5. Nemcsak az OECD kutatási eredményeit, de szemléletét is tükrözi, hogy a munkanélküli ellátások mennyiségi, időtartambeli kiterjesztésének indokoltságát azzal is magyarázza, hogy ezáltal csökkenti
 - a korai rendes és rokkant nyugdíjaztatásba való menekülést
 - az érintett és családjának elnyomorodásátEzen összefüggések ismeretében javasol óvatosságot a munkanélküli ellátások mennyiségi és időbeli csökkentése terén. Ez utóbbit akkor látja időszerűnek, ha a munkaerő iránti kereslet jelentősen növekszik
6. Számos országban a válság hatására megnehezítették a határozatlan idejű szerződéssel foglalkoztatottak elbocsátását. Ugyan ez a megoldás erősen korlátozza a foglalkoztatókat, és súlyos terheket is rak rájuk, mégis, ahol ezt differenciáltan alkalmazták, ott nem zárta ki az új munkaerő felvételének lehetőségét. Így például, ahol a szenioritás elvét alkalmazták az el nem bocsátandók megválasztásában, ott mutatkozott kereslet a pangás időszakában is a fiatalabb munkaerő iránt.
7. A foglalkoztatás szempontjából károsnak bizonyul a határozott és határozatlan idejű foglalkoztatottak védelme közötti szakadék (Franciaország, Olaszország Spanyolország) mert növeli a munkanélküli forgalmat, és csökkenti a foglalkoztatottak bizonyos kategóriáiban a bizonytalanságot (fiatalok, nők stb.) Igaz ennek nincs hatása a munkanélküliségi rátára.
8. A fenti tapasztalatok egy része – óvatos értelmezés mellett is- megerősíti az OECD foglalkoztatási stratégiájába foglaltakat, mégis vannak olyan tapasztalatok, amelyek szükségessé teszik a Stratégia módosítását.
 - A válság és az azt követő fellendülés rávilágított a makrogazdasági stabilitás fontosságára, arra, hogy a fellendülés időszakában mindig fel kell készülni a recesszió időszakára.
 - Hasonlóképpen fontos a munkaerő aktivitásának és a munkaerő iránti igények kiszolgálásának fenntartása.
 - Azok az országok voltak képesek hatékonyan válaszolni a foglalkoztatási válságra, amelyek már a válságot megelőzően reformot hajtottak végre mind a munkanélküliségi segélyezés, mind a munkavállalás ösztönzése terén. (E reformok a járadékok kiszélesítésére, a jogosultságok szűkítésére és –jobb-célzottságára, a járulékfizetés erősítésére irányultak)
 - Bebizonyosodott, hogy megvalósítható olyan segélyezési politika, amely nem növeli (sőt csökkenti) a fekete foglalkoztatást.

- Az OECD kutatás tapasztalatai szerint meglepő volt, hogy az idősebb foglalkoztatottak – a korábban tapasztaltakhoz képest- sokkal kisebb mértékben menekültek ki véglegesen a munkaerőpiacról. Ez bizonyítja azoknak a reformoknak a sikerét, amelyeket a tagállamok egy része menekülési csatornák elzárása terén megtett.
- Egyes országokban tapasztalt mérsékelt munkanélküliség (Belgium, Finnország, Németország, Japán, Luxemburg) azt bizonyítja, hogy a munkaidő megosztási és részmunkaidős rendszerek működtetése a válságos időkben meghozza a maga eredményét: alkalmazásukkal a válságos időszakban lehetségessé válik a negatív hatások mérséklése.

Global Job Pact ILO 2009

2009 júniusában (a közlemény dátuma 2009 június 19.) az ILO elfogadta: Global Job Pact, GJP 2009- programot, amellyel a válságra kívánt választ adni.

A program sürgős beavatkozásokat hirdet, tekintettel a növekvő munkanélküliségre, szegénységre, az egyenlőtlenségek súlyosbodására és a vállalatok összeomlására. Elsődleges célja az iránymutatás a gazdaság fellendítéséhez, a munkahelyteremtéshez, a munkában lévők és családjaik megvédéséhez. A javasolt beavatkozások a munkahelyteremtés és a gazdaság fellendítése mellett elő kívánják segíteni egy „zöldebb”, kiegyensúlyozottabb és fenntarthatóbb gazdaság létrejöttét, és az olyan különösen veszélyeztetett csoportok munkaerőpiaci pozícióinak megővését, mint a feketén foglalkoztatottak, a pályakezdők, fiatalok, a rokkantak, s nem utolsósorban a nők.

A növekvő munkanélküliség legyőzését, a gazdaság fellendítéséhez szükséges lépések megtételét javasló politika tartópillérei a következők:

1. Beruházni az infrastruktúrába, és ezzel(is) új munkahelyeket teremteni
2. A közmunka programok megújítása
3. Az informális (fekete) gazdaság bevonásával hozzájárulni a gazdaság fellendítéséhez
4. A munkaügyi szervezet (PES) tevékenységének hozzáigazítása a válsághelyzethez
5. Különös figyelmet fordítani a csökkent munkaképességűekre, hogy munkaerőpiaci helyzetük ne váljon annál is hátrányosabbá, mint a válságot megelőzően
6. Olyan stratégiák, eszközök alkalmazása, amely mérsékli az elbocsátásokat
7. A KKV-k és alkalmazottainak kiemelt támogatása

8. Az új zöld munkahelyek létrejöttének támogatása a gazdasági fellendülés és a fenntarthatóság érdekében
9. A szociális gazdaság és az együttműködéseken alapuló vállalkozási formák létrejöttének, működésének ösztönzése (pl: szövetkezetek)
10. A beszállítói hálózatok működésének elősegítése
11. A munkahelyteremtés finanszírozása
12. A kereskedelmi és foglalkoztatáspolitikai összehangolása
13. Különös figyelmet fordítani a pályakezdő és a fiatal munkavállalókra
14. Különös figyelmet fordítani a nemek közötti egyenlőségre a foglalkoztatásban
15. Megóvni a HIV fertőzöttek és AIDS-esek jövedelemszerző-, és önfenntartó képességét
16. Megóvni a vendégmunkások munkahelyeit
17. Munkaidő megosztással, munkaidő csökkentéssel mérsékelni a munkahelyvesztést

Növekedés, munkahelyteremtés

A gazdasági növekedés és munkahelyteremtés címmel készített alternatív stratégiát az Európai kézművesek és KKV-k szövetsége 2005-ben, kritizálva a lisszaboni stratégiát, (2000) amelyet –hasonlóan a Wim Kok jelentésben megfogalmazottakhoz – túlon túl általánosnak, különféle, sokszor egymásnak ellentmondó célokat is megfogalmazónak tartottak. Emellett elégtelennek tartották a stratégia bevezetésének kidolgozottságát és mindenek eredményeként úgy ítélték meg, hogy ***nem segíti elő egy egészséges és versenyképes európai gazdaság létrejöttét.***(10)

A kézművesek és KKV-k szervezete felhívta az EU bizottság figyelmét arra, hogy a szóban forgó szektor foglalkoztatja az unió munkavállalóinak kétharmadát és egyúttal a gazdasági teljesítmény 60%-át produkálja: nélkülük tehát sem a foglalkoztatási, sem a versenyképességi problémákat nem lehet megoldani.

Mindezek alapján kijelentette, hogy a Stratégiának a KKV-k-ra kell fókuszálniuk, mivel a KKV-k biztosítják a dinamikus növekedést.

Való igaz, hogy mind a lisszaboni stratégia, mind az OECD stratégiája csak általánosságokban szól a gazdaságról, és nem azok különböző dimenziók mentén csoportosuló szegmenseiről, amelyek különféle érdekeket képviselnek. Az OECD

tanulmányok – más összefüggésben- valóban kiemelik a KKV-k, sőt ezen belül a mikro vállalkozások jelentős szerepét, mind a foglalkoztatásban, mind –pl.- az innovációban (11)

Vonzóvá kell tenni Európát a munka és a befektetések számára

1. Meg kell újítani a belső piacot a szolgáltatások számára a bürokrácia csökkentésével, az átláthatóság növelésével, a minőségi szabványok kialakításával és ez utóbbiakat biztosítani szükséges a származás – meghatározás szabályozásával
2. Csökkenteni kell a belső piac azon korlátait, amelyet az adózási szisztémák okoznak, be kell vezetni az egyablakos ÁFA fizetést, és megoldást kell találni az ÁFA csökkentésre a munkaerőigényes szolgáltatások esetében, mindezzel csökkentve a KKV-k rendkívül magas általános költségeit.
3. Javítani szükséges a finanszírozás elérhetőségén, javítva a Base II rezsím átláthatóságát, megteremtve a szükséges eszközöket a kamat garancia programok elérésére, jobb lehetőségeket teremtve a vállalkozások önfinanszírozására, megteremtve a KKV-k számára a kockázati tőke alapok elérhetőségét, és kivételezett helyzetet teremteni az állami támogatások elérésben.
4. Javítani szükséges a vállalkozói környezetet, és a szabályozás minőségét, az „Új Eljárás” (new Approach) bevezetésével.

A tudás és innováció a növekedés szolgálatában.

Az innováció sokkal több, mint az ICT és az R&D, A KKV-k innovációs kapacitásának növelése érdekében a következőket kell tenni

1. Be kell vezetni egy flexibilis, alulról-fölfelé szerveződő eljárást a 7. keretprogramba, és egyúttal ezen belül egy speciális költségvetési bugyrot kell létrehozni a KKV-k számára
2. Meg kell teremteni egy egyszerű európai szabadalmi rendszert és a szabadalmak olcsó biztosításának rendszerét
3. Meg kell könnyíteni a szabadon felhasználható szabadalmak elérhetőségét
4. Növelni kell a „minősített” vállalkozók és szakemberek körét
5. Támogatni szükséges a vállalkozások networkjeit és klasztereit

Több és jobb munkahelyet

A KKV-k igényeit számításba kell venni a „mobil és jól kvalifikált vállalkozók és alkalmazottak” c. EU integrált program keretében az élethosszig tanulás érdekében

A munkaerőpiaci szabályok alakításánál több figyelmet kell fordítani a „rugalmas és dinamikus” vállalkozások igényeire, mivel a KKV-k a vállalkozások alkalmazkodóképessége és versenyképessége érdekében flexibilis munkaerőpiacot igényelnek. Ehhez azonnal be kell vezetni a Wim Kok javaslatokat, a szociális partnerek támogatásának megnyerésével.

A jelenlegi szociális támogatások visszatartják a dolgozókat a munkától. Ezért a munkavállalók könnyen kiszállnak és vonakodva lépnek be a munkaerőpiacra. A tagállamoknak meg kell kettőzni az erőfeszítéseiket ahhoz, hogy „dolgozni kifizetődő legyen”

A megújított lisszaboni program megvalósítása.

A szervezet felhívja az érdekeltek figyelmét, hogy vegyék komolyan és érezzék magukénak a programot, s tegyenek meg mindent annak megvalósítása érdekében

KKV-k- szerepe a növekedésben és foglalkoztatásban

2006-ban az OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development Főosztálya megvizsgálta a KKV-k fejlesztési- finanszírozásának problémáit, miután közhellyé vált, hogy a nagy és kisvállalatok között „Finanszírozási szakadék” van. (14)

Napjainkban az OECD (is) úgy tekint a kis és középvállalatokra, mint amelyek a legtöbbet tesznek a gazdaság dinamikus fejlődéséért, tevékenységük rugalmas, tőlük származik a legtöbb innováció. E vállalatok foglalkoztatják az OECD tagállamok foglalkoztatottjainak 60 százalékát, s e körben keletkezik a legtöbb új munkahely. Így elsődleges szerepük van a munkahelyteremtésben. Különösen igaz ez a „gazellákra” azaz a gyorsan fejlődő, innovatív vállalkozásokra.

Ezért kulcskérdés a gazdasági növekedés, a fenntartható foglalkoztatás, az új munkahelyek létrehozása szempontjából a KKV-k tevékenységét és növekedését akadályozó tényezők elhárítása, növekedésük útjának „kipárnázása”.

Az elemzés megállapítja, hogy ugyan az egyes tagországokban, eltérő szabályozási és kulturális körülmények között más és más okokra vezethető vissza a **finanszírozási szakadék jelensége**, de csaknem mindenütt jelen van.

Okozhatja

- A túlzottan rugalmatlan szabályozás, avagy a szabályozásban fellelhető lyukak
- E vállalatípus működésének átláthatósága körüli problémák, a megfelelő monitoring megoldhatatlansága
- A bankrendszerből származó információhiány, annak nehezen elérhetősége
- A banki termékek alkalmatlansága
- A KKV-k kamatfizető képességének korlátozottsága
- A kölcsönfelvétel túlzott kockázatossága, különösen az induló vállalkozások esetében
- Az, hogy a finanszírozók általában óvakodnak az induló, vagy nagyon rövid ideje működő vállalkozások finanszírozásától
- Az, hogy a nagyobb vállalatok jelentősebb számban vannak jelen, s ezért az általában gyenge vállalatok finanszírozása háttérbe szorul.

Az elemzés szerint mindemellett a versenypiacokon a finanszírozók felismerték a KKV-k finanszírozásának szükségességét, azt hogy ők a fejlődés motorjai és kidolgoztak ehhez monitoring módszereket **A finanszírozási hajlandóság függ az üzleti környezettől is, ha olyan felfogás érvényesül, amely szerint a kölcsönt nyújtó és kölcsönző közötti kapcsolat a bizalmon alapul.** Megállapítja, hogy az OECD tagországokban „végső soron” megoldottnak tekinthető a finanszírozási probléma, azonban a nem OECD országokban ez valóban súlyos probléma. Ezekben az országokban ugyanis nagyon jelentős - részben vagy egészben- az informális (fekete) gazdaságban működő vállalkozások aránya, amelyek működése valóban nem átlátható. Ez a jelenség odavezet, hogy a pénzügyi intézmények érdektelenné válnak a finanszírozásban, a vállalkozások kerülnek a szabályokat és az adózást, s végül a kormányoknak nincs kapacitásuk a szabályok /törvények betartatására.

Az OECD tagországok általában felismerik az említett finanszírozási szakadék problémáját, tudják, hogy ez korlátozza általában a KKV-k és különösen az innovatív, gyors növekedésre képes KKV-k mozgását. Vannak tagországok, ahol az innovatív KKV-k aránya jelentős, azonban ez a tagországok kisebbségére jellemző. A kormányok általában feladatuknak tekintik a szakadék szűkítését, bár ez a folyamat vontatottan halad.

Általában az alacsony forgalmú s már ezért is kockázatos piacokon működnek igen óvatosan a bankok. Minél fejlettebb egy piac, minél nagyobb szerepet játszanak az erős KKV-k, s ezt a bank stratégiái is észlelték, annál jelentősebb a kölcsönzés e vállalatcsoport részére.

Általában a kormányok is felismerték a KKV-k finanszírozásának problémáit, s garanciavállalással segítik. A kisebb gyengébb vállalkozások esetében, de általában is gyakran „verseny” alakul ki a kormányzati vissza nem térítendő támogatások és a banki kölcsön-finanszírozás között. A piaci finanszírozás oldaláról tekintve a jelenségre: hátráltató tényező.

Különösen problematikus a finanszírozási szakadék létezése az innovatív, s egyúttal általában fiatal, s magas kockázatot vállaló, ámde a fejlődés, foglalkoztatás szempontjából ígéretes vállalkozások esetében. Ezek finanszírozására a tradicionális banki termékek általában nem megfelelőek, mert általában negatív cash-flow, még ismeretlen üzleti modell, és magas kockázat jellemzi működésüket. E helyzetre a **kockázati tőke** bevonása az alkalmas megoldás, amely magas kockázat mellett magas megtérülést várhat, siker esetén. A kockázati tőketulajdonosok általában (csökkentve kockázataikat) földrajzi értelemben is az innovációk közelébe kerülnek, **törekcsenek az innovatív vállalkozások klasztereivel folyamatosan kommunikálni**, üzleti-, illetve ipari parkokba települni, és közelről megfigyelni, beazonosítani a megfelelő finanszírozásra kizemelt projekteket.

Vannak tendenciák arra, - különösen, ha az innovatív vállalkozások koncentráltan helyezkednek el, illetve egy tevékenységcsoportban koncentrálnak- **hogy a magán-bankok állami támogatást is kapjanak finanszírozó tevékenységükhöz**.

Az innovatív, magas növekedési potenciállal rendelkező vállalatok finanszírozásának másik módját **az üzleti angyalok biztosítják**. A finanszírozás logikája azonos a kockázati tőketulajdonokéval, a különbség abban van, hogy ez utóbbiak magánszemélyek.

Az elemzés összefoglalásképpen kiemeli, hogy

- A jelenleg elérhetőnél is több információra lenne szükség az elemzés elmélyítéséhez
- A feltörekvő piacokon a finanszírozási szakadék mélyebb, mint a fejlett piacokon
- A átfogó törvények, szabályok érvényesülése egy-egy országban alapvetően határozza meg a finanszírozás elérhetőségét.
- A KKV-k finanszírozással kapcsolatos hiányos informáltsága és szaktudása a sikeres finanszírozás korlátja.
- A modern banki üzleti politika követése előnyére válhat a KKV-knak

- A feltörekvő országokban jelentkező finanszírozási problémák csökkenthetők a fekete gazdaság visszaszorításával.
- A kutatás és üzleti világ közötti kapcsolat erősítése hozzájárulhat az innovatív vállalkozások hatékonyabb, eredményesebb finanszírozásához.

Az OECD, az EU, az ILO egymáshoz erősen konvergáló, mégis bizonyos aspektusokra más-más hangsúlyt helyező felfogásában a foglalkoztatás magasabb szintjének elősegítése, illetve a munkanélküliség csökkentése érdekében több, egymással összehangolt, mégis önálló fókusszal rendelkező programmal segíthető elő.

A fejlesztői szándékok és beavatkozások mögött meghúzódó alapvető összefüggések

- *A KKV-k foglalkoztatásban betöltött szerepe 60 százalék körül van, különösen az innovatív KKV-k mutatják a legnagyobb fejlődési potenciált, ők produkálják a nettó munkahelyteremtés legnagyobb részét, s ezért is szükséges a meglévő finanszírozási szakadék mérséklése (14)*

Az egyetemek és kutatóközpontok piaci értelemben is alkalmazható eredményei lökést adhatnak a környezetükben elhelyezkedő vállalkozások fejlődésének és/illetve

- *új vállalkozások keletkezésének (13)*

)

A térségi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés

Az OECD 2004 július 1-én létrehozta a „Vállalkozás, KKV-K és Helyi fejlesztés Központját”. A Központ célja a Központ nevében jelzett területek fejlesztésének vonatkozásában keletkező „Jó Gyakorlatok” terjesztése. Ennek keretében „keressük a vállalkozói társadalom fejlesztésének lehetőségeit, a KKV-k és kistérségi fejlesztési kezdeményezéseket, az innováció, a munkahelyteremtés és megtartás módjait a globalizáció adta lehetőségek között, amelyek összhangban vannak a fenntartható növekedés, az integrált fejlesztés és a társadalmi kohézió elveivel”. Témánk szempontjából e rendkívül tömör, kulcsfontosságú megfogalmazásban szembesülhetünk az OECD megközelítéssel, melyet - véleményünk szerint - az EURÓPAI és hazai fejlesztési politikának egyaránt a mainál pontosabban kellene érvényesítenie: „A vállalkozás a piacgazdaság működésének alapja. A

vállalkozás (a vállalkozói érdek) biztosítja a források hatékony használatát, a vállalkozás teremt munkahelyeket, a vállalkozás révén szélesednek ki a gazdasági aktivitás határai.”

A kormányok vállalkozás és KKV fejlesztési politikái vezethetnek a gazdasági és foglalkoztatási növekedéshez, együtt az olyan a helyi (települési) és kistérségi fejlesztési stratégiákkal, amelyek a „jó kormányzás” adta keretek között integrálják a gazdasági-, a szociális és a munkaerőpiaci szempontokat a fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés, valamint a társadalmi kohézió előmozdításának eszközeivel.”

Más szavakkal *e megközelítés lényege az integrált fejlesztési politika*, amely egyszerre, egymással összehangolva kezeli a munkaerőpiaci törvényszerűségek mentén a vállalkozásfejlesztést, a munkahelyteremtést és a társadalmi kohéziót a makro és mikro szemlélet együttes alkalmazásával.

Az OECD keretei között, ez a szemlélet a szervezet több mint 20 év alatt összegyűlt tapasztalatán nyugszik. E tapasztalatok alapján egyesítette a korábban különálló politikát, illetve ennek megfelelő szervezeti egységeit, a LEED (Local Economic and Employment) programot, a KKV valamint az OECD Vállalkozási Divízióját. Ezzel 2004-ben szervezeti szinten is elősegítette az egymással szorosan összefüggő fejlesztési irányok közötti szinergia korábbinál hatékonyabb megteremtésének lehetőségeit. Így az OECD horizontális politikájává vált a vállalkozásfejlesztés, KKV-k versenyképességének és a kistérségfejlesztésnek az együttese. A felgyűlt tapasztalatokra, szakértelemre, és önálló támogatási forrásokra is épülve elsődleges feladatának tekinti a „jó gyakorlatok és know-how-k terjesztését az OECD tagállamaiban és azokon túl is.

Tanulságos, hogy a jelenlegi gazdasági válság körülményei között, 2011-12-re a LEED program hat kutatási programot bocsátott közre, azzal a céllal, hogy a kutatások eredményeivel segítse a kormányzati és helyi-kistérségi politikák megformálását a gazdasági válság teremtette problémák leküzdésére. E kutatások középpontjában a „több, és jobb minőségű munkahely létrehozása áll az alábbi alapelvek érvényesítésével:

- A korábbinál hatékonyabb megvalósítási stratégia alkalmazása
- Innovatív gyakorlatok
- A bevont kapacitások erősítése
- Kistérségi szinten integrált (tervezési és megvalósítási) stratégia alkalmazása

A javasolt projektek a következők

1. Jó minőségű munkahelyek teremtése a „kilábalás” folyamatában
2. A munkaerőpiacról való kirekesztődés megelőzése
3. A vállalkozási potenciálok, a KKV-k, és a szociális gazdaság fejlődési korlátainak eltávolítása
4. A zöld gazdaság növekedésének fellendítése
5. A kistérségi fejlődés fellendítése
6. A fejlesztési kapacitások építése

A projektek, a fentiekben megjelölt témákban kutatási jellegűek, mind a nemzeti és helyi politikák, mind a problémák feloldására irányuló gyakorlat vonatkozásában. Fő céljuk tehát, hogy ráirányítsák a politikacsinálók figyelmét azokra a helyzetekre, amelyek a térségi foglalkoztatást, illetve a térségi gazdaság fejlődését akadályozzák, valamint feltárják azokat a jó gyakorlatokat, eredményes, hatékony megoldásokat, amelyek sikerrel felelnek meg a vallott horizontális elveknek/céloknek. Így vállalkozások elsődlegességének, a foglalkoztatáspolitikai hatékonyságának, és a szociális kohézió, (inclusion) szükségességének.

A tervezett kutatási projektek részletes leírásai - amelyeket itt nem mutathatunk be- többé kevésbé utalnak azokra a problémákra, amelyeket – a recesszióból való kilábalás során különösen fontosnak, megoldandónak, feloldandónak tartanak. Az alábbiakban bemutatjuk ezeket a tipikus problémákat annak érdekében, hogy a hazai vállalkozás- kistérségi gazdaság-, és munkaerő fejlesztés ma még meglehetősen szűkre szabott figyelmét tágítsuk

1. témakör: Jó minőségű munkahelyek teremtése a „kilábalás” folyamatában

- a (megfelelő) munkaerőpiaci politika kiemelkedő szerepet játszhat a gazdasági növekedés serkentésében
- figyelemmel van-e a kistérségi munkaerőfejlesztési gyakorlat a térségi munkaerő elvándorlásának és a helyi munkaerő „előregedésének” folyamataira?
- Megvalósul-e egy olyan, helyi integrált, illetve koordinált fejlesztés politika, amely biztosítja, hogy a helyi gazdasági szereplők minél magasabb technológiai szinten tevékenykedjenek, és a munkaerő képzettségét a lehető legmagasabb szinten használják ki (azaz az alulfoglalkoztatás a legcsekélyebb mértékű legyen)

- A munkaerő fejlesztés során kellő figyelem fordul-e a kereslet–kínálat megfelelésére?
- Kellőképpen rugalmas-e a helyi gazdaság, és minőségi munkahelyeket teremt-e, annak érdekében, hogy jövedelemtermelő képessége, és munkaerőre kifejtett vonzó képessége erősödjön?

2. témakör: A munkaerőpiacról való kirekesztődés megelőzése

- Vajon kellő figyelmet fordít-e a foglalkoztatáspolitikai a munkaerőpiaci kirekesztődés folyamataira, különös tekintettel a fiatalokat érintően az iskolából a munkaerőpiacra való belépésre?
- Az alkalmazott eszközök megfelelően innovatívak-e, azaz figyelembe veszik-e a helyzet változó jellemzőit?
- A fiatalok első pályára lépésének segítéséhez kialakították-e a szükséges átfogó terveket és eszközöket: a generációkon átnyúló munkanélküliség ill. szegénység kezelésére? Bevonták-e a munkaadókat a pályára segítés feladataiba, kellőképpen megerősítették-e a helyi szociális célú forrásokat e feladat megoldására, kialakították-e a megfelelő helyi, kistérségi gazdaság és ill. vállalkozásfejlesztési fejlesztési stratégiát az új munkaerő befogadására?
- Az új munkaerő befogadásával összefüggésben kialakították-e a vállalkozások bevonásával az új munkaerő befogadását segítő programokat?
- Felkészültek-e fiatal szakképzett munkaerő képzettsége és a kereslet közötti meg nem felelés kezelésére: annak érdekében, hogy a pályára lépők a lehető legmagasabb szinten alkalmazhassák képzettségüket és-, illetve képességeiket?

3. témakör: A vállalkozási potenciálok, a KKV-k, és a szociális gazdaság fejlődési korlátainak eltávolítása

- Mivel a szociális vállalkozásoknak fontos szerepük van mind a szociális szolgáltatások nyújtásában és megújításában, mind a munkahelyteremtésben, ezért megvizsgálandó, hogy foglalkoztató képességüket milyen akadályok hátráltatják és miként fokozható foglalkoztató képességük? Kérdés az is, hogy a szociális gazdaság helyi szinten szolgálja-e a kirekesztődéssel szembeni harcot?

- Mivel elsősorban a „gazellák”, azaz a fiatal, gyorsan növekedő vállalatok teremtik a legtöbb új munkahelyet, ezért fontos, hogy e vállalatok fejlődését, a vállalkozói környezetet elősegítse. Vizsgálni szükséges a növekedést gátló akadályokat.
- Megkerülhetetlen kérdés, hogy a helyi, kistérségi politika miként és milyen mértékben segíti a vállalkozói szellem, az új és „rég”i vállalkozások erősítését, növekedését, beleértve a szociális gazdaság szereplőit is.
- Fontos áttekinteni a vállalkozói tudások és készségek állapotát, mivel ezeken alapulnak a valóban sikeres, növekvő vállalkozások.

4. témakör: A zöld gazdaság növekedésének fellendítése

- Mivel a környezettudatos vállalkozások (zöld vállalkozások) járulnak hozzá a fenntartható fejlődéshez, ezért meg kell vizsgálni, végbe megy-e és miként a káros anyag kibocsátás csökkentése, az ehhez szükséges technológia-váltás? Megkezdődik-e a fenntartható fejlődés biztosításához szükséges struktúraváltás?
- Fontos kérdés, hogy a nemzeti és helyi környezetpolitika összhangban van-e a zöld vállalkozások kívánatos növekedésével? Elősegíti-e azt?

5. témakör: A kistérségi fejlődés fellendítése

- A helyi, kistérségi fejlődést elősegítheti a megfelelő vállalkozástámogató intézményrendszer jelenléte. Ha a polgármesterek, választott és kinevezett tisztségviselők kellő energiát és kapacitásokat fektetnek a támogató intézmények kiépítésébe és működtetésébe, akkor várható az intenzív fejlődés. Ezért vizsgálandók a támogató intézmények és fejlesztő beavatkozások: a finanszírozás, a beruházások, a tudásbázisok kialakítása, a fejlesztő eszközök alkalmazása és általában a fejlesztési stratégiák tartalma.
- Kérdés, hogy melyek az előfeltételei az eredményes helyi, kistérségi fejlődésnek-növekedésnek?
- Kérdés, hogy a gazdaság és közszféra szereplői közötti együttműködések, hálózatok megfelelően működnek-e?
- Kérdés, hogy a helyi fejlesztési stratégiák kellőképpen megalapozottak-e: kialakították-e az alapul szolgáló adatbázisokat?

6. témakör: A fejlesztési kapacitások építése

- A helyi és nemzeti fejlesztési politikák a globalizált gazdaságban is függetlenek. Ezért (is) fontos kérdés, hogy kormányzati szinten rendelkezésre áll-e az a tudás-, és képesség bázis, amely elősegíti a helyi gazdaságok sikeres működését. Az OECD LEED program Trentói Központja, a program 20 éve során sok tapasztalatot, és erre építve, képzési kapacitást épített fel, amely a helyi fejlesztőket szolgálja. Fontos kérdés, hogy kormányzati és helyi szinten e képességek és tudások milyen mértékben (ha egyáltalán) vannak jelen?

A 2011-12-es periódusra tervezett kutatások fentiekben bemutatott szempontjai - összhangban az ILO és az EU foglalkoztatással és vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos stratégiai dokumentumaival egyértelművé teszik az alábbiakat:

1. A fejlesztési folyamatoknak, az „új gazdaság” alapelvei szerint a „globális-lokális” dimenzióban kell végbemennie. Pontosabban a megfigyelések, elemzések szerint e két szempont együttes figyelembevétele teheti sikeressé a helyi fejlesztéspolitika megfelelő alkalmazását.
2. Világos munkamegosztás szükséges a kormányzati és helyi-kistérségi fejlesztési politikák között: Kormányzati feladat az ösztönző általános gazdasági és pénzügyi keretek, szabályok létrehozása, és a helyi politika feladata –saját eszközök birtokában- a konkrét - a vállalkozások vonatkozásában a piackonform- fejlesztés.
3. Általánosnak mondható az OECD és EU nézete a decentralizálás és a szubszidiaritás elveinek érvényre juttatásáról.
4. A gazdaság és foglalkoztatás fejlesztésnek összhangban kell lennie társadalmpolitikai célkitűzésekkel. Így különös figyelmet kell fordítani az inklúzióra, a hátrányos helyzetű csoportok, a képzetlenek, a fiatalok, a nők, és az idősebb korosztályok tekintetében.
5. A helyi gazdaság működésének szerves része, a foglalkoztatás és a szociális problémák kezelésének egyaránt elengedhetetlen eszköze a „szociális gazdaság” A non profit keretek között működő közösségi szolgáltatások hozzájárulnak a térségi társadalmak „olajozott” működéséhez.
6. A fejlesztésnek egyúttal a fenntartható fejlődést is szolgáló gazdasági struktúra irányába kell elmozdulnia.

7. A sikeres fejlesztés megvalósításához elengedhetetlen a megfelelő tudásbázisok, személyi kapacitások kialakítása, működtetése.
8. A sikeres helyi fejlesztések kulcsa a széleskörű helyi együttműködés és egyetértés kialakítása a lakosság, a piaci és a szociális vállalkozások, ill. szervezetei, a non profit-civil és az önkormányzati szervek, az oktatási intézmények s más olyan térségi-helyi szereplők között, akik érdekeltek az érintett térség gazdasági-társadalmi fejlődésében.

Köztudott, hogy az OECD, az Európai Bizottság, és az ILO szervezetei között tagságának átfedései, s közösen vallott, a gazdasági, a foglalkoztatási érdekek, preferált társadalmi-szociális értékek, s nem utolsó sorban a fejlesztési szakmai tudásbázis közös alakulása révén szoros kapcsolat alakult ki. A 90-es években e szervezetek még elsősorban a fejlett (északi) országokra koncentráltak, s nemcsak az egyes országok fejlesztési politikáinak kialakításához nyújtottak szakmai alapokat, tanácsokat, hanem minta-fejlesztési akciókat is megvalósítottak. Mindez akkor és olyan körülmények között zajlott az olajválságtól (1973, 78-81) a 90-es évek közepéig, amikor egyes európai térségeknek kényszerű, jelentős munkanélküliséggel is járó struktúraváltással kellett szembenéznie. Ugyanakkor ebben az időszakban az európai unió tagállamai közötti kohézió a mainál sokkal lazább volt, a tagság szűkebb volt, a nemzeti önállósági igény magasabb volt, de a regionális-térségi válságok hasonlatossága, a hatékony válságkezelési tapasztalatok hiánya, a hatékonyság megkérdőjelezhetetlen szükséglete hozzájárult a fejlesztési tapasztalatok közös felhalmozásához, értékeléséhez: egységesülő fejlesztési politikák, valamint módszerek létrehozásához is.

A fejlesztési politikák egységesülésében jelentős lépés volt a strukturális alapok reformja, amely a program alapú gondolkozást-tervezést helyezte előtérbe a projekt alapúval szemben. E váltás –amely keletkezésében jelentős szerepet töltött be a globalizáció által is ösztönzött felismerés az USA és az Európai gazdaság újrapozícionálásra- hozzájárult a fejlesztési politikák komplexitásának erősödéséhez, és a megvalósítási módszerek sztenderdizálódásához.

Így alakultak ki a LEED, mint fejlesztési politikai séma, a LEDA (Local Development Actions), a LEADER, mint a rurális gazdaság-és társadalom fejlesztésének közösségi megközelítése és akciója, az ezek tapasztalataiból felépült - a Phare programok által terjesztett hasonlóan komplex, a megfelelő kormányzati szintű politikákba illeszkedő, a helyi érdekek és

érdekeltek bevonására épülő, közös tervezésen és megvalósításon alapuló módszerek. (településközi együttműködést fejlesztő program, a Phare Kísérleti Program részeként)

Fejlesztési területek, programok, javaslatok

A KKV-k, különösen az innovatív KKV-kat (is) érintő finanszírozási szakadék mérséklése)

- A kormányzatoknak szerepet kell vállalniuk a KKV-szektor támogatásában, különösen, ha a piaci működés gyengesége miatt nem jön létre a KKV-k fejlődését elősegítő megfelelő finanszírozási rendszer
- A kormányzatnak olyan intézkedéseket kell hoznia, amely a piac hatékony működését segíti, ösztönzi a piaci szereplőket, hogy vegyenek részt a KKV-k finanszírozásában
- A közpolitika feladata, hogy növelje a privát szektor tudását –ismereteit az elérhető köz-, és privát finanszírozási formákról.
- A finanszírozásban szükséges a kockázatmegosztás a köz-, és a privát szektor között.
- Az adórendszerrel nem szabad átgondolatlan, hátrányos terheket róni az KKV-kra
- A kormányzatoknak mérlegelniük kell, hogy a magánszemélyek (üzleti angyalok) által nyújtott kockázati tőke–finanszírozás nem lenne-e eredményesebb a kormányzati szakmai támogatás mellett?
- A kormányoknak kell kialakítaniuk az intézményi megtakarítás és befektetés különféle flexibilis formáit.
- Olyan szabályokat kell kifejleszteni és alkalmazni, hogy a különféle kockázati tőketulajdonosok könnyen és biztonságosan léphessenek be és ki a befektetéseikből.(14)

Munkahelyteremtés, vállalkozói szellem és környezet fejlesztése

(13) A Németországban indított EXIST (1997-2010) program alap gondolata: olyan tudás-intenzív térségekben, mint amilyenek az egyetemek és kutatóintézetek „körüli” vidékek, fontos fenntartani és továbbfejleszteni a vállalkozói klímát, környezetet. Ezt a célt tűzte ki az EXIST program, amelyet a Német Oktatási és Kutatási minisztérium indított el.

A program célja új vállalkozások létrejöttének ösztönzése a kutatóhelyek körül, a hálózati koncepció alapján. A program lényege, hogy nemzeti szintről támogatják a helyi, térségi, regionális szintet annak érdekében, hogy erős partneri kapcsolat alakuljon ki a vállalkozások között, valamint a vállalkozások és a kutató helyek között. A sokoldalú hálózati kapcsolat rendszerben jelen vannak a vállalkozói és kutatói tevékenység szabályozást végző képviselő helyi, regionális és nemzeti bürokratikus szervezetek is. Az EXIST program sikerrel „hozta össze a fent nevezett szereplőket. Ennek révén olajozottan, a bürokratikus akadályok felszámolásával fejlődtek a kutatások és vállalkozások, s maga az úgynevezett vállalkozói környezete, amely magába foglalja a pénzügyi és a vállalkozásokat támogató intézményeket is. A programot menet közben, a Fraunhofer innovációkutató intézet monitorozta. A program első fázisában –pályázati alapon- egyetemi hallgatóknak, kutatóknak nyitottak lehetőséget egy éves ösztöndíj nyújtásával- a vállalkozások megtervezésére és a második –harmadik fázisban azok elindítására, és a megfelelő piaci partnerek bevonására.

A program indítását az a felismerés alapozta meg, hogy az egyetemeken és intézetekben végrehajtott kutatások piaci hasznosulása igen mérsékelt, s ezek felerősítésére lenne szükség. Ehhez szükséges a vállalkozási hajlandóság növelése, azonban ez nem elegendő feltétel: szükséges a bürokratikus korlátok felszedése is mind nemzeti, regionális és az egyetemi adminisztráció szintjén is.

Azóta számos OECD tagországban, Magyarországon is elterjedt ez a programtípus. Megfogalmazódtak azok a részben adminisztratív, szabályozási feladatok, amelyek megvalósításával, korlátok feloldásával a program céljai könnyebben érhetőek el.

- szabadalmi kérdések, un.. szolgálati találmányok piacra vitelének kérdései
- A köz-, és privát érdekeltségek szabályozása, beleértve a közös vállalatok kérdéseit is

A bürokratikus szabályozási kérdéseken túl előtérbe került a vállalkozói tudás, képességek fejlesztése mind a kutatók, mind a diákok és a vállalkozók környezetében, valamint a térségi fejlesztéseket támogató pénzügyi és szakmai szervezetek alkalmazkodásának kérdései is.

A vállalkozói szellem, hajlandóság fejlesztését célzó program és megvalósításának tapasztalatai

Filozófia: A program sokoldalú együttműködést igényel (egyetemek, kutatóintézetek, magánszemélyek, kutatók, vállalkozások, és a különböző szintű adminisztratív szervezetek, pénzüzetek, vállalkozást támogató intézmények között. Ez nem elegendő. Szükséges még – a térségi gazdasági-, foglalkoztatási hatás elérésére, a megfelelő méret, a kritikus tömeg.

Készség, bátorság: „A térség versenyképességének eléréséhez hagyni kell, hogy a térség versenyezzen”. El kell fogadni ezt az elvet (A támogatott program során 5 térséget választottak ki és finanszíroztak. A nyertes együttműködésnek olyan nagyértékű nyereményt tűztek ki, amely a térség szempontjából is releváns volt. A „vesztéseket” ösztönözték a folytatásra.

Nyitottság a tanulásra, a tapasztalatok hasznosításra: Elősegítették a térségek közötti tapasztalatátadást.

A kritikus tömeg: A támogatás összege és ezzel járó pozitív megítélés olyan magas volt, hogy az motiválta a partnereket, hogy vállalkozásaikkal teljes elkötelezettséget vállaljanak.

Fenntarthatóság: Több, mint 10 éves működés során és után is látható, hogy a spin Off aktivitás lankadatlan, melyet vagy maga a térség vagy külső vállalkozások ösztönöznek.

A releváns kontextusba ágyazottság: Hiábavaló a résztvevők minden igyekezete, ha a szabályozási környezet visszahúzza, korlátozza a működést, fejlődést, növekedést. Ehhez a megfelelő érdekeltség kialakítása szükséges. Pl. Németországban, 2002-ben olyan szabályokat hoztak létre, amely lehetővé tette, hogy az egyetemi professzorok magán-tevékenységként számon tartott vállalkozói tevékenysége, amely számos egyéb korlátba ütközött, átalakuljon a vállalkozó professzorok és az egyetem közös vállalkozói tevékenységévé, s ezzel elismert legális keretek közé kerüljön.

Önfoglalkoztatás

2004-es adatok szerint (19) az OECD országok férfi foglalkoztatottjainak 8-35 százaléka, női foglalkoztatottjainak 2-17 százaléka önfoglalkoztató. (Az adatok nem tartalmazzák a mezőgazdasági ágazat önfoglalkoztatóit.) A férfiak vonatkozásában 20-35 százalék között helyezkedik el –növekvő sorrendben – Lengyelország, Új-Zéland, Csehország, Törökország, Mexikó, Olaszország, Görögország. A 10 százalék alatti szinten, növekvő sorrendben Norvégia, Franciaország, USA, Kanada, Dánia, Ausztria, Japán adatai találhatóak a férfiak esetében. Mexikó kivételével (férfi és női önfoglalkoztatás 25-25% a saját csoporton belül) minden OECD országban a férfiakra vonatkozó adatok 40-60 százaléka között mozog az önfoglalkoztatók aránya a megfelelő nem foglalkoztatottjai között.

A jelzett elemzés szerint az önfoglalkoztatás leggyakrabban egy túlélési stratégia részének tekinthető, azaz a hangsúly a jövedelemszerzésen van, de értelmezhető úgy is, mint olyan vállalkozás-,alkalmaztatás- iránti vágy, ahol a dolgozó egyben önmaga főnöke. A vizsgált országok egy főre jutó GDP-je függvényében nézve az önfoglalkoztatók arányát megállapítható, hogy minél magasabb ennek értéke, annál alacsonyabb az önfoglalkoztatók aránya a vizsgált országokban.

Ugyanakkor az is közismert, hogy az önfoglalkoztatás formájának választása gyakorlat nem önkéntes, e pozíció jelentős foglalkoztatási bizonytalanságot rejt magába, gyakran már nagyon közel van a gazdaság szürke zónájához. E körülmény nem csak az egyén, hanem a foglalkoztatáspolitiká számára is jelent kockázatokat.

A gyakorlati fejlesztés filozófiája és infrastruktúrája.

Az OECD dokumentumokat természetesen- hazai szemmel olvassuk. Főként, ha az utolsó 10, vagy még inkább 5 év anyagaira koncentrálunk, akkor feltűnik, hogy nem, vagy alig esik szó olyan kérdésekről, mint

- Központi avagy helyi kezdeményezésű fejlesztés?
- Programok vagy projektek?
- Szubszidiaritás?
- A fejlesztés intézményei,
- A közösségi és magán források összekapcsolása

Mindennek az oka, hogy ezeket a problémákat már az 1970-80-as válságos években felvetették a fejlett OECD országokban, és találtak rá megoldásokat.

A 80-90-es években egyértelművé vált, hogy a problémák kezeléséhez komplex megközelítésre van szükség. S figyelembe véve a gazdasági, foglalkoztatási válság természetét a piacgazdasági körülmények között, evidencia, hogy az állami illetve közösségi beavatkozások alapvető eszköze a piaci folyamatokhoz illeszkedő, illetve a piaci folyamatokat serkentő-gátoló szabályozás. Evidencia az is, hogy az Európai Unió a kormányzati és helyi közösségi forrásokat csak a piaci versenyhez illeszkedő módon, és főként átláthatóan vetheti be. Evidencia az is, hogy a közforrások, de még a szabályozások eszközként való felhasználása során is előtérbe kell helyezni a közvetett megoldásokat.

Az unió, az államok, a helyi –kistérségi közösségek a fejlesztések megtervezéséhez a piaci szereplők által kidolgozott, a vállalatok működésének hatékonyságát növelő **menedzsment módszerekhez folyamodtak**. Ezek lényege a stratégiai gondolkodás, amely a kimerítő sok szempontú helyzetelemzésre építve a kívánatos fejlesztés fő irányait határozza meg először, majd csak ezt követően definiálja a lehetséges megoldásokat, hogy azután - szelektálva a felmerülő megoldások között- döntésre jusson a stratégia fő irányai tekintetében. E döntést követően kezdődik az analitikus operatív terv kialakítása.

A válságkorszakot megelőzően, a különféle folyamatokba való közösségi (public) fejlesztési célú beavatkozások nélkülöztek a rögzített, egyezményes módszertant. Ezzel szemben –a megoldások létrehozása és a döntések – különösen, ha a megoldási tervek mögött közösségi források húzódtak meg- a különböző érdekcsoportok küzdelmében dőlt el. Az érdekalapú döntések változó eredményeinek viszonylagosságát lassan felismerve, s nyilván a sikertelenségek által létrejött társadalmi elégedetlenség miatt is váltak fokozatosan elfogadottá a modern stratégia tervezés módszerei, az ehhez kapcsolt előzetes és utólagos hatáselemzés, a menet közbeni monitorig s még számtalan máig használt eszköz. Fontos elem mindebben a tervezési és –a lehetőségeken belül- a megvalósítási folyamatok társadalmiasítása, amely a különféle érdekcsoportok (stakeholders) bevonását jelentette. A bevonás nemcsak a folyamat fölötti kontrol erősítését szolgálta, hanem a különböző érdekcsoportok érdekei, céljai beemelését, beszámítását is. Bár érdeksérelmek nélkül egyetlen folyamat sem kezelhető, mégis a bevonással meg lehetett teremteni az érdekeltek számára többé-kevésbé elfogadható megoldásokat. E tanulási folyamatban újra és újra megfogalmazódott, definiálódott a közjó fogalma, amely zsinórmértékül szolgálhatott a megfelelőnek tekintett megoldási alternatíva kidolgozásánál, kiválasztásánál.

A 2000-es években, napjainkban már nem szól az irodalom a módszerekről. Ugyanis természetessé, elfogadottá, elengedhetetlenné vált a szubszidiaritás alkalmazása, többé-kevésbé függetlenül attól, hogy a központi felhasználó fejlesztő beavatkozásokat az Európai Unió, a központi vagy tartományi kormányzatok, az érintett lokális kormányzatok/önkormányzatok finanszírozzák. Meghaladták tehát az „Aki fizet, az rendel a zenét” magyaros(?) alapelvet.

Abban is egyetértés alakult ki, hogy *a különféle fejlesztő beavatkozásokra önálló, de alapítóitól nem független professzionális intézményeket kell létrehozni*. Így jöttek létre már a 80-as években - először Angliában a különféle komplex, vagy éppen egy-egy szakmai területre (térség, ágazat, speciális szakma) specializálódott fejlesztési ügynökségek, amelyek a fejlesztési közfeladatok professzionális megoldásáról voltak hívatottak gondoskodni. E szervezetek - a piaczgazdasági körülmények között- fokozatosan összhangban az Európai Unió semlegességet hangsúlyozó versenypolitikájával – a tervezési feladatok mellett -pénzügyi, technikai, menedzsment, marketing stb. területeken nyújtottak (ingyenes, vagy kedvezményes) üzleti szolgáltatásokat a piac szereplőinek, illetve egy-egy válságtérség az adott lokális kormányzat által kontrolált komplex fejlesztéseinek tervezői-, a kivitelezés koordinátoráivá váltak.

Az Európai Unió - ma is így van ez - *olyan feladatokra állít fel közpénzekből ügynökségeket, amelyeket a piaci szereplők nem látnak el, mert „rövid vagy középtávon sem látnak benne üzletet”*. Ha a helyzetelemzés tehát azt mutatja, hogy a közszféra egyes területein (pl környezetvédelem), vagy a piaci szféra eredményesebb működéséhez rövid, közép távon meg nem térülő, de a lokális, avagy a vállalkozói közösség számára szükséges szolgáltatások bevezetése, működtetése szükségessé teszi, akkor professzionális ügynökségeket hoz e feladatra létre. Ma is működnek ilyenek, pl. a határokon átnyúló piaci kapcsolatok, a technológiatranszfer, a kutatások összehangolása, a kutatóintézetek együttműködésének fejlesztése stb. területein. Tipikus, a legelterjedtebb közszolgáltatás az információs szolgáltatás. Ha az idők során ezekből egyik másik iránt már fizetőképes kereslet is kialakul, akkor elkezdődik az ügynökségi szolgáltatások piacosítása.

Miután Magyarország nem élhette át az európai és az OECD révén még ennél is több országot összefogó közösség tagjaként sem az olajválság utáni, 15-20 évig is elhúzódó szerkezetváltás éveit, ezért (sem) szerzett tapasztalatokat) a gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés

professzionális intézményeinek felállítása, működtetése terén, amint - nem lévén demokrácia- a közpénzek felhasználásának ellenőrzése terén sem. Nem, vagy csak eltorzult formában alakult ki a közjó fogalma és a tervezés-megvalósítás társadalmisításának megoldásai.

A 90-es évek elején, a csatlakozási szerződés aláírásával megkezdődött a fejlett országok tapasztalatainak átvétele. Természetesen nem éltük át a fejlesztő beavatkozások intézményei, eljárásai kialakulásának, „kihordásának” gyötrelmeit, és így ezen intézmények letisztuló működése tekintetében sem alakult ki kormányzati és lokális, valamint „ágazati” szinteken kellő meggyőződés az átvett (többnyire Uniós forrásból vagy más egyes OECD országok segélyprogramjaiból felállított intézmények működésmódjának helyességéről. (Ilyenek voltak például a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, a megyei és regionális ügynökségek, maga a (megyei) Munkaügyi központok hálózata, ipari parkok, inkubátorházak, stb.. Azonnal elkezdődött a „hazai viszonyokhoz való igazítás” anélkül, hogy elegendő fejlesztési tapasztalattal rendelkezünk volna, vagy egyáltalán lett volna felhalmozott tapasztalatunk magáról a piacgazdaságról és a közérdek-piaci érdek összekapcsolásáról, összehangolásáról. Ennek következtében eltorzult intézmények jöttek létre, amelyek rendkívül kevés hatékonysággal szolgálták deklarált céljaikat.

Legalább ilyen fontos a hazai fejlesztések hatékonyságát, eredményességét meghatározó tény, hogy az átvett intézmények az átvételkor időpontban már egy struktúraváltás utáni, fejlett piacgazdasági viszonyokhoz alkalmazkodó fejlesztési eljárásokat képviseltek. Más szavakkal: az átvétel pillanatában olyan működésmódokat, fejlesztési eljárásokat kínáltak, amelyek jelentős része (már, vagy még) nem volt alkalmas az éppen alakuló hazai piacgazdaság, a hazai térségi, gazdasági, foglalkoztatási problémák kezelésére. Az alkalmatlanságot általában abban látom, hogy az átvett fejlesztési eszközök- máig- nem alkalmasak a munkahelyhiányos, magas munkanélküliséget mutató – napjainkra már megkerülhetetlen társadalmi-szociális problémákat okozó válságtérségek kezelésére.

A gazdaság-, és foglalkoztatási nehézségek feloldását a fentiekben bemutatott ellentmondás terheli: Egyrészt az eltorzított - eltorzult gazdaság- és foglalkoztatás fejlesztési intézményrendszer, másrészt a fejlesztési eszközök részleges alkalmatlansága.

Közismert, hogy a regionális, térségi gazdaság és foglalkoztatás állapotát tekintve Magyarország kettészakadt: kialakultak olyan régiók, amelyekről, türelmetlenségünk ellenére is elmondható, hogy a felzárkózás útján halad, és olyanok is, amelyek egyre távolabb kerülnek ettől a lehetőségtől.

Az előbbieken szükségessé váló gazdasági-foglalkoztatási fejlesztések nagyjából megoldhatók az OECD, az Európai Bizottság által képviselt eszközökkel. A leszakadó térségekre pedig a kínált eszközrendszerben már nem szereplő megoldásokat kellene alkalmazni.

A dokumentumok közötti kutatásunk azt mutatja, hogy ez utóbbi eszközcsoport az 1970-80-as években alakult ki a helyi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztésére, s nem véletlenül ugyanarra a „névre hallgat” mint az OECD programja: Local Economic and Employment Development. A módszer, alapvetően a térségi gazdaság és foglalkoztatás csaknem teljes újjáépítését szolgálja. Az olajválságot követő, mindig erős területi koncentrációban jelen lévő acélipari, bányai, textilipari stb. leépüléssel jellemezhető térségek „újjászervezését” szolgálja. A több mint 200 oldalas kézikönyv tartalmát itt nem mutathatjuk be részletesen, csak címszavakkal, fő és alfejezet címekkel tudjuk a lényegét jelezni. Megjegyezzük, hogy a módszer alkalmazása akkor lehetséges, ha rendelkezésre áll egy erre létrehozott, közpénzből finanszírozott ügynökség, és megvan a kormányzati akarat a fejlesztést szolgáló források koncentrálására.

A kézikönyv (15) igen pragmatikus összefoglaló oldala lehetővé teszi a módszer áttekintését. Miután definiálta, a „helyi gazdaság fogalmát és elmondta, hogy a helyi/térségi gazdaság egy olyan belső gazdasági, oktatási, pénzügyi, kereskedelmi, igazgatási, szociális stb. „egymás közötti kapcsolatokkal átszőtt hálózat”, amely az erre alkalmas pontokon külső térségek, regionális, ország-közi kapcsolatokkal is rendelkezik. Lényege, hogy megszervezi, újraéleszti, újratertemzi a térség belső gazdasági, munkaerőbeli, a termelési-, életviteli-, jövedelemszerzési kultúrát is mozgósító „egyedeit, egységeit”, és képessé teszi ezeket a működésre, jövedelem termelésre, a társadalmi és szociális értékek újjáépítésére.

Fejlesztési feladat	Mit, hogyan (módszer) tegyünk?
Helyzetfelmérés	A helyzet és a lehetséges megoldások feltárása
Stratégia	Tervezze meg, készítse el a térség fejlesztési stratégiáját (az érdekeltek széleskörű bevonásával)
Projektfejlesztés	Tervezzen a stratégiához illeszkedő egyedi projekteket (a projekt megvalósítására vállalkozó szereplők felkutatásával)
Értékelés	Értékelje a térségben feltárt a foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési ötleteket, kezdeményezéseket
Ügynökségek	Állítson föl fejlesztési ügynökséget és kezdje el működtetni
Együtműködések (partnerships)	Dolgozzon, működjön együtt más szervezetekkel annak érdekében, hogy a „dolgozók” előre menjenek
Hálózatok	Hozzon létre hálózatokat és használja azokat a fejlesztéshez
A lakosság, a helyiek szükségleteinek feltárása	Dolgozzon a helyi emberekkel, hogy felszínre kerüljenek szükségleteik
Mozgósítás	Szervezzen és ösztönözzön helyi akciókat
Kilábalás a munkanélküliségből	Nyújtson segítséget a munkahely megtalálásához
Információ	Lássa el hasznos információkkal a különböző szakmai területekre professzionizált ügynökségeket
Tanácsadás	Kínáljon megfelelő, hasznosítható tanácsokat, megoldásokat
Képzés	Mérje fel a jelenlegi képzési kínálatot, indítson újakat, és teremtsen meg a vállalkozások igényei szerinti kínálatot
Finanszírozás	Segítse a vállalkozókat, hogy hozzáférjenek a forrásokhoz, valamint állítson föl beruházási alapot
Technológia, innováció	Támogassa és ösztönözze a helyi vállalkozásokat az új technológiák, és innovációk használatára
Szövetkezetek	Támogassa a helyi (értékesítő) szövetkezetek kifejlődését
Szociális gazdaság	Hozzon létre, ösztönözze a szociális vállalkozások működését
A munkahelyek típusai	Mérje fel a munkahelyek iránti igényeket
Új munkahelyek teremtése	Hozzon létre megfelelő (vonzó) fizikai feltételeket a vállalkozások számára
Európai Unió	Szerezzen pénzügyi forrásokat a fejlesztéshez

A kézikönyv egyfelől széles ismereteket ad a piacgazdaság, másfelől a közösségi szolgáltatások működéséről, és kiforrott módszertant nyújt a cselekvéshez. Fontos, hogy olyan folyamatok beindítására és segítésére tesz javaslatokat, amelyek a térségi lakosság egyetértését bírják, és egyúttal illeszkednek a piacgazdaság működéséhez, a fenntarthatóság követelményéhez és –hálózat- nem utolsó sorban épít a szinergiákban rejlő potenciálokra.

Azonban ezt, vagy ehhez hasonló módszereket napjainkban sem az EU sem az OECD nem használja a fejlett világban. Viszont alkalmazzák a harmadik világra irányuló segélyprogramjaik keretében

E programok vagy egyenesen a fenti módszereket követik, vagy illeszkedve a fenti módszerekhez, egy-egy, többnyire mezőgazdasági területen folytatnak olyan fejlesztői tevékenységet, amely építve az adott pl. afrikai ország hagyományos farmergazdaságaira termelést szervező és értékesítést végző értékláncot alakítanak ki. Az elvek, módszerek a fenti kézikönyvben is megtalálhatók.

- Összeszervezik a termelőket, hogy elegendő, értékesítésre alkalmas mennyiséget termeljenek
- Összekapcsolják a hálózatot vetőmag kereskedő cégekkel, avagy támogatást nyújtva egy-egy már létező vetőmag kereskedő céget felfejlesztnek és szakmailag konzultálnak ahhoz, hogy megfelelő minőségű és mennyiségű vetőmaggal lássák el a termelőket.
- Felkutatták, felfejlesztik azokat a cégeket, amelyek gépekkel láthatnák el a termelőket. E fejlesztéshez –megfelelő üzleti tervet készítve – vissza-, és vissza nem térítendő kölcsönöket szerveznek
- Tréninget indítanak a termelők számára, hogy a gépi megmunkálás fortélyait elsajátítsák
- Vagy értékesítő szövetkezet alakítását kezdeményezik, vagy egy már létező felvásárlót képeznek ki az értékesítés feladatára
- Szerződéses rendszert dolgoznak ki az értékesítő és egyéni gazda, illetve a szövetkezeti beszállító és a szövetkezet, mint értékesítő között
- Banki kapcsolatot hoznak a szövetkezetbe, illetve a termelői hálózatokba, a termelés folyamatos finanszírozásra.
- Tréningeket szerveznek a farmerek részére, hogy képesek legyenek üzleti, vállalkozói „zsebüket” elválasztani a családi fogyasztást finanszírozó „zsebüktől.

Számtalan ilyen, és ehhez hasonló, 2-5 évet is igénybe vevő, nagy empátiát és közgazdasági felkészültséget igénylő, viszonylag drága projektet valósítanak meg napjainkban is egyes OECD országok, illetve maga az Európai Unió.

E projektek lényege a megfelelő piaci kereslethez való igazodás, és a helyi emberek farmerek (szegények) felkészítése a piacon értékesíthető termények előállítására. A projektek fontos része a motiválás, az aktivizálás, annak bebizonyítása, hogy lehetséges kitörni a szegénységből. Hasonlóképpen fontos eleme a helyi gazdasági-társadalmi kulturális kontextus ismerete, és az ehhez illeszkedő fejlesztési módszerek kínálata, illetve a modern termelési eljárások illesztése a helyi társadalom, még kialakítható befogadó készségéhez

II. fejezet A munkahelyteremtéssel kapcsolatos hazai dokumentumok áttekintése

Bevezető

A munkahelyteremtés mint fogalom a több-százéves, töretlen hagyománnyal rendelkező fejlett kapitalista államokban más jelentéssel bír, mint a szocializmust még csak 20-22 éve elhagyó Közép-kelet Európai térségben, így Magyarországon is. A fejlett kapitalizmusban nem is igen használják a munkahelyteremtés (job-creation) fogalmat, ehelyett inkább a sokkal általánosabb, foglalkoztatás (employment) kifejezéssel élnek. Evidenciának tartják, hogy a munkahelyeket a piacgazdaság termeli/növeli, vagy éppen csökkenti a konjunktúrák, dekonjunktúrák során. A közfoglalkoztatás természetesen ismert mindenütt, hiszen az állam és az önkormányzatok működéséhez, a szolgáltatások fenntartásához ez elengedhetetlen, mértéke szintén a piaci viszonyoktól függ, hiszen adókból finanszírozzák a köz által foglalkoztatottak munkahelyeit. Így közvetve mind e munkahelyek, s közszolgáltatások a piaci eredményességétől függenek. Az elmúlt két évtizedben, amióta a globális verseny felerősödött, szinte természetessé vált az a törekvés, hogy a közszolgálat hatékonyságának növelésével, a közszolgáltatások csökkentésével a köz által fenntartott munkahelyek számát is csökkentsék, javítva ezzel a fejlett kapitalista országok globális versenyben gyengülő pozícióit.

A fejlett országokban a foglalkoztatás növekedése, illetve ennek érdekében megtett lépések a versenypozíciók javításával szinonim fogalom. A kormányok számára az a kérdés, hogy különféle közvetlen és közvetett eszközökkel miként lehet a gazdaság szereplői számára kedvezőbb viszonyokat teremteni versenyhelyzetük javításához, amely érdekében a foglalkoztatási képességük és hajlandóságuk is növekszik. Egyébként ennek egyik eszköze éppen az állami, önkormányzati adókból fizetett kiadások csökkentése, beleértve a foglalkoztatást és a közösségi szolgáltatásokat. Ezt az összefüggést az európai polgárok sem szeretik. Ugyan az élesedő globális verseny folyamatai eredményeként Európában – a válság előtt - már a 10 százalékot is meghaladta a munkanélküliség, mégsem merült föl az az ötlet, hogy az állam, az önkormányzatok tartós formában közvetlenül nagyobb szerepet vállaljanak a foglalkoztatásban. Ennél is kevésbé merül föl, hogy a közösség a gazdaság, korábbanál jelentősebb szereplőjeként növelje a foglalkoztatásban betöltött szerepét.

Hazánkban nem ilyen egyértelmű a helyzet. A foglalkoztatási szint hosszú évek óta alacsony. A rendszerváltást megelőző évekhez képest 1- 1,5 millióval kevesebb munkahely van, s ennek eredményeként jelentős a munkanélküliség, ezen belül a tartós munkanélküliség, ráadásul a munkahelyek földrajzi eloszlása rendkívül egyenetlen. Az egyenlőtlenség egyrészt a Dél-Nyugat, Észak-Keleti tengely mentén tapasztalható, másrészt a régiókon, megyéken belül kialakult perifériákon. Mindezt tetézi a munkavállalók képzettség szerinti egyenlőtlensége: az alacsony képzettségűek elhelyezkedési lehetőségeinek nagyon súlyos beszűkülése. Ez utóbbi a rendszerváltás után kialakult gazdasági szerkezettel is szoros összefüggésben van: megszűntek az alacsony képzettséggel, valamint betanítás útján megszerezhető készségekkel betölthető munkahelyek. Mindez és a regionális dimenzió mentén kialakult helyzet összeecsúszásának eredményeként 20 évvel a rendszerváltás után már nemcsak az új gazdasági szerkezet következményeit tapasztaljuk, hanem a kritikus földrajzi területeken a gettósodást, a munkaerőpiaci kirekesztődés generációs újratermelődését is.

Ennek megakadályozására, mérséklésére sem az oktatáspolitikai, sem a munkahely teremtésre irányuló politika nem volt képes elegendő akaratot, képességet, pénzt, és erőt koncentrálni.

E súlyos, megállíthatatlannak látszó helyzet ismeretében talán indokoltan merül fel az a kérdés, hogy vajon azon kívül, amit a fejlett európai kapitalizmusokban az állam és más közszervezetek tesznek a vállalkozások verseny-, és foglalkoztató képességének javításáért, lehet-e, szükséges-e más beavatkozásokat alkalmazni. Az is megkérdendő, hogy az állam, az önkormányzatok vállalhatnak-e tartósan vagy ideiglenesen piaci szerepet a munkahelyek számának növelése érdekében, avagy a közszféra megjelenhet-e fő vagy társbefektetőként vállalkozásokban olyan területeken, ahol a jelenlévő vállalkozások nem képesek elegendő munkahelyet létesíteni, fenntartani.

Önfoglalkoztatás, mikro-vállalkozás, munkahelyteremtés

Az elmúlt években évről-évre meghaladta a 300 – 350 ezret az önfoglalkoztatók és mikro vállalkozások aránya. A 9 főt, illetve ennél kevesebb személyt foglalkoztató vállalkozások „foglalkoztatottjaink” átlagos száma 3,5 körül alakult. E létszámba beleértendők maguk a vállalkozók is. Így a foglalkoztatotti létszám – bár a szakirodalom megállapítja, hogy a statisztika e vállalkozástípusnál a legbizonytalanabb- a 1,1-1,3 millió körül alakul, amely szintén változó, de mégis a foglalkoztatottak 30-33 százalékát jelenti.

A mikro vállalkozásokon belül az önfoglalkoztatás a legbizonytalanabb vállalkozói kategória abban az értelemben, hogy

- Sokan közülük nem is tekintik magát vállalkozónak (M1. 531p)
- A gazdasági tevékenység nem válik el a háztartás gazdálkodásától
- Sokak közülük valójában egy-egy vállalkozás alkalmazottjai. E pozíció „csak” azért jött létre, mert a tulajdonképpen alkalmazó a munkát terhelő adókat és általában a munkaügyi adminisztrációt át kívánja hárítani az „alkalmazottra” azzal, hogy önfoglalkoztató (egyéni vállalkozó) pozícióba kényszeríti. (M1. 532p)

Vajda Ágnes, e kérdéskör tárgyalását tekintve alapvető cikke foglalkoztatáspolitikai szempontból teszi fel a kérdést. Vajon a munkanélküliség enyhítése szempontjából milyen szerepet töltenek be a mikro vállalkozások és ezen belül maga az önfoglalkoztatás? Válaszával arra utal, hogy már 1999-ben is része az EU foglalkoztatási stratégiájának a vállalkozóvá válás, az új vállalkozások beindítása. Ehhez még hozzátehetjük, hogy azóta talán még hangsúlyosabb szerepet kapott mind a foglalkoztatáspolitikában, mind a vállalkozásfejlesztésben az önfoglalkoztató, illetve általában vállalkozóvá válás támogatása,

- mivel megfigyelhető, hogy a mikro, a kis és középvállalkozások a legnagyobb nettó munkahelyteremtők
- mivel az akár nagyon egyszerű tevékenységre, szolgáltatásra épülő önfoglalkoztatás, akár szerény jövedelmezősége mellett is leveszi a terhet az állami foglalkoztatáspolitikai intézményeiről és költségvetéséről
- mivel valóban vannak olyan magas képzettséget igénylő tervező, tanácsadó, kereskedelmi tevékenységek, amelyek számára az önfoglalkoztatás – esetleg a szintén egyéni vállalkozói keretekben megvalósított alkalmazás – a tevékenységhez illeszkedő legalkalmasabb forma, s
- mivel ez az a forma, amelyben a magasan képzett kreatív fiatalok, illetve speciális tudással, vállalkozási ötlettel rendelkező idősebbek innovatív vállalkozásai elindulhatnak, azok, amelyek később a legdinamikusabban fejlődő vállalkozások közé kerülhetnek.

Az önfoglalkoztatás és a mikro-vállalkozások támogatása egyaránt része az aktív foglalkoztatáspolitikának és a vállalkozásfejlesztésnek. Megjegyezzük, hogy a fejlesztő politika e két „része” általában- „főszabályként” élesen elkülönül egymástól. Már csak azért is így van ez, mert az európai források felhasználásánál, ha nem is száz százalékosan, de mégis

szigorúan elkülönül az Európai Szociális Alap és az Európai Regionális fejlesztési Alap, melyek - sorrendben- foglalkoztatáspolitikai, oktatás és szociális problémákra, illetve a vállalkozások fejlesztésével kapcsolatos problémákra koncentrálnak.

A foglalkoztatáspolitikai egyik megvalósítója, az NFSZ (korábban ÁFSZ), amely az egyén oldaláról közelíti meg a kérdést és így támogatja – előszeretettel, de nem kizárólagosan a munkanélküliségből való kilábalást az önfoglalkoztatóvá válás „eszközével”. Ehhez az alábbi támogatásokat nyújtja.

1. önfoglalkoztatás támogatása max. 2 millió (2010), 3 millió (2011) kamatmentes, visszatérítendő tőkejuttatás a beruházás 80%-ra
2. vállalkozás alapítása vissza nem térítendő támogatás maximum 6 hónapra

2011. *Önfoglalkoztatás támogatása (vissza nem térítendő)*

Az önfoglalkoztatás támogatása a kötelező legkisebb munkabér összegéig terjedő támogatási formája.

A támogatás célja: a vállalkozó készség, hajlandóság előmozdítása az álláskereső ösztönzése saját vállalkozás, illetve vállalkozói tevékenység beindítására.

A támogatás mértéke: a minimálbér összegéig (2011. évben 78.000,-Ft) terjedő, legfeljebb hat hónap időtartamig havonként folyósított támogatás.

Támogatás nyújtható:

- annak az álláskeresőnek, akit a munkaügyi kirendeltség legalább három hónapig álláskeresőként tart nyilván és
- aki önmaga foglalkoztatását egyéni vállalkozás keretében, vagy társas vállalkozás személyesen közreműködő tagjaként (társas vállalkozás indításával, vagy már működő társas vállalkozáshoz történő csatlakozással) oldja meg.

Az elbírálásnál előnyt élveznek:

- a megváltozott munkaképességűek,

- a magukat roma kisebbséghez tartozónak valló álláskeresők,
- a támogatási kérelem benyújtásakor a 45. életévüket betöltött álláskeresők,
- tartós /legalább 12 hónapja/ álláskeresők,
- pályakezdő álláskeresők,
- azok a kérelmezők, akik szakképzettségüknek megfelelő tevékenységi körben kívánnak vállalkozni, és/vagy megfelelő gyakorlattal rendelkeznek,
- a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről szóló 240/2006. (XI.30.) kormányrendeletben szereplő településeken vállalkozni kívánók,
- hiányszakmákban, piacképes tevékenységet folytatnak,

Önfoglalkoztatás támogatása (visszatérítendő tőkejuttatás)

3 millió forintig terjedő kamatmentes tőkejuttatás

Előnyt élvez a pályázat elbírálása során:

- a pályázat benyújtásakor a 45. életévüket betöltött, megfelelő szakképzettséggel rendelkező álláskeresők,
- tartós /legalább 12 hónapja/ álláskeresők,
- termelő, vagy idegenforgalmi tevékenységgel foglalkozók,
- hiányszakmákban vállalkozók, piacképes tevékenységet folytatók,
- megváltozott munkaképességűek,
- új tárgyi eszköz beszerzése,
- foglalkoztatási szempontból hátrányos helyzetű településen végzett tevékenység,
- a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről szóló 240/2006. (XI.30.) kormányrendeletben szerepelnek (Küngös),
- gazdasági válság miatt állásukat veszített álláskeresők.

Alapos mérlegelést igényel:

- a mezőgazdasági tevékenység támogatása,
- túltelített szakmákban tervezett vállalkozások,
- továbbá a személygépkocsi beszerzés. Ez utóbbi csak abban az esetben támogatandó, ha a vállalkozás jellege feltétlenül megkívánja.

Nem támogatandó:

- piaci, illetve mozgó árusítás,
- használati cikkek kereskedeleme,
- ügynői, valamint
- vagyon-, illetve biztonsági őrszolgálat,
- személyszállítás (kivéve autóbusszal és kisbusszal)

A saját erő és a támogatás csak beruházásra és forgóeszköz feltöltésre fordítható. Ezt figyelembe véve **nem adható támogatás** az alábbiakra:

- a lízing és egyéb részletfizetési konstrukció,
- hatósági díjak, illetékek,
- társaság alapításának költségei, (kivéve az alapító tőke összege),
- reklám költségek,
- lakóingatlan vásárlása,
- a pályázat benyújtását megelőzően megkezdett beszerzés, beruházás

A támogatást az NFSZ nyújtja a munkanélküliek részére, előnyt nyújtva a hátrányos helyzetű térségek, illetve települések lakóinak. Maga a támogatás az EU elemzésben alkalmazott tipizálás szerint az első csoportba tartozik.

Az alábbi kiírásban meghatározott kritériumok mutatják, hogy a támogatás elsődlegesen a munkanélküliek, hátrányos helyzetűek (ön) foglalkoztatását célozza, de egyebek mellett a kiválasztásnál olyan szempontokat is érvényesít, amelyek a vállalkozáshiányos térségek foglalkoztató képességének javítására irányulnának.

Az EU tapasztalat azt mutatja, hogy a hátrányos helyzetű csoportok ilyen támogatása, a közvetlen, és többnyire időleges foglalkoztatási-szociális hatáson túl nem jár sem gazdasági, sem szélesebb értelemben vett foglalkoztatási hatással. Ezzel szemben a tartósan sikeres, növekedésre, és foglalkoztatásra képes kezdő vállalkozók inkább a magasabban képzett, alkalmazottként tapasztalatot szerzett munkavállalókból kerülnek ki.

„Az Európa 2020 stratégia a vállalkozói tevékenységet az intelligens, fenntartható és társadalmi összetartást megcélzó növekedés központi elemeként kezeli. Ebből kifolyólag a stratégia kapcsolódó kiemelt kezdeményezései olyan intézkedéseket is tartalmaznak, amelyek célja a vállalkozói tevékenység és/vagy az önfoglalkoztatás előmozdítása:

- Az „[Új készségek és munkahelyek menetrendje](#)” arra ösztönzi a tagállamokat, hogy szüntessék meg az önfoglalkoztatás útjában álló akadályokat.
- A „[Mozgásban az ifjúság](#)” kezdeményezés külön kitér a fiatalok vállalkozói tevékenységeinek és önfoglalkoztatásának ösztönzésére.
- A „[szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni európai platform](#)” a mikrofinanszírozás és a vállalkozói tevékenység szerepét hangsúlyozza a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben.

Az európai és tagállami fellendülési tervek megerősítették a vállalkozói tevékenység és az önfoglalkoztatás előmozdítására irányuló kötelezettségvállalásokat, mivel mindkét tevékenység hozzájárulhat a minőségibb munkahelyteremtéshez és a kirekesztés elleni küzdelemhez. A közelmúltban létrehozott [európai Progress mikrofinanszírozási eszköz](#) ezen erőfeszítések részét képezi.

Mikrofinanszírozás

A mikrofinanszírozás célja annak megkönnyítése, hogy valakiből önfoglalkoztató váljék, vagy mikro vállalkozást indítson. Fontos lépés ez a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok azon tagjai számára, akik szociális ellátások helyett a saját gazdasági tevékenységükből származó bevételből kívánnak megélni.

Az [európai Progress mikrofinanszírozási eszköz](#), illetve a tagállami vagy regionális mikrofinanszírozási eszközök hatékonysága nagy mértékben azon múlik, hogy a (kezdő) vállalkozásoknak nyújtott segítség *mennyire célzott, átfogó, jó minőségű és milyen mértékben igazodik a hátrányos helyzetű csoportok igényeihez.*

Az [Európai Szociális Alap](#) (ESZA) a pénzügyi és üzlettámogatási szolgáltatásokra kiterjedő támogatási eszközök és intézkedések széles skálája révén fontos szerepet játszik az önfoglalkoztatás és a vállalkozásindítás előmozdításában. Az ESZA például a következő tevékenységekhez nyújt pénzügyi támogatást:

- A célcsoportok és a közvetítők (állami foglalkoztatási szolgálatok, kereskedelmi kamarák, pénzügyi közvetítők, valamint az induló vállalkozások és kkv-k számára

szolgáltatást biztosítók) figyelmének felhívása az önfoglalkoztatás kínálta lehetőségekre.

- Az esetleges mikrohitel-igénylők tájékoztatása az európai Progress mikrofinanszírozási eszközről.
- Átfogó és a szükségletekhez igazított támogatási szolgáltatások az induló vállalkozások részére, pl. képzés és tanácsadás biztosítása a vállalkozásalapítás és működtetés témájában, támogatás a forrásszerzés és a mikrovállalkozás-irányítása terén.
- Az ESZA különleges célcsoportjai (pl. munkanélküliek, fiatalok, nők és bevándorlók) számára mikrofinanszírozási és üzlettámogatási szolgáltatásokat nyújtó intézmények kapacitásának növelése.
- A pénzügyi és üzlettámogatási szolgáltatások minőségének javítását célzó eszközök és módszerek kidolgozása.

A tervek szerint a Bizottság a pénzügyi támogatásra fordítandó ESZA-forrásokat uniós szinten is felhasználja, hogy támogassa azokat a struktúrákat, amelyek a vállalkozási tevékenységet és az önfoglalkoztatást ösztönzik az uniós tagállamokban. (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=952&langId=hu>)

Az európai Progress mikrofinanszírozási eszköz nem közvetlenül a vállalkozóknak kölcsönöz, hanem az uniós tagállamok mikrofinanszírozási intézeteinek teszi lehetővé, hogy kölcsönzési kapacitásuk növekedjen. Ez két módon érhető el: vagy garanciát nyújt a mikrohitelvezőknek, így megosztván a veszteségi kockázatot, vagy pedig növeli a mikrohitelre rendelkezésre álló finanszírozott eszközök (azaz hitel és tőke) összegét.

A Progress mikrofinanszírozási eszközt az Európai Bizottság nevében kezelő Európai Beruházási Alap az EU Hivatalos Lapjában és az alap weboldalán pályázati felhívást tett közzé mikrohitelvezők számára, garanciatermékek igénylésére. A kiválasztásnál figyelembe veszik, hogy a jelentkező intézmények megfelelnek-e az általános banki követelményeknek, illetve hogy van-e tapasztalatuk mikrofinanszírozás terén.

Ami a finanszírozott eszközöket illeti, egy különleges befektetési alap (amelynek befektetői az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank) nyújt hitelt és tőkét a mikrofinanszírozási intézeteknek, lehetővé téve hitelezési tevékenységeik fokozását, amelynek a (jövőbeli) vállalkozók látják hasznát.

A (majdani) **vállalkozók** vagy a legfeljebb 10 alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások a mikrohitellel (azaz a 25 000 eurós összeg alatti hitellel) kapcsolatban további információkat

az adott ország azon mikrohitel-szolgáltatójától kaphatnak, amelyet az Európai Beruházási Alap közvetítőként kiválasztott.

Meg tudja nézni, hogy vannak [kiválasztva közvetítők](#) az Ön országában vagy További információk az [Európai Beruházási Alap](#) weboldalán.

Azok a **mikrofinanszírozási intézmények**, amelyek közvetíteni kívánják az európai Progress mikrofinanszírozási eszköz szolgáltatásait, az alábbiakban találhatnak információkat a jelentkezési eljárásról.

- [A garanciatermékekkel kapcsolatban](#)
- [A finanszírozott eszközökkel kapcsolatban](#),

(Magyarországon még nincs közvetítő intézmény, azaz az EU progress mikrohitel még nem vehető igénybe.)

Hazánkban már a 90-es évek elején létrejött a Magyar Vállalkozási Alapítvány hálózatának közreműködésével a Mikrohitel rendszere, alapösszege időről időre növekedett.

Az utóbbi tíz évben ez az alapvetően beruházásokra fordítható pénzügyi forrás kiegészült a kisebb beruházásokra és folyó kiadásokra egyaránt fordítható Széchenyi kártyával, amely a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara közvetítésével vált elérhetővé.

Mindemellett, jelenleg, a válságot követő években a mikro és kisvállalkozások banki finanszírozása, az Európai illetve világtendenciákat is meghaladó mértékben nehezült meg. S ezáltal(is) radikálisan gyengült a mikro és kisvállalkozások

- alkalmazkodó képessége a fő gazdasági folyamatokhoz
- foglalkoztató illetve foglalkoztatás bővítő képessége.

Vállalkozóvá válás akadályai

Ma már közhelynek számít, amit dr.Soltész Anikó (M4.) és a 2008-ban a nemek közötti vállalkozói egyenlőség kutatása kapcsán a Magyar Nemzeti Jelentés (M.5) szerzői megfogalmaztak, miszerint

- A vállalkozói ismeretek, az önfoglalkoztató és mikro vállalkozások körében nagyon alacsony szinten állnak
- A vállalkozással kapcsolatos ismeretek középiskolai szinten csak bizonyos képzési típusokhoz tantárgyszerűen, mint elsajátítandó tudásként kapcsolódnak:
- A vállalkozói készségek felkeltésére és kifejlesztésére irányuló tréningek az elmúlt évtizedben csak foltszerűen – gyorsan elhasznált pályázati pénzekre támaszkodva-jelentek meg egy-egy középiskolában.

Nemrégiben jelent meg a FIVOSZ (Fiatal Vállalkozók Országos Szövetsége) fiatalok körében végzett felméréseinek eredményei (M.6.) . Eszerint a mintegy 2,3 millió 15-34 éves fiatal csupán 4 %-a mutat készséget arra, hogy önálló vállalkozásba kezdjen. A felmérés szerint ennek legfőbb oka, hogy a képzésben - ha egyáltalán részesülnek ilyenben a még tanuló fiatalok- főként „unalmas” elméleti képzést kapnak, s nincs módjuk arra, hogy gyakorlatias tapasztalatokat szerezzenek.

A kutatást végzők valóban reális érvelése szerint az állam egyre kevesebb munkahelyet képes fenntartani, s ezért a vállalkozásoknak és/illetve az utánpótlást képező fiatal generációnak maga-magának kell megteremteni munkahelyeit. Ebből a szempontból valóban tragikusnak értékelhető a felmérés eredménye. Valószínűsítjük, hogy ez az arány az elmúlt években romlott. Székesfehérvár és környéke szakmunkás és szakközépiskolásai között 2009-ben végzett kutatásunk szerint (M.7:) a tanulók 9 százaléka képzelte el vállalkozóként jövőjét.

A mikro és kisvállalkozások jövedelemtermelésben és foglalkoztatásban betöltött szerepe szempontjából kulcsfontosságúak a közelmúlt és a közeljövő évei. Ugyanis most, 20- évvel a rendszerváltás után zajlik az első nagy tulajdonosi generációváltás: a rendszerváltást követő években keletkezett vállalkozások tulajdonosainak jelentős része mostanában adná át vállalkozását a gyermekeinek, unokáinak, ha ők erre fogadókészek lennének. Tolna megyében 400 vállalkozás megkérdezésével 2005-ben végzett kutatásunk azt mutatta, hogy a természeténél fogva családi tulajdonban lévő mikro vállalkozások tulajdonos vezetőinek nem volt elképzelése arról, hogy kinek adhatnák át vállalkozásaikat. Túlnyomó többségük csak azt tudta, hogy gyermeke illetve a szóba jöhető rokon körben ilyen személy nem található. Tapasztalataink azt is mutatták, hogy azok a családi-mikro vállalkozások, amelyekben nem jöttek létre (általában a tágabb családon belül) a generációváltás feltételei, bármilyen értéket is képviselt tevékenységük, beleértve foglalkoztató képességüket, végül nem folytatják tevékenységüket.

A munkahelyteremtés-, és a vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos OECD dokumentumok mindegyike fogalmaz meg olyan ajánlásokat a kormányzati politikákra, amelyekben a vállalkozói „spiritusz” felkeltését, és a vállalkozói tudás és készségek kialakítását az iskolarendszerű és a felnőttképzés elengedhetetlen elemének tekintik. A példák, és egy-egy hazánkban is megvalósított projekt azt mutatja, hogy a „learning by doing” módszerét tartják a legalkalmasabbnak mind a készségek felkeltésére, mind a szükséges tapasztalati alapok megszerzésére, amelyre a hagyományos értelemben vett közgazdasági, marketing, menedzsment stb. tudásokat építeni lehet. (M. 14.)

Megdöbbenő, hogy a szakmunkás képzésben unalmas, befogadhatatlan ismeretekkel terhelik a diákokat, ahelyett, hogy valódi-, vagy szimulált vállalkozói projekteken keresztül készítenék fel a diákokat. Az is érthetetlen, hogy a munkaerőpiacra való felkészítésnek miért nem része a vállalkozási ismeretek és készségek „oktatása”.

Az önfoglalkoztatóvá válás segítése és a vállalkozói képzés összekapcsolásra sajnos a munkaerőpiaci szervezet adatgyűjtéseiből nem lehet információkat gyűjteni. Soltész Anikó korábbi kutatása (M.4) azonban azt mutatja, hogy a Munkaügyi szervezet esetlegesen kapcsolja össze a támogatást vállalkozói képzéssel. Nyilvánvaló, hogy az összekapcsolásra a kezdő vállalkozások hosszabb távú fennmaradása érdekében van szükség.

E támogatások aránya azonban meglehetősen alacsony az aktív munkaerőpiaci eszközökön belül, s a hozzáférés munkanélkülieket preferáló szabályai is jelzik, hogy a célcsoport leszűkítése révén valószínűsíthetően a leggyengébb „siker potenciállal” rendelkezők jutnak a támogatásokhoz. Így például a munkaügyi szervezet támogatása nemigen juthat a szakképzésből kilépőkhöz, vagy a néhány év után vállalkozásba kezdeni szándékozó fiatal középfokú képzettséggel rendelkező szakemberekhez. Munkahely teremtési foglalkoztatáspolitikai szempontból ez mindenképpen hátrányos, különösen annak fényében, hogy a fiatal, rátermett, vállalkozásra kész középfokú végzettséggel rendelkező szakemberek, éppen a kezdő lökések, a támogatás hiánya miatt növelik a fekete gazdasági aktivitásukat.

Hangsúlyosan kell megemlítenünk, hogy az egyetemi képzési kínálatban sem szerepel a vállalkozói készségeke „témaköre”. Pedig a világon mindenütt tudják, hogy a magas hozzáadott értéket létrehozó, know how-kon és találmányokon alapuló vállalkozások, gyakran éppen az egyetemeken folyó kutatásokból kialakult spin-off vállalkozások hozzák létre a jövő vállalkozási sikereit. Ezekben a diákok szerepe azért is megkülönböztetetten jelentős, mert

tudós-tanáraik, akik egyébként a K+F-et „csinálják”, valószínűleg meglehetősen távol állnak attól, hogy a K+F hez hozzátegyék az „I”-t azaz az implementációt is. Ez utóbbi nemcsak a közvetlen szakmai, hanem a menedzsment tudásokat is igényli.

Növekedés és munkahelyteremtés

Láttuk az OECD jelentésekben (11, 12, 13.), hogy *a munkahelyteremtés egyik fő irányát a regionális innovációs kapacitás (az egyetemek, kutatóintézetek) köré szervezett vállalkozások klasztereiben látják*. A fejlett országokban kidolgozott modellt követik a szegedi, debreceni, győri-, miskolci stb. egyetemek-kutatóhelyek köré szervezett klaszterek, amelyek a vállalkozások megvalósításhoz fűződő érdekeire és képességeire építve kívánnak az üzleti világ szereplői lenni. A gyakorlatorientált felsőoktatás c kutatásunkban (M.8) találtunk is már jó példákat - de adminisztratív, a kutatói érdekeket negligáló akadályokat is – a kutatóhelyek és a piaci szféra összefogására, az ennek alapján működő, és növekvő számban munkahelyeket teremtő vállalkozásokra.

Kiindulva a tételtől, amely szerint Európa globális világban megingott versenypozíciója a magas tudásra - és ezáltal- magas hozzáadott értékű termékekkel és szolgáltatásokkal állítható helyre az OECD és az Európai Unió e stratégia megvalósításának alapfeltételeit gazdaságfejlesztési és foglalkoztatási nézőpontból az alább módon látja.

Olyan vállalatokra illetve vállalatok közötti kapcsolatrendszerre van szükség, amelyek képesek a K+F+I megvalósítására. Folyamatosan új ötletekkel kell előjönni, azokat gyorsan megvalósítani és „piacra dobni”, s ez követően egy pillanatra sem lehet leállni. Növekedni kell. A megvalósított ötletek az első szakaszban nagyon jól értékesíthetők, de a termékek/ szolgáltatások életgörbéje rövid, ára nagyon gyorsan csökkenhet. Éppen ezért

- Szükség van a legköltségtakarékosabb, és folyamatosan költségcsökkentő kivitelezésre
- Beszállítók alkalmazására eleve olcsóbb munkaerőpiacon és a beszállítókra kirótt költségcsökkentési kényszerrel
- Folyamatos innovációra nemcsak a termékek/szolgáltatások kitalálása és előállítása, hanem a menedzsment, humán erőforrás kezelés, marketig és PR területeken is – természetesen az információ technológia összes lehetőségeinek kihasználásával

- Mindehhez gyors és hatékony finanszírozási mechanizmusok kellenek a hagyományos banki finanszírozástól a kockázati tőkén át a magán –kockázati finanszírozás olyan formáig, mint amit üzleti angyaloknak nevezünk.

Mindehhez szükség van a képzési rendszerek és a foglalkoztatás politika megfelelő módosítására.

- A minél magasabb szinten képzett munkaerőre
- Az éppen igényelt tudásokkal és készségekkel rendelkező munkaerő gyors átképzésére, továbbképzésére, hogy a munkaerő kínálatot hozzáigazítsák a kereslethez
- A képzési tartalmak folyamatos változtatására
- A kiváló, innovatív személyek, fiatalok számára átlátható, valamelyest tervezhető „ pályák”, életutak kikövezésére, hogy motiváltak legyenek, mint kutatók, mint vállalkozók képesek legyenek belépni a versenybe.

KKV-k növekedésének és foglalkoztatásban betöltött szerepének erősítése

2000-2007 adatai alapján állítható, hogy a nagy- és középvállalkozások foglalkoztatásban betöltött szerepe csökkent, amíg a kis és mikro vállalkozásoké nőtt. (M.10. 4p.) Ez a tendencia nem jelentéktelen: a nagyvállalkozásoknál 39-ről 33 %-ra, a középvállalkozásoknál 22-ről 21-re csökkent. Ezzel szemben a kisvállalkozásoknál 20-ról 23-ra és a mikro vállalkozásoknál 19-ről 23-százalékra emelkedett a foglalkoztatásban betöltött részarányuk. A GKI kutatása (M.9) azt is megmutatja, hogy a nagy és középvállalkozásoknál a foglalkoztatottak számának csökkenése az 1 főre jutó hozzáadott érték, vagyis a teljesítmény növekedésével járt együtt, s a kis-, és mikrovállalkozások egy főre jutó teljesítménye a foglalkoztatotti létszám növekedése ellenére stagnált, vagy csökkent.

A magyarázat viszonylag egyszerű: a nagyvállalatok egyrészt újabb és újabb technológiai beruházásokkal másrészt egyes, kevésbé hatékonyan megoldható feladataik kiszervezésével képesek növelni hatékonyságukat. Ma már, a hazai, főként multinacionális nagyvállalatok a munkaerő igényesebb és az általuk elvárt hatékonysággal nem technológizálható tevékenységeiket kiszervezik a feladatot ellátni képes közép és kisvállalkozásokba. Emellett ez történik a kapcsolódó fejlesztési feladatokkal is. E folyamat összességében nem tekinthető negatívnak, sem a foglalkoztatás, sem a beszállító láncolatban részt vevő közép és kis vállalatok fejlődése szempontjából, hisz a beszállított termékekhez kapcsolat, fejlesztési, esetleg juttatási követelmény növeli e vállalatok teljesítményét. A statisztika azonban azt mutatja (M.9), hogy a közép-, kis-, és még inkább a mikro vállalkozásoknak csak egy szűk

köre jut így piachoz, s nagyobb részük kimarad a szakmai technológiai fejlődésből, nem vesz részt a globális világ nyújtotta elvi lehetőségek kihasználásban.

Korábban láttuk, hogy *a versenypozíciók és a foglalkoztatás közötti összefüggéseket vizsgáló európai és OECD kutatások* a foglalkoztatás bővítésének letéteményeseiként tekintenek a kis- és bizonyos területeken (K+F, informatika, és általában a magas szintű szakmai felkészültséget igénylő szellemi szolgáltatások) a mikroállalkozásokra.

A GKI idézett kutatása (M.9) azt is megállapítja, hogy a hazai KKV-k innovációs kapacitása meglehetősen gyenge az innováció olyan értelmezése mellett is, amely nemcsak a kutatást, hanem a technológiák, vagy menedzsment megoldások változtatását is innovációnak számítják.

A nemzetközi kutatások azt mutatják, hogy a vállalatok nemzetközi kapcsolatainak létezése és kiterjedtsége szoros összefüggésben van mind a növekedési ütemmel, mind a vállalat innovációs képességével. Ennek alapján megállapítja, hogy a tárgyalt hazai vállalatcsoport fejlődésének egyik akadálya a nemzetközi kapcsolatok hiánya (áru-, vagy szolgáltatás export-import). A hazai KKV-k kétharmada –háromnegyede nem rendelkezik ilyen kapcsolatokkal. (M.9.43.p.) E kapcsolatok, a nemzetközi piaci jelenlétét erősíthetik meg, illetve tartósíthatják a résztvevő vállalatok versenyképességét, megalapozhatják növekedését.

E kapcsolatok hiányát az alábbi tényezők magyarázzák:

- Nyelvi kommunikációra való képesség, s ezáltal a kulturális különbségek kezelése
- Pénzügyi korlátok
- Menedzserek időhiánya és járatlansága a kapcsolatépítésben
- A nemzeti szintű jogi szabályozások közötti eltérések, főként a szolgáltatások és a kereskedelem terén

A kormányzati politika - e tanulmány szerint is sokat tehet az iskolarendszeren belüli és kívüli nyelvoktatással, a diákok csereprogramjaival, a vállalkozási-, és menedzsment képességek fejlesztésére irányuló programokkal.

Emellett fontos szerepet kell kapnia az exporttámogatásnak (kutatások alapozzák meg ennek hatékonyságát), valamint a piacépítési projektek célzottságával, testre szabásával- megfelelő kiválasztási módszerek (követelmények és tanácsadás) alkalmazásával. Mindemellett természetesen a nemzetközi hálózatokba való bekapcsolódás támogatása.

A tanulmány felhívja a figyelmet arra is, hogy a testre szabott kormányzati támogatásokkal elért bizonyos eredményeket követően a kormányzati támogatást más vállalatokra kell

fordítani, mivel a legnagyobb eredmény akkor keletkezik, ha sok vállalkozás van jelen a nemzetközi piacokon.

Az idézett tanulmány az Európai Bizottság, a vállalatok nemzetköziesedését vizsgáló szakértői csoport tanácsait is idézi

A programok sikeressége érdekében a Szakértői Csoport többek között a következőkre hívja fel a figyelmet:

- a helyi- vagy regionális szinttel szemben a programokat nemzeti szinten célszerű megvalósítani (szoros együttműködésben a helyi és regionális szereplőkkel);
- igen fontos a koordináció, elsősorban a párhuzamosságok elkerülése érdekében;
- a programokat (a képzés és konzultáció eszközeivel a megfelelő kapacitások kifejlesztésére törekedve) a menedzsmentre kell koncentrálni;
- az internacionalizálódás szempontjából a vállalatok mérete mellékes. A hatékonyság ugyanakkor megköveteli az előzetes negatív szűrést, az internacionalizálódási *készség, szándék, és képesség* együttes meglétének megállapítását. (Jó példa erre a norvég „Regional Programme to promote internationalisation of SMEs” során alkalmazott „Ready, willing and able” rendszer);
- a programokat feltétlenül a résztvevők egyedi sajátosságaihoz kell illeszteni;
- a kereskedelem fejlesztésével szemben előnyben kell részesíteni a hosszú távú együttműködést: nem annyira vevőket, hanem inkább *partnereket* kell keresni;
- fontos sort keríteni a programok értékelésére. Ezzel kapcsolatban, valamint a korrekciókat tekintve a felhasználói vélemények hordozzák a legtöbb információt.

Annak ellenére, hogy (vagy éppen azért, mert) a magyar KKV-k többségének nincsenek külföldi kapcsolatai, a gazdaságpolitika ez idáig alig talált hatékony eszközöket e cégek külpiaci integrálódásának támogatására.” (M.9. 48.old)

Átfogó vállalkozásfejlesztési stratégia 2011

A korábbi és az újabb kormányzat vállalkozás fejlesztési stratégiájának operatív elemei összhangban vannak a nemzetközi vállalkozásfejlesztési megközelítésekkel. Az Új Széchenyi terv vállalkozásfejlesztési programja, egy 7 elemből álló programcsomag részeként jelenik meg. Maga a programcsomag horizontális és vertikális elemekből áll. A horizontális elemei: a vállalkozásfejlesztésre, a foglalkoztatás fejlesztésére, tudomány-innováció fejlődésének

elősegítésére, és a közlekedésfejlesztésre irányulnak. Az úgynevezett vertikális programcsomagok már nem hagyományos ágazatok, hanem különféle ágazatokat is összekapcsoló tevékenységterületekhez kapcsolódnak: így – e programon belül – az **egészségiparhoz**, amely összekapcsolja a gyógyszerkutatást, gyógyszergyártást, a gyógyítást, terápiát, a vendéglátást, idegenforgalmat, és mindazokat az iparágakat, amelyek az előbb felsoroltak fejlesztéséhez hozzájárulhatnak. Ehhez hasonló megközelítéssel fogalmazódott meg a **zöldipar**, amely nemcsak a zöld energiák termelésére, hanem általában azon ágazatok vállalkozásfejlesztésére is vonatkozik, amelyek fenntartható munkahelyeket teremtenek, és környezetvédelmi szempontból is fenntartható módon működtethetők.

A program abban is követi a nemzetközi tendenciákat, hogy előtérbe helyezi a Kutatás-fejlesztést és a K+F kapcsolati hálójának kialakítását.

Az Új Széchenyi terv vállalkozás fejlesztési programja az alábbi elemekből áll

Vállalkozásfejlesztés

Mi kell ahhoz, hogy a magyar kisvállalkozók sikeresek legyenek? Hogyan teremthetnek több százezer új munkahelyet? Lesz-e kicsiből induló magyar világcég? Eddig az állam és a kormányzat nem adta meg, ami járna a kisvállalkozásoknak. Újra kell tervezni és kezdeni.

Ezért szükségszerűen a vállalkozások számára a következők a legfontosabbak: (M.10)

- Jövőkép és stratégia
- Stabilitás és kiszámíthatóság
- Bürokráciacsökkentés
- Adócsökkentés
- Vállalkozásbarát önkormányzatok
- Az uniós források hasznos, gyors és egyszerű felhasználása
- Stabil forgótőke finanszírozás és tőke a fejlesztésekhez
- Növekvő hazai piac
- Tisztességes viszonyok kialakítása a kereskedelemben
- Fogyasztóvédelem
- Segítség a szövetkezéshez és a hálózatépítéshez
- Egyablakos vállalkozásfejlesztési ügynökség
- Naprakész információk
- Érdemi szerep a gazdasági kamarának
- Közbeszerzési fordulat végrehajtása
- Zöld közbeszerzés

Ezekkel az elemekkel is megfigyelhetjük a nemzetközi tendenciák követését az olcsóbb/versenyképesebb működés, a vállalkozásbarát lokális (önkormányzati) környezet, a hálózatosodás szükségességének, elősegítésének fontossága, mind-mind ezt támasztja alá.

Azonban az a probléma, hogy amint „átlépett az Új Széchenyi terv, a tervezési szakaszból a megvalósítási szakaszba, e célok elsikkadtak, sőt egyes esetekben olyan intézkedések történtek, amelyek a kitűzött célokkal ellenkező hatásokat váltanak ki.

A vállalkozásokat sújtó tényleges bürokráciacsökkentés helyett, mellett, ugyanezen címszó alatt a termelékenység, a munkavállalói elkötelezettséget gyengítő szabályozás indult el a munkaviszonyok átfogalmazásával. E szabályok a vállalkozások flexibilitását, sőt olcsóbb működését vannak hivatva szolgálni, de úgy, hogy megzavarják a munkaadók és munkavállalók közötti kiegyensúlyozott viszonyokat.

Az OECD stratégiákban javasolt „munkára rakódó terhek”, azaz a járulékok csökkentése nem történt meg, s így a vállalkozók foglalkoztató képessége sem javult. A kiszámítható, „stabil forgótőke finanszírozást” a bankokra rótt kormányzati terhek gyengítik. Az önkormányzat által „biztosított” vállalkozásbarát környezetet,” egyrészt az önkormányzatokra is ható nemzetközi pénzügyi instabilitás, másrészt az önkormányzati törvénymódosítás utáni helyzet átláthatatlansága, az önkormányzati kompetenciák és finanszírozó képesség radikális beszűkítése lehetetlenné teszi.

Általában az önkormányzati kompetenciák helyére belépő állami kompetenciák, azaz a várható erős centralizáció oda vezet, hogy az önkormányzatok a korábbinál is jobban elveszítik érdekeltségüket a helyi-térségi vállalkozások fejlesztésében, és így munkahelyek teremtésében, külső- nem kizárólag- külföldi tőke bevonásában, és a helyi vállalkozások megtartásában. Ez utóbbi vonatkozásban látni kell, hogy az erősebb, új –fejlesztő beruházásokra is képes hazai-helyi vállalkozások számára lehetőség kínálkozik a romániai, ukrainai, dél-európai részleges vagy teljes kitelepülésre. Ezt a folyamatot a vállalkozási környezet radikális, gyors, a vállalkozói igények félreismerése, avagy a nemzetközi normák súlyos megsértése a pénzügyi viszonyokba, a foglalkoztatási normákba való beavatkozással felgyorsítja. E hátráltató tényezők közül, a „Vállalkozásbarát önkormányzatok” működést fenyegető veszélyeket maga a Stratégia is kiemeli

„Versenyképes vállalkozások csak versenyképes településeken működhetnek. Ezért a megoldás a településeken keletkezett források állami elvonásának csökkentése, a települési önkormányzatok működési feltételeinek javítása. Ahhoz pedig, hogy a települések – a

vállalkozók által joggal elvártan – a helyi gazdasági környezet fejlesztésére több forrást fordítsanak, helyre kell állítani a települések finanszírozásában a piac ösztönző szerepét. Az aktív telephelyi politika ugyanis – például infrastruktúra előkészítése a befektetők és a helyi vállalkozók számára – komoly kiadásokat jelent a településeknek. Ha ezek a kiadások a helyben keletkezett források állami elvonása miatt nem térülnek meg a települések számára a vállalatok adójának, valamint a vállalatoknál dolgozók személyi jövedelemadójának növekedésében, akkor ez nem motiválja a településeket a helyi gazdasági környezet fejlesztésére.” (M.10/ 191p.)

Amellett, hogy a stratégia minden célkitűzése megfelel az OECD- EU javaslatoknak, számos olyan elemet is tartalmaznak, amelyek választ kívánnak adni a speciálisan Közép-Kelet Európai, illetve magyar problémákra, így például a (legális) foglalkoztatási szint rendkívüli gyengeségeire. *Mégsem esik szó a programban sem a hazai vállalkozások piacra juttatását segítő megoldásokról, sem a vállalkozáshiányos térségek, és ehhez kapcsolódó munkahelyhiány problémáiról, azok megoldásának lehetőségeiről.*

A Magyar Pályázatírók Intézete – az Orbán kormánytól- kapta a megbízást, hogy értékelje az UMFT által felállított intézményrendszert, a fejlesztési célokat, s – a lehetőségeken belül- azok eredményességét. A MAPI feladata volt az is, hogy megállapítsa, a kormányváltás pillanatában milyen, mennyi forrás áll az új kormány rendelkezésére a fejlesztésekhez. (M.12)

Az elemzés egyértelművé teszi, s ezzel teljes mértékben egyet lehet érteni, hogy egyrészt a stratégiai célkitűzések, másrészt azok operatív megvalósítása s és ez utóbbi részeként a megvalósító intézményrendszer működése alapvetően határozza meg a fejlesztés eredményeit. Más szavakkal, a célt tévesztett célmeghatározások, az általános célok relevanciája- irrelevanciája (azaz a környezet gazdasági-társadalmi szociális- jogi valóságához nem illeszkedő operacionalizálása,) s a megvalósításra alkalmatlan, vagy legalábbis a kitűzött célokat keresztező szervezetrendszer erősen korlátozhatja a fejlesztési program eredményességét és tovaterjedő hatásait.

Elsődlegesen a vállalkozás és foglalkoztatás fejlesztés megfelelő módjait vizsgálva, keresve azért is érdemes a MAPI elemzését áttekinteni, mert kiindulópontja egyrészt éppen az UMFT vállalkozás-, és foglalkoztatás fejlesztésre tett hatásainak vizsgálata, (az összes operatív program áttekintésével) másrészt mindezt, mint nagy tapasztalatokkal rendelkező pályázatíró cég „alulnézetből” is teszi. Azt vizsgálja, hogy a fejlesztési kezdeményezők (pályázók)

különböző csoportjai miként, és mennyire találják meg a pályázati kiírásokban a fejlesztés számukra alkalmas kereteit. S valóban a kormányzatoknak az a dolga, hogy alkalmas kereteket biztosítsanak a vállalkozások számára a fejlesztések megvalósulásához, s ezzel a gazdasági eredményességükhöz, foglalkoztató képességük növeléséhez, mégpedig úgy, hogy az adott kormányzati politika általánosabb céljainak megvalósulásához is hozzájáruljanak fejlesztéseikkel. Ilyenek lehetnek a nemzetközi gazdaságfejlesztési, humán erőforrás fejlesztési trendek követése, a hazai gazdaság, foglalkoztatás szerkezeti problémáinak feloldása, vagy éppen a regionális foglalkoztatási és szociális feszültségek mérséklése.

E szempontokból mutatjuk be, illetve illesztjük gondolatmentünkbe az alábbiakban az idézett tanulmány néhány, a munkahelyteremtés és a foglalkoztatás fejlesztés szempontjából fontos megállapítását..(M.12)

Az Európai unió tervezési követelményei között a sokrétűség és a komplexitás az elsődleges követelmény. A 2006-13-as periódusra meghatározott legátfogóbb Uniós szerint a nemzeti Programok fő célkitűzése a növekedés (versenyképesség) és a foglalkoztatás fejlesztése. Nyilvánvaló hogy ez a két fő cél tökéletesen megfelelt, és ma is megfelel nekünk. Az is nyilvánvaló, hogy a két cél egymástól elválaszthatatlan: a gazdasági teljesítmény, eredményesség növelése útján jöhet létre a foglalkoztatás bővülése mindenekelőtt a piaci szférában, de a szociális gazdaságban is.

A tanulmány, amely több száz szakértői interjúra, közvélemény kutatásra valamint pályázati írói tapasztalatokra épült, első átfogó megállapítása, hogy miközben az ÜMFT valóban sokrétű volt, hiszen 17 operatív programra bontva jelentek meg a célok, a célok túl elvontak, átfogóak voltak ahhoz, hogy a pályázó, fejlesztő szintjén is értelmezhető lett volna. Ez lehet az oka, annak is, hogy a program kommunikációja csekély, 27 – 42 százalékos mértékben jutott el az érintettekhez. S a kommunikáció középpontjában valójában nem a két kitűzött cél, mégkevésbé annak gyakorlatias megfogalmazásai, hanem kormányzati teljesítmény állt. Leggyakrabban az hangzott el, hogy elsőnek adtuk be Brüsszelbe a tervet, ennyi és ennyi forrást kötöttünk le szerződéssel stb.

A célok és a fejlesztés közötti kapcsolat tisztázatlansága

Egy érthető, befogadható, és –ami a legfontosabb- cselekvésre buzdító közhangulat, közmegértés lehet az alapja a célok megvalósításának. E célok azonban önálló értelmezést is

kívánnak, hiszen a növekedés, versenyképesség növekedése, illetve a bővülő foglalkoztatás még a vállalkozói szféra számára sem egyértelműen azonosítható be olyan globális gazdasági folyamatok között, ahol a technológiai fejlesztés és az ezzel együtt járó élőmunka felhasználás csökkentése a versenyképesség növekedésének ismert útja. (M.12.35.p). A célok és az egyes pályázó/megvalósítók által ismert ilyen módszerek közötti látszólagos vagy valóságos ellentmondás, annak feloldatlansága bizonyosan közreműködik abban, hogy a pályázók elsődlegesen a pótlólagos források megszerzésének útját lássák a pályázatban, és mellőzzék a versenyképesség és a foglalkoztatás együttes növelésnek útjait keresni. Túl a gazdaságfejlesztési programon a közlekedési, környezetvédelmi szociális, oktatási stb. területek fejlesztésére irányuló programok esetében e két átfogó cél még nehezebben érthető, illetve még nehezebben található meg a tényleges beruházás és a kitűzött célok közötti kapcsolat. Ez oda vezet, hogy a fejlesztők, akik ez esetben önkormányzatok, non profit szervezetek, vagy maga az állam valamely szervezete, oly lazán értelmezik a célokat, hogy abba bármely létező szükségletüket, vagy egyéni, csoportos, területi érdekeiket szolgáló beruházást be tudnak csomagolni.

Saját értékelésem szerint ez a helyzet nagyon súlyos zűrzavart támaszt. Ellentmond a forráskoncentráció elvének, rendezetlen, rejtett célrendszer követetését teszi lehetővé, ösztönöz az írott (pályázati) követelmények formális –látszólagos kielégítésével kaotikus állapotok kialakulására, az elvileg elvárt hatások figyelmen kívül hagyására.

Az elemzés szerint az átfogó és részcélok gyenge érvényesülését elősegítette a program (UMFT) megvalósító intézményrendszer széttagoaltsága az NFÜ, a szakminisztériumok és a közreműködő szervezetek közötti kompetencia küzdelmei. Ezek a programmegvalósítás kaotikus elemeit erősítették

- A kiforrott és legitim reformkoncepciók hiányai a fejlesztés által érintett területek vonatkozásában, valamint
- Az egyes fejlesztési területeken a forráshiány miatt évtizedek alatt felhalmozódott kielégítetlen szükségletek, modernizációs követelmények.

A központi pályázati elvekre épülő projekt alapú fejlesztés

Az idézett tanulmány sok megszívlelendő kritikát tartalmaz, mind a fejlesztési intézményrendszerére, mind tartalmára vonatkozóan, azonban kritikátlanul elfogadja a pályázati alapon folyó fejlesztés elvét. Ez tehát nemcsak azt jelenti, hogy a fejlesztés

kezdeményezői az egyes vállalkozások, hanem azt is, hogy e vállalkozások egyenlő eséllyel indulnak versenybe a forrásokért függetlenül tevékenységük tartalmától, méretétől, földrajzi elhelyezkedésétől, termékeik iránti piaci igényektől, a termelés-, szolgáltatás növelésének értékesítési perspektívájától, a kül-bel piacok elhelyezkedésétől, a versenytársaktól stb. Ez az elv egyetlen speciális, klaszter pályázat kivételével érvényesül: virágozzék annyi virág... – mondhatnánk. Nemcsak a fentiekben felsorolt szempontok egyike sem érvényesül a kiválasztásnál, hanem **még a kiszorító hatás elve sem**, nem is beszélve a **holt súlyról**. Természetesen nincsenek ágazati- tevékenységterületi megkötések. (A GOP esetében csak a mezőgazdasági és élelmiszer feldolgozás van kizárva, mert azt a Mezőgazdasági, és Vidékfejlesztési Alap finanszírozza). S ezen túl, és ezt tartom a legfontosabbnak, **a pályázati kiírások mögött nem húzódnak meg olyan gazdaságfejlesztési irányok, amelyek megfelelő technikai és piaci, illetve regionális elemzés alapján, a kritikus méretet is elérve a hazai és a nemzetközi piacon sikert hozhat**, valóban növeli az ország versenyképességét, valóban azokra a sokat emlegetett piaci rések betömésével valószínűsíti a sikert. Ráadásul még azt a szempontot is figyelembe kéne venni, hogy a versenyképesség és a foglalkoztatás közötti negatív korreláció körülményei között is, a lehető legjobb viszonyt képviselje.

Bár a fenti értelemben vett projektalapúság mellé nem tesz kérdőjeleket az elemzés, nem jelenti ki, hogy eredményesebb lenne a támogatás, ha az **célzott és csoportos lenne**, de azt fölveti, hogy

- A foglalkoztatás bővítés irányába mutató egyértelmű lépések hiányoznak
- A technológiafejlesztés vs. foglalkoztatás növelés ellentmondásának feloldatlansága „egyre mélyülő keveredést okoz”,
- „A piacra jutási képesség ösztönzése” elmarad
- Az ITDH piaci kapcsolatépítő tevékenysége nem kapcsolódik szorosan a fejlesztésekhez
- A helyi területi hatás elmarad a különböző OP-k (Pl. termelő infrastruktúra, HEFOP: munkaerő fejlesztés, képzés fejlesztés, stb.) összehangatlansága miatt
- Az erőforrás koncentráció követelménye nem érvényesül.(M.12.36.p.)

E gyengeségeken túl az elemzés kimutatja, hogy **a programok közötti koordinátlanság összefüggésben van a szétszabdalt, túlzottan sok központú szervezettel, a pályáztatás eljárásrendjével, a kiválasztási módszerek ellentmondásaival, stb.**

E hatékonyság és hatásromboló megoldások és mechanizmusok enyhítésére – maradva a projekt alapú fejlesztésnél, **az elemzés a tudatos projektgenerálást javasolja:**

- a fejlesztési kezdeményezések felkutatását
- a már egyszer támogatott vállalkozások nyomon követését
- a feltárt kezdeményezők számára komplex gazdaságfejlesztési szolgáltatások nyújtását (M.12.41.p)

Foglalkoztatás fejlesztés, munkaerő fejlesztés

E két kifejezést általában szinonimaként szokás használni. Ebből adódnak a feszültségek is, hiszen így *összemosódik a gazdasági működés révén létrejött, vagy éppen elmaradt munkahelyteremtés, azaz a foglalkoztatás szélesedése, növekedése, és a szó szoros értelmében vett munkaerőpiacon, azaz a kínálati oldalon mindenkor jelenlévő szabad munkaerő fejlesztése, felkészítése, alkalmassá tévése arra, hogy a foglalkoztatók a kínálatból „merítsenek”.*

A hazai fejlesztéspolitikában a TÁMOP (Társadalmi Megújulás Operatív Program) hivatott a munkaerő fejlesztést szolgálni, finanszírozni, A GOP (Gazdaságfejlesztési Operatív program) és egyes speciális esetekben a ROP (Regionális Operatív Program) a foglalkoztatás fejlesztést, munkahelyteremtést.

Kis mértékben van átfedés is a két területre irányuló fejlesztések finanszírozása között. A TÁMOP keretén belül van önálló alprogramja a szociális gazdaság fejlesztésének, azaz szociális szolgáltatásokat nyújtó munkahelyek létrehozásának. Valamint munkahelyteremtés és fenntartás történik akkor is, amikor a TÁMOP egyes programjait megvalósító Közreműködő szervezet (pl: Munkaerőpiaci szolgálat, OFA) a munkaerő fejlesztés feladatait kisserződri civil szervezeteknek és ezzel non profit szakmai szervezetek által működtetett munkahelyeket finanszíroz.

A TÁMOP nyújtotta forrásokon kívül a Munkaerőpiaci Alap, de erről már korábban szó volt, a Foglalkoztatási Szolgálat megvalósításában különféle módszerekkel nyújt támogatásokat a foglalkoztatóknak különféle a munkaerőpiacon éppen nehezen elhelyezkedő munkanélküli csoportok elhelyezkedéséhez. Ez részben munkahelyteremtésnek értelmezhető, hiszen ezáltal valóban új, igaz támogatott, munkahelyek keletkeznek. Megjegyzem, hogy amióta részesülünk a strukturális alapokból, azóta e források és a hazai forrásokból származó Munkaerőpiaci Alap forrásait együtt használják föl.

A TÁMOP keretében közvetlenül (ami a munkanélküliekre irányul) közvetve is (ami a munkahelyeken belüli munkavállalók képzésére irányul) megvalósított programok mellett a

képzési intézményrendszer (alap-, és felsőfok) fejlesztésére is vannak alprogramok. Mondhatnánk, komplex módon közelíti meg a jelen és a jövő generáció munkaerő fejlesztésének kérdését.

Problémát okoz, hívja fel a figyelmet a MAPI elemzés is, hogy a TÁMOP programok egy része központi pályázat útján valósul meg, más részük a Foglalkoztatási szolgálat regionális egységeinek szervezetén belül, harmadik része (a komplexitás gondolatát erősítve) a GOP pályázatokhoz kapcsolódóan, de mindez több egymástól független pályázati eljárásokat követő közreműködő szervezet megvalósításában. E széttagoltság eltérő megközelítéseket, prioritásokat jelenít meg. A Foglalkoztatási Szolgálat regionális keretek között, regionális ismeretekre építve valósítja meg a munkaerő-fejlesztési és a foglalkoztatás-fejlesztési programjait. Ezzel szemben az Oktatásfejlesztési programok központi közreműködő szervezetek, „központi” nézőpontjait követik. Ez utóbbihoz a MAPI tanulmány még azt is hozzáteszi, hogy *további feszültség keletkezik abból is, hogy a közreműködő szervezetek egy része a megfelelő minisztériumba telepítve ágazati, más része az oktatási ágazattól független IH által felügyelt Közreműködő szervezetek szempontjait követik.*

E széttagoltság tartalmi és eljárásbeli eltéréseket okoz, és teljes egészében lehetetlenné teszi a különféle munkaerő-fejlesztésre, iskolarendszerű és felnőttképzés fejlesztésére irányuló, valamint a vállalkozások alkalmazottainak továbbképzésére vonatkozó (pályázati) fejlesztések összekapcsolását.

A Mercedes –modell – Kecskemét.

Érdemes röviden leírni, hogy miként történt, illetve történik a Mercedes kecskeméti beruházása. Ez ugyan „csak” egyetlen projekt s emiatt nem modellje a LEED típusú fejlesztéseknek, de mégis hasonlít hozzá egyrészt komplexitása, másrészt mérete miatt.

A történetet a befektetővonzással kapcsolatos ismeretek, valamint a letelepedéssel kapcsolatos szerződésben rögzített, mindkét oldalra vonatkozó feltételek ismeretének hiányában csak ott kezdjük, hogy

1. A Mercedes képviselője felvette a kapcsolatot az önkormányzattal és elmondta, hogy mire van szüksége a beruházás, majd a működés beindításához az alábbi területeken. Ahol lehet ott mennyiségeket is megfogalmazott
 - Infrastruktúra
 - Úthasználat, szállítás, közlekedés fejlesztés
 - középszintű szakképzés
 - A felsőfokú/ egyetem szintű szakképzés
 - beszállító vállalatok
 - már képzett munkaerő
 - munkaerő toborzási kapacitás
 - szociális intézmények (bölcsöde, óvoda)
 - sürgősségi egészségügyi ellátás
 - tűzvédelem
 - stb.

2. Ezt követően az önkormányzat
 - Leválogatta a saját kompetenciába tartozó elemeket
 - a. Szakképző iskolák
 - b. Rendezési terv
 - c. Infrastruktúra fejlesztési terv
 - d. Szociális intézmények kapacitásfejlesztése és a befogadás szabályainak alakítása

 - Megnevezte a feladatok megoldásába bevonható intézményeket, mint pl
 - a. Kecskeméti főiskola
 - b. Vállalkozásfejlesztési alapítvány és területi hálózata
 - c. Munkaügyi Központ (megyei, regionális)
 - d. Kereskedelmi és Iparkamara megyei és városi szervezete
 - e. Stb

3. Ezt követően a Mercedes képviselői felkeresték a megfelelő szervezeteket, elmondták a szervezetek közreműködésével kapcsolatos igényeiket, és ezzel elindították az egyes intézmények alkalmazkodási-, tervezési folyamatait.

4. Egyes intézmények különféle szakmai, pénzügyi segítségeket kértek, valamint számba vették, hogy maguk milyen kapacitásokkal képesek teljesíteni a kívánásokat.
5. A megoldásban, bármely szervezetről, szolgáltatásról is volt szó, jelentős szerepet játszott a kormányzat, illetve a kormányzati akarat, valamint azok a kivételes források, amelyet a kormányzat eleve a szerződéskötéskor megígért. Ezen túl fontos volt, hogy a kormányzat koordinációs segítséget nyújtott az egyes megvalósító szervezeteknek ahhoz, hogy az ÚMFT egyes pályázati ablakaiban meghirdetett pályázatokra befogadják, és sürgősséggel döntsenek a pályázatokról

6. A kormányzati koordináció mellett a városi koordináció és a Mercedes saját koordinációja folyamatosan együttműködik ma is a megvalósítás érdekében.

Természetesen nincs átfogó ismeretünk azokról a jelentősebb és kevésbé jelentős feszültségekről és konfliktusokról, amelyeket a feleknek fel kellett oldania, ahol kompromisszumot kellett kötni. A lényeg, hogy tudomásunk szerint a beruházás halad, a legfontosabb kérdésekre találtak megoldást.

Néhány, az előkészítés során kialakított projektről van ismeretünk.

- A szakképző intézetben meghirdették az igényelt szakmák képzését
- A Mercedes vállalta a képzési programok kialakításában való részvételt, az iskolák megfelelő technikai eszközökkel való ellátását, illetve saját kialakítandó tanműhelyével és szakoktatóival való részvételt a képzésben
- Ugyanez történt a kecskeméti főiskolával. Azonban a kooperációban létrehozott képzéshez külön gyakorlati programot is csatoltak részben németországi megvalósítással.
- A főiskola és a vállalat együtt hirdetett pályázatot 30 másodéves egyetemi hallgató kiválasztására –németországi on the job tanulmányok folytatására. A program már lezajlott.
- Természetesen mind a főiskola, mind a középfokú szakképző intézet beindította, megerősítette a német nyelvoktatást

Egy másik projekt keretében a Kamara és egy erre szakosodott tanácsadó cég közreműködésével elkezdődött a majdani beszállítók beazonosítása. Ennek keretében

tájékoztatták a vállalkozókat a beszállítás műszaki, szakmai követelményeiről. A kormányzati szintű koordinátor vállalta, hogy kiemelt figyelmet fognak fordítani a Mercedes potenciális beszállítóinak pályázataira, amelyben új technológiák, informatikai fejlesztések támogatását igénylik.

A munkaügyi központ, miután tájékozódott a Mercedes igényeiről, átképző programot hirdetett egyes szakmák elsajátítására (interjú a Kecskeméti Főiskola vezetőivel)

Ennyiből is látható, hogy a környezet –ugyan sok vonatkozásban konfliktusos – de mégis együttműködő, a célokat elfogadó támogatása tette, teszi lehetővé, hogy sok szervezet különböző eljárások keretében meglévő források koncentrálásával, sok szakmai-ügyintézői – koordinátori kapacitás megfinanszírozásával közösen hozza létre a kívánt eredményt.

Munkaerő fejlesztés és a non profit szféra

Frey Mária (M13.) az aktív munkaerőpiaci politika legsikeresebb eljárásait a Foglalkoztatási Szolgálat Regionális (korábban megyei) szervezetei, valamint az OFA által megvalósított munkaerőpiaci programokban látja. E programokat a TÁMOP támogatta. A Munkaerőpiaci szolgálat saját szervezetét tette alkalmassá a megvalósításra. Az OFA - hosszú évek alatt kialakította a foglalkoztatási célú non profit szakmai szervezetek hálózatát, s pályázati úton ezekkel valósította meg a szerkezetében, tartalmában nagyrészt hasonló programokat.

A programok sajátossága az elemi aktív eszközök alkalmazásával szemben, hogy az aktív eszközök együtteseit, sőt azokat néhány további eszközzel is kiegészítve, komplex módon használja föl úgy, hogy a kezelendő probléma szempontjából relatív homogén célcsoportra irányítja. (M13.56.p.) Fontos jellegzetessége még, hogy viszonylag hosszú ideig tart, s lehetővé teszi az alkalmazott módszerek testre szabását, s általában a célcsoport egyes tagjai individuális helyzetének és mentális állapotának figyelembevételét. A programok kitűzött céljai minden esetben a programban résztvevő személyek munkaerőpiaci belépésének támogatása oly módon, hogy az elhelyezkedés tartós és fenntartható (támogatás nélküli) legyen. Frey Mária (M.13 57-58.p) értékeli a megyei, majd regionális Munkaügyi Központok által megvalósított programokat,. Statisztikával alátámasztva bemutatja, hogy ez elmúlt években a szervezet csökkenő jelentőséget fordított ezekre a nyilvánvalóan eredményesebb és hatásosabb megoldásokra. A csökkenés magyarázatát abban látja, hogy a központi vezetés nem tartotta elegendően fontosnak a szervezet tevékenysége szempontjából a programokat.

Elfogadva a magyarázatot jelezni kell, hogy a programok többségének eredményességét, és így a megyei, olykor kirendeltségi szervezetek elkötelezettségét az is gyengítette, hogy a programokat – leggyakrabban- nem kötötték össze valamilyen, az érintett térségben végbemenő gazdaságfejlesztési akcióval, vagy valóságos munkaerő kereslettel. Így a programok (természetesen kivételek mellett) annyival voltak eredményesebbek, amennyivel a programok résztvevői sokoldalúbb és testre szabottabb támogatást kaptak saját készségeik és motivációik helyreállításához. Vagyis az aktivizálás mélyebb volt, több erőt adott a résztvevőknek az álláskereséshez.

A válság előtt időkből ismerünk kivételeket olyan térségekből, ahol valódi munkaerő kereslet is jelentkezett s ezt felismerve egy-egy program már kézzelfogható, munkaerőpiaci reintegrációs perspektívát adott a résztvevők számára.

Ugyanakkor ismerünk olyan megyét is, ahol, ha a szervezet kellő feltáró munkát fordított volna a környezetében működő ipari és mezőgazdasági vállalkozások munkaerő igényeire, akkor nyíltak volna ilyen perspektívák.

Látni kell, hogy az elmúlt évtizedben a munkaerőpiaci szervezet – okok sokaságával lehet ezt magyarázni,- elveszítette a térségi gazdaság igényeire való rugalmas reagáló képességét.

A rugalmatlanságot erősítették a mechanikusan megválasztott és „beárazott” teljesítménymutatók, amelyek „a minél több személy bevonása, minél olcsóbban” megoldását jobban preferálta, mint a valamivel drágább, ámde tartós munkaerőpiaci reintegrációt. Egyébként a tapasztalatunk, hogy a hatósági munka és a reintegrációs projektmunka más-más szemléletet, más felkészültséget igényel. Saját foglalkoztatási paktum projektünkön keresztül megtapasztaltuk, hogy a szervezet alapvetően nem a munkaerőpiaci igények kiszolgálójaként definiálja magát. Ráadásul meglehetősen szűk kapacitásokkal rendelkezik a humán szolgáltatásokat végezni képes munkaerőben, s ezen túl a vállalati kapcsolattartás is meglehetősen gyenge pontja. Mindez együttvéve oda vezet, hogy feladatait elsősorban hatósági munkaként értelmezi, amely valóban elengedhetetlen kényszerűség.

Az OFA által követett módszer mindenképpen alkalmasabb a projekt alapú, komplex, munkaerőpiaci igényekre reagáló munkaerőfejlesztés megvalósítására. Nemcsak azért, mert önálló non-profit szervezetek végzik, nemcsak azért, mert általában rendelkeznek a megfelelő szakmai felkészültséggel és felhalmozott tapasztalattal, nemcsak azért, mert nem terheli őket túl a bürokratikus szemlélet (leszámítva a rendkívül bürokratikus, rugalmatlan, a valósághoz

lényegében nem igazodó projektelszámolást), hanem azért is, mert az OFA pályázatok megkövetelik, hogy a reintegrációs projektek a tényleges munkaerőpiaci keresletre épüljenek.

A pozitívumok mellett néhány problémát is meg kell említeni. Az egyik és legfontosabb, hogy *az eddigi „mindenkori kormányoknak” nem sikerült eldönteni, hogy bíznak-e komolyabb és főként tartós feladatokat a non profit szakmai szervezetekre.* Így e szervezetek rendkívüli egzisztenciális bizonytalanságban élnek. Szakmai stábjukban – általában kényszerűségből – nagyon jelentős a fluktuáció. Ezért egy pályázati úton elnyert projekt esetén újra és újra kell építeniük magukat, gyakran gyakorlatlan személyekből. A szakmai veszteség igen jelentős. E közismert problémára általában az a válasz születik, hogy a projektek finanszírozása európai forrásokból történik, s nincs más út, mint tudomásul venni az ezzel járó rendkívül lassú monitoring és kifizetési folyamatokat. Az érv megítélésem szerint formális, ugyan a fenn említett folyamatok valóban lassúak, de *nem lenne probléma, ha a kormányzat eldöntve az alapkérdést, a munkaerőpiaci alaptól biztosítaná, a már auditált szervezetek folyó kiadásait.* Hiszen e szervezetek munkája folyamatosan biztosítható és akár „kiemelt programként” finanszírozható is. Amint ez magával a munkaerőpiaci szervezettel is történik. A valós magyarázat az a kormányzati hezitálás mellett, hogy a Munkaügyi központok féltékenyek e szervezetekre, féltik tőlük feladataikat, s tartanak attól, hogy a „konkurencia” jobb eredmény és hatásmutatókat produkálva veszélyezteti tekintélyüket, megítélésüket. Az elmúlt 10 évben, és most is Frey Mária idézett tanulmányában, mindenütt olvasható, hogy a Munkaügyi Központok tevékenységében *ajánlott lenne szétválasztani a hatósági munkát és a fejlesztő tevékenységet.* Ha ez nem reális, akkor legalább *el kéne különíteni a Munkaügyi központokon belül egy Közreműködő szervezeti egységet, amely kezelné a non profit szakmai szervezeteket, s a program/projekt alapú aktív foglalkoztatáspolitikai tevékenységet teljes egészében rájuk bízna.*

Óriási pazarlásnak tekintjük azt, hogy kialakult munkaképes non profit szervezetek nyílt pályázatokban projektről projektre bukdácsolnak a bizonytalan finanszírozás miatt. Ezt a problémát már a 80-as években úgy oldották meg a fejlett európai országokban, hogy a szervezeteket auditálták három-négy évente nem egy-egy projektre, hanem mint szakmai szervezeteket (kapacitásaik, alkalmazott módszereik alapján) pályáztatták, azaz versenyeztették, majd ezt követően a sikereseknek- folyamatosan biztosították a feladatokat. Ez a módszer biztosítja egy- egy szervezet megújulását és egyúttal kellő biztonságot nyújt a folyamatos működéshez is. Az így biztosított – természetesen egy-egy megye, vagy jelentősebb térségben helyhez kötött szervezet alkalmas lenne arra is, hogy élő kapcsolatokat

alakítson ki a térség vállalataival. Felmérje a munkaerőpiac valós igényeit, valamint a vállalkozások fejlesztési kezdeményezéseihez igazítsa munkaerő fejlesztő tevékenységét.

A foglalkoztatás térségi probléma

A felszínen „foglalkoztatási problémák” mögött gazdasági, a gazdaság jövedelemtermelő, és ebből (is) következően foglalkoztató képességi problémák állnak. Az „észrevett” problémák minden esetben térségi problémaként jelentkeznek. Ez a rendszerváltás után, és azóta sokkal inkább igaz, mint korábban. A rendszerváltást követően a községi lakosság foglalkoztatását legalább részben termelőszövetkezetek, melléküzemágak, háztájkák, s egy-egy élelmiszeripari vagy helyhez kötött üzem oldotta meg. A lakosság többi része a környezetében, esetleg napi ingázással nem elérhető távolabbi, foglalkoztatási központokban talált munkát. A felsorolt foglalkoztatók gyors, egyes esetekben elnyújtott leépülése (pl. a községekben, kisvárosokban működő textil, és ruhaipar a 2000-es évek elején szűnt meg) igen jelentős, tartós munkanélküliséghez vezetett. Ezt csak növelte a foglalkoztatási központokban végbemenő leépülés, amelynek negatív foglalkoztatási következményeit később ellensúlyozta némi visszaépülés, olykor új beruházás, de ritkább eset (megyeközpontok egy része, kiegészülve egy-egy máig piacképes- tőkevonzó erővel bíró munkakultúra jelenléte), hogy a foglalkoztatási központok képesek lettek volna saját térségük, vagy még annál is távolabbi területek munkaerejét felszívni.¹

E közismert folyamatra azért hívjuk ismételten fel a figyelmet, mert jelezni kívánjuk, hogy a felszínen foglalkoztatási problémaként érzékelt **jelenség térségi jellegű és nem egyszerűen tömegesen jelentkező, hanem csoportos probléma, miközben a foglalkoztatás- és gazdaságfejlesztés jelenlegi, hazánkban is alkalmazott európai eszköztárában nincsenek jelen a térségi szinten, csoportosan (azaz nem individuálisan) jelentkező probléma orvoslásához szükséges eszközök. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök éppúgy, mint a gazdaságfejlesztési eszközök individuálisak, egy-egy személyre illetve egy-egy vállalkozásra vonatkoznak, s a fejlesztési- támogatási,-beavatkozási döntések is egyediek. A vállalkozás-fejlesztéseknek nem a térség állapota, a térségi jövedelemtermelő képességből és foglalkoztatási igényekből eredő súlyos szükséglet ad indokot, hanem (csupán) a jelentkező vállalkozás által tervezett projekt tervezett jövedelmezősége. A térségi szükséglet, illetve a**

¹ A válságot megelőzően Székesfehérvár, Győr, Dunaujváros, Tatabánya, Szombathely, Kőszeg és bizonyára még néhány további város volt képes arra, hogy saját térségének, vagy még azon is túl felszívja munkaerejét.

tervezett gazdasági projekt munkahelyteremtő képessége csupán kiegészítő szempont a döntésnél.

E, megítélésem szerint, kontraproduktív, de legalábbis elégtelen működést csak tovább rontja az a körülmény, hogy a gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás fejlesztési eszközök egy-egy egymástól elszigetelt intézmény kezében vannak, s csupán véletlenül, különleges helyzetben sikerül a független fejlesztő-, támogató intézmények tevékenységét „alulról” koordinálni.

Ugyan jelenleg nem, de korábban jelen voltak az uniós eszközrendszerben azok a megoldások, amelyek térségi gazdasági-foglalkoztatási válságok kezelésére, a térségek „regenerációjára” voltak hívatottak. Ezeket a módszereket azonban, (miután a 73-, és 80-as évek eleji olajválság okozta ipari válság (bányák bezárása, nehézipari, textilipari leépülés) társadalmi-gazdasági következményeit mintegy 2-3 évtized alatt leküzdötték a Ruhr vidéken, Skóciában, Welsben, stb) ma már csak a „harmadik világban” alkalmazzák. Az OECD által kidolgozott LEED/LEDA típusú komplex Local Economic and Employment Development, Local Employment Development Actions (1) –néven futó programok még a 90-es évek során is futottak. Sőt mi is részt vettünk egy kísérleti programban Tab és Ajka térségeivel. Ennek keretében, a megadott módszertan alapján felmértük (majd fejlesztési javaslatot is tettünk) a térség egészére.

- A térség földrajzi pozíciója, bekötöttsége az út-, vasút, légi közlekedés hálózataiba
- A gazdaság működéséhez szükséges infrastruktúra
- gazdasági szereplőit, a vállalkozások állapotát, célrendszerét, fejlesztési szükségleteit,
- a gazdasági szereplők piaci pozíciói és piaci kapcsolatai (export, import,)
- a helyi –térségi gazdasági szereplők, jellemzően kkv-k beszállító képessége
- a munkaerő állapotát: jellemző szakképzettségeket, szakmai kultúrákat, és foglalkozási-munkanélküliségi státuszait
- a térségi megélhetési szokásokat, második gazdasági tevékenységeket
- a térségi, és kapcsolódó távolabbi oktatási rendszert, szolgáltatásokat
- a vállalkozási környezetet, pénzügyi intézmények, gazdasági, műszaki tanácsadási kapacitások stb.
- A térség települései közötti együttműködési rendszerek és hajlandóság

A LEED – fejlesztési módszer szerint e szempontok alapján elkészített stratégiák és operatív programok képezik az egyes térségek- szigorúan komplex- fejlesztésének alapját. Ez a megközelítés biztosítja a befektetett fejlesztési források legjobb megtérülését azáltal, hogy a helyi társadalom, a helyi gazdasági szereplők, a helyi igazgatás bevonásával, a helyi

adottságokhoz és közösen megalkotott jövőképhez igazodó, többnyire a központi kormányzattal is egyeztetett terv létrehozásával kezdenek el fejleszteni, biztosítva ezzel az „egyedi fejlesztések” közötti komplementaritást és szinergiát. (A módszert az 1. fejezetben vázlatosan bemutattuk). Az alábbiakban részletesen bemutatott módszertant Az OFA megrendelésére a 3K Alapítvány 1995-6-ban készítette. A térségi gazdaság-, és foglalkoztatás fejlesztés Európai gyakorlata címmel (M.21)

Módszertani alapok: A regionális gazdasági – foglalkoztatási válságkezelés európai gyakorlata

Válságtérségek kialakulása

A gazdasági fejlettség magasabb szintjével jellemezhető-, illetve a piacgazdaság hagyományával rendelkező országokban is ismert jelenség a regionális kiterjedésű gazdasági problémák-, a kezelést igénylő foglalkoztatási gondok megjelenése. Ez a jelenség több okra is visszavezethető:

- A piacgazdaságok természetes tulajdonsága a versenyképesség fokozására, megőrzésére irányuló törekvés. Ez hívja életre *a termelés technikai-technológiai fejlesztésére* irányuló erőfeszítéseket, melyek egyenes következménye a munkaerő-szükséglet csökkenése, a termelékenység növekedése révén. Ez ismert közgazdasági tény, s még olyan országokban is mint pl. Dánia - ahol jelentősebb területi gazdaságfejlődési egyenlőtlenségek nem jellemzőek - 10 %-on felüli a munkanélküliség. Az innovatív gazdaságok ilyen eredetű foglalkoztatási problémái azonban nem okoznak komolyabb társadalmi feszültségeket, mivel mindig újabb- és újabb gazdálkodó szervezetek lépnek a gazdasági élet színterére, így a munkanélküliség időben viszonylag gyorsan változó társadalmi csoportokat érint, azonos csoportoknál nem-, vagy csak kismértékben válik tartóssá.
- A gazdasági válságproblémák jóval drámaibb megjelenési formája, amikor *bizonyos gazdasági ágak makro-ökonómiai ill. világpiaci kondíciói változnak meg, s az adott gazdasági ág gyors leépülése következik be*. Különösen olyan térségeket érint az ilyen típusú leépülés, melyekben a térség lakossága többségének megélhetését biztosító gazdasági tevékenységek válnak piac-képtelenné, s ily módon ráfizetéssé. A válságjelenséget fokozza, ha egy-, vagy kisszámú domináns gazdasági tevékenység jellemző a régióra, s ezáltal az irremotabilis tevékenység folytán bekövetkező jövedelemcsökkenés, vagy elbocsájtás jelentős számú lakossági rétegeket érint. A monokultúrás gazdaság összeomlása tömeges méretű munkanélküliséget eredményez, amely hathatós beavatkozást, intézkedések sorát teszi szükségessé.

- Megint más jellegű válságjelenségek előidézője, ha - mint az Európai Unió esetében is- a csoport-érdek felülkerekedik az egyes országok érdekein, s a csoport-érdek érvényesítése folytán válnak egyes gazdasági ágak veszteségessé. Az EU világdimenzióban becélzott versenyképessége érdekében bevezetett minőségi követelmények betartása esetén a termelés ráfizetésessé, irrentábilissá válhat. Ez történt sok igen kedvező mezőgazdasági adottsággal rendelkező európai térségben is, melyekben *a piacképesség érdekében történő minőségjavulás a termelés bekerülési összegét olymértékben megnövelte, hogy a tevékenység veszteségessé vált.* Korábban jól prosperáló, gazdaságilag erős térségek váltak ily módon válságtérséggé.

A gazdasági-foglalkoztatási problémák megjelenését előidéző faktorok együttesen is jelentkezhetnek, s ez a válság-megoldás lehetőségét szűkítve tartós válsághelyzetbe sodorhat kisebb-nagyobb régiókat. Súlyosbítja a válságjelenségeket, ha a gazdasági bázis összeomlása relatíve elmaradott térségben történik. A világgazdaság globalizálódása elkerülhetetlenül maga után vonja a regionális válságjelenségek gyakoribbá válását, sőt területi kiterjedését is. Ezért, Európa országaiban különösen, fel kell készülni a regionális válságok kezelésére, menedzselésére.

Az 1970-es években és a 80-as évek első felében, a két olajválság utáni recesszió a fejlett tőkés országokban is a munkanélküliség ugrásszerű növekedését idézte elő. az európai OECD országokban pl. 1970 és 85 között 3.3 %-ról 10.3 %-ra növekedett a munkanélküliségi ráta. Az átlagot meghaladó növekedés következett be Belgiumban, Írországban és Spanyolországban, ahol a korábbi 1.9 %-ról 12.3 %-ra, 5.8 %-ról 17.4 %-ra, ill. 2.5 %-ról 21.1 %-ra növekedett a munkanélküliség. Az országos átlag számok mögött igen erős a regionális differenciálódás. A regionális különbségek a recessziót követő gazdasági élénkülés időszakában is fokozódtak.

A Magyarországon jelentkező foglalkoztatási gondok tehát nem egyedülállóak, menedzselésüket azonban számtalan tényező nehezíti. Ezek között kell számon tartani

- az abszolút tőkehiányt
- foglalkoztatáspolitikai hiányosságait
- a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásának alacsony hatékonyságát
- a regionális léptékű foglalkoztatási problémáknak más területi problémákkal való egybeesését.

Ezért hazai viszonylatban szükség van a válságkezelés nemzetközi tapasztalatainak megismerésére, *a tapasztalatok bázisán azonban sajátos hazai megoldási modelleket kell kialakítani.*

A válságkezelés nemzetközi tapasztalatai

2.1. Rövid történeti áttekintés

Európa fejlett tőkés országaiban a XIX. sz. óta mind szorosabb stratégiai szövetség alakult ki a centralizált, hierarchikus államgépezet és az ugyancsak centralizált döntési folyamatokra építő, vertikális kapcsolatrendszeren alapuló ipari nagyszervezetek között.

A központi kormányzatok a felülről lefelé irányuló döntési- és koordinációs mechanizmusokon alapuló modell szerint igyekeztek megteremteni a gazdaságfejlődés regionális feltételeit és próbálták kezelni a különböző térségekben jelentkező gazdaságfejlődési problémákat. Ebbe a rendszerbe illeszkedtek a térségi foglalkoztatási problémák kezeléséhez kapcsolódó programok, melyek elsősorban a ciklikus termelési válságokhoz kapcsolódtak. Az 1929-33-as nagy gazdasági válság idején a legjelentősebb foglalkoztatáspolitikai intézkedések a következők voltak:

- *az állami munkanélküli segélyrendszerek elterjesztése,*
- *a központi költségvetés által finanszírozott közmunkaprogramok beindítása,*
- *az aktív állami munkaerőpiaci politika intézményi és jogi kereteinek kialakítása, - és az elmaradott, vagy válságba került térségek felzárkóztatását célzó központi regionális fejlesztési programok beindítása.*

A foglalkoztatáspolitikában nagy szerepe volt az országos munkaerőpiaci szervezetek különböző intézményeinek, az állami munkaerő közvetítő irodáknak, a munkaerő képzését folytató intézményeknek, a foglalkozási rehabilitációs központok hálózatának.

Az erőforrások központi újraelosztásán alapuló területfejlesztési, foglalkoztatási programok általában egészen addig sikeresek voltak, amíg a fejlett piacgazdaságokra a gazdasági növekedés volt a jellemző, illetve olyan időszakokban, amikor a regionális válságok ciklikus túltermelési válságokhoz kapcsolódtak. Jelentős változás következett be azonban a hetvenes évek második felében, amikor a gazdasági növekedés lelassult és a gazdaság szerkezeti átalakulásával összefüggő regionális foglalkoztatási problémák kerültek előtérbe.

A felülről lefelé irányuló térségi fejlesztési és munkaerőpiaci programok *különösen olyan térségekben vallottak kudarcot*, melyekben a térség egész gazdasága hagyományosan néhány nagy foglalkoztató igényeitől és adottságaitól függött, ahol a domináns vállalatok és a térség helyi társadalma között kiépült patriarchális viszonyok miatt hiányzott a megfelelő kezdeményezőkészség, vállalkozási tradíció, ahol gyenge volt a térség innovációs kapacitás. Ebből eredően

- a centralizált válságkezelő programok már nem tudták a szükséges mértékben mérsékelni a munkanélküliség regionális következményeit, másrészt
- nem tudták megakadályozni egyes térségekben a helyi gazdaság összeomlását, a tömeges munkanélküliséget, a tartós munkanélküliek arányának növekedését.

A fejlett piacgazdaságokban működő kormányok, az érintett térségekben működő önkormányzatok, érdekvédelmi szervezetek, vállalatok, különféle társadalmi és gazdasági intézmények gyorsan reagáltak a bekövetkezett változásokra és viszonylag rövid idő alatt kialakult a térségi foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésének egy új formája,

az alulról felfelé irányuló modell. /Ez a helyi gazdaságfejlesztési, az u.n. LEED- Local Economic and Employment Development modell./

Az új modell

- a korábbi kampányszerű akciók helyett hosszabbtávú- és stratégiai jellegű programokra épül,
- a vertikális kapcsolatokra épülő mechanizmusok helyett a horizontális kapcsolatokat és együttműködési formákat helyezi előtérbe,
- tartalmában a hangsúlyokat áthelyezi a passzív foglalkoztatáspolitikáról az aktívra,
- a közvetlen munkahelyteremtés támogatásáról a munkaerő kereslet növelésére, azaz a kis és középvállalkozások fejlődésének é növekedésének támogatására
- a munkaerőpiaci képzés felértékelésére,
- a térségek vállalkezési kapacitásának é a vállalkezési kultúra javítására.
- elősegíti a lokális piac kapcsolatainak kiépülését a tágabb nemzeti és internacionális piacokkal
- támogatja, segíti a gazdaság fejlődését segítő tudások, információk be és kiáramlását

A helyi gazdaság és foglalkoztatásfejlesztési stratégiák eredményes megvalósításához is szükség van a központi kormányzat támogatására, de a korábbi, centralizált típusú gyakorlattól eltérő formában.

A helyi fejlesztési stratégiák eredményessége nagymértékben függ attól, hogy azok mennyire alkalmazkodnak a szóban lévő térség adottságaihoz, a kezelésre szoruló problémák jellegéhez és hogy a megvalósítás szakaszait helyesen tervezik-e meg.

A válságtérségek típusai (Eu. 1993-1999)

Az Európai Unió - mint ismeretes - jelentős pénzügyi támogatást nyújt tagállamainak a térségfejlődés túlzott egyenlőtlenségeinek csökkentéséhez, a válságos helyzetű régiók problémáinak leküzdéséhez. Ehhez a Strukturális Alapok nyújtanak fedezetet, melyek felhasználását jól megfogalmazott célok elérésére összpontosítják. Ennek érdekében megkülönböztetik egymástól az alábbiak szerint jellemezhető térségeket.

1. célterület: elmaradott térségek

Olyan térségek tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek országuk általános fejlettségi szintjétől jelentősen lemaradtak, s területi gazdasági fejlődésük felgyorsítása eredményezheti felzárkózásukat. Az "elmaradott térségek" gazdasági szerkezete sokféle lehet, az esetek többségében a periférikus fekvés, a történelmi előzmények és a különböző gazdasági tevékenységek szempontjából relatíve

kedvezőtlenebb adottságok együttesen járultak hozzá a fejlődés dinamikájától való lemaradáshoz. Az elmaradottság természetesen viszonylagos, de olyan mértékűvé válhat, amely az érintett országok általános fejlődési ütemének lefékeződéséhez vezet.

2. célterület : leszálló ágba került térségek

Korábban dinamikusán fejlődő, erőteljesen iparosított térségek, melyek iparszerkezete viszonylag egyoldalú, és melyeknél a prosperáló iparágak világpiacon leértékelődése következett be. A domináns iparágak fokozatosan veszteségesé váltak, a termelés fenntartása csak jelentős szubvenciókkal lehetséges, illetve visszaszorítása tömeges munkanélküliséget von maga után. A válság erősségét tekintve ezek a térségek a legproblematikusabbak, a gazdasági szerkezet teljes átalakítása, diverzifikálása vezethet csupán a válságos helyzet felszámolásához.

5/b. célterület: mezőgazdasági térségek

Rurális térségek, melyeknél a korábban domináns mezőgazdasági tevékenység veszteségesé vált, részben a piaci kereslet csökkenése, részben a magas minőségi követelmények folytán. A rurális térségek gazdasági hanyatlásához a technikai-technológiai fejlődés is hozzájárul, amely jelentős munkaerőt szabadít fel a mezőgazdaságból. A felszabaduló munkaerő felszívásához az agrár-ágazaton kívüli gazdasági ágak alul-fejlettek.

A Strukturális Alapok erőteljes támogatását élvező, fentiek szerint ismertett kategóriák hazánkban is jellemzőnek tekinthetők, e térség-típusoknak a válságból történő kilábalása eltérő fejlesztési stratégiák alkalmazásával valósulhat meg.

A helyi foglalkoztatás-fejlesztési stratégiák megvalósításának szakaszai

a/ A foglalkoztatás-fejlesztés "know-how"-jának megszerzése. Ez a szakasz különösen fontos olyan térségekben, melyekben egy vagy több nagyvállalat foglalkoztatási monopolhelyzetben volt a válságot megelőzően, s így módon a foglalkoztatottak nem rendelkeznek vállalkozói tradíciókkal. A helyi szereplőknek meg kell tanulniuk, hogy miként lehet elindítani, menedzselni új munkahelyek megjelenését eredményező akcióprogramokat, hogyan lehet létrehozni, finanszírozni a foglalkoztatás-fejlesztési célok elérését támogató intézményeket. A hangsúly a gyakorlati ismeretek megszerzésén és az elsajátított tudás demonstrálásán, elterjesztésén van. Nagy szerepe van ebben a szakaszban a kisebb jelentőségű, de nagyszámú programoknak.

b/ A megszerzett "know-how" felhasználása. Az első szakasz sikeres megvalósulása esetén, a válságkezelést igénylő térség már

- rendelkezik olyan helyi szakemberekkel és intézményekkel, amelyek képesek megtervezni és végrehajtani a szükséges akcióprogramokat,

- rendelkezik a programok végrehajtásához szükséges ismeretekkel és tárgyi feltételekkel,
- rendelkezik foglalkoztatás fejlesztő programokkal, de nem elegendő számban és minőségben ahhoz, hogy a térség önfenntartó fejlődése biztosítható legyen.

A hangsúly tehát ebben a szakaszban az akció-programok hatékonyságának növelésén, magasabb szintű ismeretek megszerzésén, a gazdasági tevékenységeket kiszolgáló vállalkozások létrejöttének és fejlődésének ösztönzésén van.

c/ Önfenntartó fejlődés. Ha egy térség már sikeresen túljutott az első és második szakaszon, úgy rendelkezik már a megszerzett ismereteknek-, a létrejött intézményeknek és a kidolgozott akcióprogramoknak azzal a kritikus tömeggel, amely feltétele a fejlődés tartósodásának. Az önfenntartó fejlődés egyik biztosítéka, hogy a nem piaci elven működő szolgáltatásokat mind több területen át kell venniük a nyereségorientált vállalkozásoknak.

Az előbbieken leírt szakaszok megvalósulását az alábbi akciókkal, intézkedésekkel lehet elősegíteni:

Az első szakaszban:

- helyi gazdaságfejlesztési központok /vállalkozásfejlesztő ügynökségek, egyetemi tanszékek, kutatócsoportok, önkéntes társulások/ alapítása, melyek képesek továbbadni, elterjeszteni a szükséges ismereteket, és amelyeket a régió szereplői elfogadnak,
- a térségen belül és más térségekkel együttműködésben animációs és tájékoztató programok szervezése,
- demonstrációs programok szervezése,
- vállalat alapítási és támogatási akciók beindítása,
- tanácsadási, oktatási tevékenységek beindítása.

A második szakaszban

- meghatározott csoportokat, illetve szektorokat érintő vállalkozásfejlesztő programok indítása és megvalósítása,
- technológiai és innovációs központok alapítása és működtetése,
- tanácsadási és oktatási tevékenységek kiterjesztése a helyi intézmények és programok hatékonyságának növelése érdekében,
- üzleti szolgáltatásokat végző magánvállalkozások támogatása.

A harmadik szakaszban

- kisvállalkozások finanszírozási rendszerének fejlesztése,
- új piaci lehetőségek feltárása,
- a vállalkozások közötti kapcsolatrendszer fejlesztése,
- szolgáltatási hiányosságok feltárása és kiküszöbölése.

Mindhárom szakaszban szükséges a térségi szereplők közötti együttműködés erősítése, különösen a magán- és a közösségi szféra vonatkozásában. Az együttműködés legfontosabb célja: a térség vállalkozási kapacitásának növelése.

Hazai viszonyaink ismeretében sajnálatos tényként regisztrálható, hogy a gazdasági-foglalkoztatási válsággal küzdő térségeinkben igen hiányosak azok az ismeretek, amelyekre elengedhetetlenül szükség lenne sikeres válságkezelő akció-programok indításához. Ezért talán túlzás nélkül állítható, hogy kevés kivételtől eltekintve, térségeink zöménél az első szakasznak van a legnagyobb aktualitása. Célszerű ezért ennek a szakasznak a mielőbbi megvalósítását serkenteni.

Szükséges tehát, hogy még a foglalkoztatásfejlesztő akcióprogramok beindítása előtt rendelkezünk hiteles felmérésekkel a hiányzó ismereteket illetően. Az információgyűjtést egy interaktív tárgyalási periódusnak kell követnie, amely lehetőséget biztosít a kemény adatbázis minőségi értékelésére. Ezt a célt jól szolgálhatja egy, a helyi vállalkozói és foglalkoztatási lehetőségeket feltáró kapacitásmérleg elkészítése.

A kapacitásmérleg elkészítése keretében tisztázni kell a foglalkoztatásfejlesztő programba bevonható intézményeket, szervezeteket és egyéneket, az u.n. célcsoportokat és fel kell mérni a **velük szemben a jövőben támasztandó igényeket.**

Célcsoportok lehetnek:

- helyi fejlesztési intézetek,
- érdekképviseleti szervezetek /gazdasági kamarák, szakszervezetek/,
- önkormányzatok,
- helyi önkéntes társulások és informális szerveződések,
- egyének, akik mögött megfelelően felszerelt szervezetek /pl. egyetemek, bankok, vállalatok állnak/,
- országos foglalkoztatási és átképzési intézmények helyi szervezetei

Ezeknél a célcsoportoknál vizsgálni kell az alábbi ismeretek meglétét vagy hiányát:

- a helyi gazdaság és foglalkoztatás folyamatainak ismerete:
- képesség a problémák felismerésére és elemzésére,

- képesség a célok kitűzésére,
- alkalmasság akció-programok kidolgozására,
- képesség saját és külső források mobilizálására,
- akcióprogramok irányítására (menedzselésére) és értékelésére.
- a helyi gazdaság és foglalkoztatásfejlesztés speciális részterületeihez kapcsolódó ismeretek
- a munkanélküliek speciális csoportjainak ismerete /pl. tartósan munkanélküliek, nők, fiatalok, megváltozott munkaképességűek stb./
- az átképzések során megvalósított innovációk,
- vállalkozások alapítása - vállalkozási inkubátorok, közös szolgáltató
- egységek, kisvállalkozási tanácsadás stb./
- a gazdaságfejlesztésbe bevonható új szektorokkal kapcsolatos ismeretek, mint pl. a korábban ki nem használt térségi adottságokra épülő termelési és feldolgozási ágak, a térség működő vállalkozásaira építhető beszállítói tevékenységek, a turizmus, környezetvédelem, kultúra, új technológiákhoz kapcsolódó ipari tevékenységek stb.

A kapacitás felmérést követi a helyi kapacitásfejlesztés lehetőségének becslése. Ehhez

- ismerni kell a helyi körülményeket,
- javítani kell a helyi szereplők ismereteit és attitűdjét,
- olyan állandó struktúrákat kell létrehozni, amelyek képesek fenntartani a
- Foglalkoztatás fejlesztés számára kedvező körülményeket.

Az ismeretek és attitűdök fejlesztésének három fontos területe van:

- Javítani kell a szereplők befogadó készségét az új ismeretek, eszmék és eljárások területén,
- - javítani kell a foglalkoztatásfejlesztés folyamatához kapcsolódó ismereteket,

ezen belül

- a helyi gazdaságra és a munkaerőpiacra vonatkozó ismereteket,
- prioritások meghatározását,
- fejlesztési stratégiák kidolgozásának módszereit,
- a projekt tervezés és megvalósítás folyamatát,
- a fejlesztés terén alkalmazható ellenőrzési és értékelési módszereket,
- növelni kell a foglalkoztatásfejlesztéshez kapcsolódó speciális ismereteket
 - az információk rendszerezett és hatékony közlésére alkalmas kézikönyvekkel, videoprogramokkal, integrált számítógépes és telekommunikációs eszközökkel,
 - célzott képzési programokkal, melyek speciális csoportokat képeznek,

- szakértői tanácsadással, cserekapcsolatok építésével, tanulmányutakkal, szakértők kölcsönzésével.

Mindezen technikák az alulról építkező, de felülről támogatott válságkezelés eszközei.

A kormányzatok igen nagy hangsúlyt helyeznek a regionális válságok kezelésére, a támogatási rendszerek azonban igen változatos formákat öltenek, és különböző intézményrendszerek közvetítésével érvényesülnek.

A komplex térségi megközelítés magyarországi megjelenései

Ezt a megközelítést képviselte a térségi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés terén a PHARE Kísérleti program harmadik komponense is 1994-96 között., s mindmáig erre épül a LEADER programcsalád, amelyet a vidékfejlesztési programok alkalmaznak.

A LEED modellhez hasonló megközelítést képviselt - szintén a 90-es évek végén az USA Labour Office által tréningek, és mintaprogramok formájában szponzorált Gyorsreagálás program, amely nyilvánvalóan az OECD gyakorlatra épült.

A gyorsreagálás program

Az 1994-99 között megvalósított program a csoportos és bejelentés köteles létszámleépítésekre adott komplex válaszként, három elemből állt.(M.22 9.p)

1. megvalósította a szabályozott, minden érintett szempontjából átgondolt, az egyén szempontjait, lehetőségeit, képességeit számításba vevő úgynevezett gondoskodó létszámleépítést. Ehhez megfelelő szervezeti kereteket teremtett, minden érintettet és a szakszervezetet és az üzemi tanácsot, valamint az érintett térség foglalkoztató erejéért és gazdaságfejlesztéséért felelős illetve annak elkötelezett helyi szervezetet bevont az elindított folyamatba, annak érdekében, hogy a leépítés a lehető legkevesebb emberi károkozással járjon. Így a „település, illetve érintett térség képviselőiben részt vettek a folyamatban az önkormányzatok, a térségi munkaerőpiaci kirendeltség, a térség vállalkozásfejlesztéssel, gazdaságfejlesztéssel foglalkozó valamint civil szervezetei. Együttes tevékenységük során felmérték az egyes elbocsátandó dolgozó (új) munkavállaló képességeit és szándékait, támogatták az újra elhelyezkedés lehetőségeinek felmérését, és szükség szerint megállapodtak az érintett személyek át -, ill. továbbképzéséről, esetlegesen vállalkozóvá válásáról

Az alkalmazott módszer előnyeit az alábbi módon fogalmazták meg.

A modell a munkavállalók számára azért előnyös, mert

- éppen abban az időszakban nyújt segítő kezet, amikor kiderül, hogy elveszítik a munkahelyüket;
- meggyorsítható, megkönnyíthető az új munkahely megtalálása azáltal, hogy olyan - személyre szabott és az adott munkáltatóhoz kihelyezett - szolgáltatásokat nyújt, amelyek gyorsabb újraelhelyezkedést tesznek lehetővé;
- támogató környezetet alakít ki, a munkavállalókat arra serkenti, hogy segítsék egymást, ezzel is csökkentve a létszámleépítés lelki megrázkódtatásait.

A munkaadó számára azért előnyös ez a modell, mert a gondoskodó típusú létszámcsökkentés

- hozzájárul a cég kedvezőbb megítéléséhez;
- megelőzhető vele a munkahelyi feszültségek (például: sztrájk);
- kedvező hatással lehet a termelékenységre;
- csökkenthető a munkaügyi, érdekvédelmi viták, munkaügyi perek,
- segély helyett esélyt ad arra, hogy mielőbb visszakerüljön a munka világába.

Az önkormányzatok és a társadalom számára azért jár előnyökkel ez a megoldás, mert

- csökkenti a munkanélküliség kialakulásának és tartóssá válásának esélyeit, ily módon megtakarítást jelent a járadékalapban, és kevesebben szorulnak szociális támogatásra;
- az újból elhelyezkedett munkavállalók legálisan dolgoznak, új értéket állítanak elő, jövedelmük folytán adó- és járulékbévételek képződnek;
- új vonásokkal gazdagodik a munkaügyi központ, az önkormányzatok, a helyi vállalkozók és más helyi szereplők közti partneri viszony, amely állandósult, hatékonyan működő gazdaságfejlesztési mechanizmus kialakulásához vezethet.

A program másik eleme a helyi gazdaság és vállalkozásfejlesztési program megalapozása, elindítása volt. HGVK modell nagyon közel áll az OECD LEED modelljéhez.

„A Gyors Reagálás Projekt másik célja egy olyan helyi gazdaságfejlesztési, vállalkozásélénkítési kezdeményezéseket segítő modell (a továbbiakban: HGVK modell)

kidolgozása, amely nemcsak a csoportos létszámcsökkentések esetén alkalmazható, hanem a gazdasági nehézségekkel küszködő kistérségekben.

Filozófiáját tekintve a HGVK modell egy adott szintű közösség (település, kistérség, esetleg egy megye, régió) társadalmi-gazdasági szereplőinek helyi önszerveződését, kezdeményezését, kreativitásának kibontakoztatását ösztönzi annak érdekében, hogy megpróbáljanak változtatni viszonylagos elmaradottságukon, elmélyült foglalkoztatási problémáikon. Gyakorlati módszereket, technikákat ajánl az együttes gondolkodáshoz, a helyi konfliktusok kezeléséhez, a részérdekek közösségi érdekek irányába történő elmozdításához.” *Térségfejlesztés e modell szerint* „eltér az eddigi (1999) magyar gyakorlattól: nem felülről vezérelt, mások által kidolgozott elméleti szintről indul, hanem alulról, földrajzilag jól körülhatárolható, problémáikban egymásra utalt térségből, amely számos esetben nem is tartozott a KSH szerint behatárolt 150 kistérség közé.”

A program keretében 34 kistérségben és 2 régióban - kísérleti helyszíneken – indítottak gazdaságfejlesztési programokat, amely módszertani tapasztalatait kézikönyvben rögzítették. Eszerint a térség szereplőinek széleskörű bevonásával munkaértekezleteken rögzítették

- *a térség gazdasági, társadalmi, infrastrukturális, képzési stb. adottságait*
- *(SWOT segítségével értékelték az adottságokat*
- *meghatározták a térség, illetve az érintett közösség céljait*
- *elkészítették a legfontosabbnak tartott beavatkozásokat-fejlesztéseket magába foglaló projekteket)*
- *kidolgozták a projektek külső és belső erőforrás szükségleteit, a megvalósítás tervét*

Mindezek eredményeképpen, külső pénzügyi források bevonásával 44 projektet valósítottak meg, amely révén 150 munkahelyet megőriztek 900 új munkahelyet létrehoztak és nem utolsó sorban működésbe hozták a térség közösségét, amely akcióihoz már kész munkaterv állt rendelkezésre. Az idézett lap beszámolója szerint „ A modell segítette a gazdaság helyi szereplői közötti partneri viszony kialakítását, megerősítését, s egyben meghatározó szerepet vállalt az információáramlás új lehetőségeinek feltárásában. A műhelymunkák során elkezdődött és megerősödött a helyi és más kapcsolódó erőforrások koordinációja, felgyorsult a döntéshozatali folyamat. A térség felemelkedése érdekében egymásra találtak az elaprózott egyéni törekvések, a lokális tudás- és ismeretanyag, a különféle szereplőknek a térségfejlesztéshez kapcsolt motivációi felerősítették egymást, a sok szereplő együttes akarata legitimmé tette a közösen kialakított stratégiai programot.”.

Bár a programzáró értekezleten, melyen részt vettek az érintett minisztériumok „a Gazdasági Minisztérium vezető koordinációs tevékenységével tárcaközi (a Miniszterelnöki Hivatal, a Gazdasági, a Szociális és Családügyi, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a továbbiakban: Tárcák közötti) együttműködés bontakozott ki annak érdekében, hogy egyrészt tovább folytatódjék az öt éven át Magyarországon működő Gyors Reagálás Projekt, s ezáltal a felhalmozott szellemi értékeket, tapasztalatokat hasznosítsák. Másrészt megvalósuljon a helyi, kistérségi, megyei, regionális terület- és vidékfejlesztési (gazdaság- és foglalkoztatás-fejlesztési) programok összehangolása, közös finanszírozása – a program továbbélése, a kapacitások és források koordinációja nem valósult meg. a gazdaság élénkítése,

- a mikro-, kis- és középvállalkozások számára vonzó üzleti környezet megteremtése,
- a vállalkozások profilváltása, valamint a költségvetési reform miatt bekövetkező létszámcsökkentések negatív hatásainak gyors kezelése,
- a vidéki népesség foglalkoztatási helyzetének javítása,
- új munkahelyek teremtése,
- a hazai munkaerő alkalmazkodóképessége, képzettségi szintjének emelése, a modern piacgazdaság elvárásaihoz történő igazodása az élet minőségének javítása érdekében.

Ezen megállapodás részeként a Gazdasági Minisztérium javaslatára a Munkaerő-piaci Alapot irányító testület (MAT) 1999-2000-re 100 millió forintot biztosított arra, hogy a HGVK modell az OFA központi kísérleti programjaként tovább terebélyesedjék.

A csoportos létszámleépítés programja

A csoportos létszámleépítés hátrányos következményeinek enyhítését célzó támogatás

A Munkaerő-piaci Alap foglalkoztatási alaprészből támogatás nyújtható a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény, a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény hatálya alá tartozó munkaadó részére az előzőekben felsorolt törvényekben szabályozott, általa végrehajtandó csoportos létszámleépítésnek a munkavállalókat, köztisztviselőket, közalkalmazottakat (a továbbiakban együtt: munkavállalók) érintő hátrányos következményei enyhítéséhez.

Támogatási feltételek

A támogatás feltétele, hogy a munkaadó

- intézkedett a törvényben előírt, a csoportos létszámleépítésre vonatkozó konzultáció megkezdése iránt, és
- vállalja, hogy a létszámleépítéssel érintett telephelyen (telephelyein) a fent meghatározott cél elérése érdekében a munkaügyi központ által megállapított elvek szerint a létszámleépítéssel érintett munkavállalók munkába helyezését elősegítő bizottságot (MEB) hoz létre és működtet, továbbá
- nyilatkozik arról, hogy a MEB működéséhez milyen módon és mértékben járul hozzá, továbbá arról, hogy a MEB működése alatt, valamint a tevékenységének befejezésekor - a munkaügyi központtal kötött megállapodásban meghatározott időpontokban - vállalja a támogatás felhasználásáról szóló elszámolás és értékelés elkészítését.

A munkaadó részére a csoportos létszámleépítésben érintett telephely(ek)en létrehozandó MEB(-ek) működéséhez, legfeljebb tizenkét hónapra történő felhasználásra, bizottságonként legfeljebb egymillió forint vissza nem térítendő támogatás adható. A munkaügyi központ a támogatás mértékét a térség munkaerő-piaci helyzetétől, a csoportos létszámleépítésben érintett munkavállalók számától és az e célra rendelkezésre álló pénzügyi keret nagyságától függően határozza meg.

A támogatás iránti kérelem

A támogatás iránti kérelmet a munkaadó a munkaviszony, a közszolgálati és közalkalmazotti jogviszony megszűntetésére vonatkozó intézkedésének - a csoportos létszámleépítésben érintett munkavállalókkal történő - közléséig nyújthatja be a létszámleépítéssel érintett telephelye(i) szerint illetékes munkaügyi központhoz. A kérelemnek tartalmaznia kell a munkaadó

- a. adatait [neve, székhelye, csoportos létszámleépítéssel érintett telephelye(i), címe, adószáma, ágazati kódja],
- b. nyilatkozatát a MEB létesítéséről,
- c. a MEB működéséhez biztosított hozzájárulásának formáját és mértékét,
- d. a csoportos létszámleépítésben érintett munkavállalók számára nyújtandó szolgáltatásokra vonatkozó terveit, továbbá
- e. a MEB működtetésére, valamint az általa szervezett programokra készített előzetes költségvetést.

A támogatás iránti kérelemhez mellékelni kell a konzultációban részt vevők részére megküldött írásos tájékoztatót, valamint a konzultációban részt vevők által, a MEB létrehozására megkötött előzetes együttműködési megállapodást.

A támogatás felhasználása

A támogatás a MEB működésével összefüggő kiadásokra használható fel, így különösen:

- a MEB vezetőjének tiszteletdíja és az az után fizetendő társadalombiztosítási járulék,
- a szakértők, oktatók, előadók díjazása és az azok után fizetendő társadalombiztosítási járulék,
- a MEB vezetőjének, bizottsági tagjainak és a meghívott előadóknak az utazási költségei,
- a MEB üléseivel összefüggő kiadások, valamint a munkájával kapcsolatos tájékoztatók szervezésének költségei,
- a MEB munkájához szükséges kiadványok előállítása, terjesztése,
- a MEB tevékenységével, programjával összefüggő hirdetési költségek,
- a MEB által szervezett szolgáltatások költségei (pl. állás- és képzési börzék, jogi, vállalkozási, társadalombiztosítási, pszichológiai tanácsadás, kihelyezett információs iroda működtetése).

A támogatás nem számolható el azokra az ingyenes szolgáltatásokra, amelyeket a munkaügyi központ vagy megbízásából közhasznú szervezet nyújt a létszámleépítésben érintett munkavállalók számára.

A támogatás folyósítása

A támogatásról szóló államigazgatási határozat tartalmazza a támogatás folyósításának feltételeit, mértékét, időbeni ütemezését.

A támogatás folyósítása akkor kezdhető meg, ha a munkaadó a munkaügyi központ részére teljesítette a létszámleépítésre vonatkozó, külön törvényben meghatározott tájékoztatási kötelezettségét. A munkaadó a támogatást a munkaügyi központ határozatában meghatározott módon köteles visszafizetni, ha a jogszabályban, illetve a támogatásról szóló államigazgatási határozatban meghatározott feltételeket megszegi.

Forrás: M 21

A leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségek célzott támogatásának kísérlete az ÚMFT keretében.

A program a Magyarország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségére készült 2007. folyamán azzal a céllal, hogy „kísérletképpen” a források újszerű felhasználásával komplex programot készítsenek, s ezzel –többek között- kiküszöböljék a szétagolt projekt alapú fejlesztés gyengéit. A program Észak-magyarországi régiót érintő részéről - összefoglaló módon - számos tanulmány jelent meg az Észak-magyarországi Stratégia Füzetek 2010. 2. számában. Az alább mondottakat, kiemeltet részben erre, részben saját tapasztalatainkra építjük.

Néhány tény a helyzet és a kritikák megértéséhez (M.14.)

- komplex mutatók alapján 33 kistérséget minősítettek LHH térségnek, annak alapján, hogy
 - /a, a leggyengébb mutatókkal rendelkeztek,
 - /b, az ország lakosságának 10%-a élt e térségekben. (ha 15 %-ot tették volna a

kiválasztás alapjául, akkor az összes (174) kistérségből 47 kistérség került volna a programba.

- A programot kezdetben „Nem mondunk le senkiről”, később „Új Magyarország felzárkóztató program” névvel illették. Ezt követően kapta az LHH nevet.
- A programot különböző Operatív Programok létrehozása, költségvetésének rögzítése után hozták létre. Ebből következett, hogy eredetileg nem volt önálló költségvetése. Az OP- k sokáig nem akceptálták a program létrehozását, majd néhány OP-ból elkülönítették a költségvetését. Ennek következménye, hogy több önálló forrásból kellett finanszírozni, vagyis különböző döntési centrumokat kellett meggyőzni a programról és főleg arról, hogy a program során eltérhessenek a pályázati rendszerek általános szabályaitól. Így is maradtak olyan OP-k, ahol ez nem sikerült. Az eljárásbeli problémák kezeléséhez az NFÜ sajátos szervezési, koordinációs eszközöket hozott létre.

Az LHH programot kísérleti programnak tartják Ennek alapjául a következő érveket használják:

- Szükséges, hogy a rendelkezésre álló fejlesztési források elosztásánál a kiegyenlítő funkció működjön a kistérségek között: Így az LHH térségek fejlesztésére az átlagot meghaladó mértékben lehessen forrásokat fordítani.
- Fontos, hogy a térségekbe „érkező” forrásokból megvalósítandó fejlesztések összhangban legyenek a kistérségek stratégiáival, azaz azzal a dokumentummal, amelyben a térségi szereplők (önkormányzatok, lakópolgárok, vállalkozók, stb.) saját térségük gazdasági-társadalmi fejlődésének irányait meghatározták saját problémáik elemzésével és a jövőképük meghatározásával.
- A 2004-2006 között megvalósult NFT negatív tapasztalatai igazolják a „kísérlet” szükségességét, mert megállapítható, hogy e kistérségek egyes köz-, és magánszereplői által pályázat útján elnyert fejlesztési források csak esetlegesen járulnak hozzá a kistérségi stratégiák által kijelölt területek fejlődéséhez, Sokkal inkább a „felkínált” források által lehetővé, elnyerhetővé vált források, illetve fejlesztések határozták meg a fejlesztések irányait. Így pl. hiába lett volna szükség új vállalkozások megjelenésére, vagy munkaerő fejlesztésre, ha a források a helyi infrastruktúra fejlesztését tették csak lehetővé.

Általában az NFT és UNFT valamint az ÚSZT eljárásrendjére a projektalapúság jellemző: a meghatározott idő intervallumban meghirdetett és lezárt pályázatok a forrást nyújtó OP-k

alapvető céljainak függvényében pályázatokat hirdetnek –önrész vállalási feltétellel olyan önkormányzatoknak, vállalkozásoknak, civil szervezeteknek stb., amelyek kezdeményezik a fejlesztést, és felelősséget vállalnak a benyújtott tervek megvalósításáért. Ebből következik, teljesen esetleges, hogy egy- egy térségben vannak-e olyan kezdeményezők (és felelősséget vállalók) akik által megvalósított projekt „belevág” a térség égető problémájának egyikébe. A tapasztalat az, minél szegényebb egy térség, annál kevesebb kezdeményező pályázó van benne, az önrész vállaló képesség is annál gyengébb. Vagyis legkevesebb az esély a térségi problémák enyhítésére, megoldására

Az LHH térségek fejlesztése során alkalmazott kísérleti módszer, bármilyen eredményt hozott is eddig, mégis az első források tekintetében legnagyobb léptékű kísérletnek nevezhető. Olyannak, amely legalább elvileg, azzal próbálkozott, hogy a fejlesztés kereteit (témáit, kiterjedtségét) a térség helyzetéhez, igényeihez igazítsa. És ne fordítva történjen: a központi szinten meghatározott keretekhez ”kelljen igazodnia” a térség igényeinek, problémáinak. Az nyilvánvaló, hogy ez utóbbi kényszerű megközelítés alig hozhat eredményeket, csupán az alulról, a problémából kiinduló fejlesztési gondolat lejárására alkalmas.

Bármennyire is különbözőek az LHH kistérségek, mégis helyzetükben, problémáikban sok azonosság található. Felsoroljuk a legfontosabbakat

- Vállalkozáshiányosság – kevés munkahely
- Sok a főként kereskedelmi egyéni-mikrovállalkozás
- A térség nem vonzó a vállalkozások számára, és nincsenek olyan térségfejlesztési „innovációk”, amelyek vonzóvá tehetnék a külső befektetők számára, illetve belső erőből (endogén forrásokból) fejleszthető lehetne
- Az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató
- A foglalkoztatási központoktól távolabb esnek, s emiatt –figyelembe véve a költségeket- a bejárás lehetősége csak a kis számban jelen lévő magasabb kereseti osztályba tartozó egyéneknél, kisebb csoportoknál lehetséges
- A munkakultúra, azaz a munkaképes korúak szakmai felkészültsége elavult, már nem keresett, illetőleg az alacsony képzettség miatt igen gyenge az alkalmazkodó képességük
- A környezetben magas a munkanélküliek aránya, tartóssá vált a legális foglalkoztatás hiánya, többségbe kerültek azok a csoportok, amelyek nem látnak kiutat helyzetükből
- A térségből a relatíve magasabb képzettségűek már korábban elvándoroltak, így a térségi elöregedés valamint rendezetlen munkavállalás jelentős

- Az önkormányzatok nem képesek ellátni feladataikat: inkább szegénygondozás, mintsem szociálpolitika folyik. A bölcsődék, iskolák mind szakmai, mind fizikai, és különösen társadalmi értelemben lerobbantak, magas a cigánylakosság aránya, jelentős a közintézmények gettósodása.
- Visszahúzó, az esetleges fejlesztési elképzeléseket semlegesítő erő a kiábrándultság

E térségtípusban általában a térségi gazdasági-társadalmi problémák kezelésére csupán két, esetleg három intézmény van jelen. Az egyik maga az önkormányzat, a másik a munkaügyi kirendeltség, a harmadik intézmény- bár sorsa az elmúlt évtizedben meglehetősen hányatott volt- a térségfejlesztési iroda.

Ezek a korlátozott humán kapacitásokkal rendelkező szervezetek egyáltalán nem, vagy nagyon szűkösen rendelkeznek a helyzet kezelésére a kitörést megalapozó kompetenciákkal és a hátsó sorban állnak a forráselosztás mai rendszerében.

Az önkormányzatok gazdaság szervező, kezdeményező szerepe a rendszerváltás óta igen gyenge lábakon áll, nélkülözi mind a szakmai, mind a pénzügyi alapokat s ráadásul az újrávalasztáshoz kapcsolódó érdekei általában a rövid távú látványos megoldások felé hajtják. A fejlesztések egyetlen lehetőségét a központi pályázatok nyújtják, amelyek az infrastrukturális, oktatási és szociális feladataik ellátásához kapcsolódtak a Strukturális alapok”megérkezése” előtt is, és azóta is.

A munkaerőpiaci kirendeltség éppen a munkahelyhiány miatt, valamint a munkaerő alacsony képzettsége, a magas munkanélküliség miatt kevés eszközzel rendelkezik. Az aktív eszközökbe is kevés embert tud bevonni, s a munkahelyteremtő támogatás, önfoglalkoztatóvá válás stb. támogatása is oly csekély lehet, hogy azzal átütő változtatást nem lehet elérni.

A strukturális alapok megérkezésével további nehézségek is közbejöttek: a térség abszorpciós képessége alacsony. A térségi vállalkozások inkább visszafejlődnek, mint növekednének. A vállalkozások túlnyomó többsége nincs bekapcsolódva a távolabbi piacokba. Így jellemző a helyi kereskedelmi és a helyi szolgáltatási tevékenység, egy-egy kivétel mellett.

A pályázati lehetőségek, kihasználásának másik korlátja, maga a pályázattalás központi rendszere, ezen belül a központi rendszer széttagoltsága, valamint a fejlesztések túlzottan „precíz”, s ezért az igényekkel részben vagy egészében szembemenő definíciója. (M15.26.od) Mellőzve a fejlesztés központi intézményrendszerének és a pályázati kiírások, valamint eljárásrendek – időben is széttagolt, ezért egymással nem kapcsolatba hozható bemutatását, az elemzők arra hívták föl a figyelmet, hogy *a források koordinációja alulról, kistérségi szintről sem technikailag nem megoldható, s még kevésbé rendezhetők egyetlen fejlesztési elv alá a döntéshozó csoportok. A térségi fejlesztési szempontok így távolról és fölülről csak*

töredékesen, olykor véletlenszerűen vehetők figyelembe. Így a térség nézőpontjából haszontalanná válnak a fejlesztések.

Ugyanakkor az LHH tapasztalatok azt is mutatják, hogy az endogén potenciákra építő LHH stratégiák sok esetben nem kecsegtetnek eredménnyel. Nemcsak azért, mert a pillanatnyi helyi érdekek keresztbe tesznek hosszabbtávú, alapvetően a gazdasági-foglalkoztatási fejlesztések megvalósításának, hanem azért is, mert egy közmondással élve: „szegény ember vízzel főz”. Más szavakkal e térségekre jellemző vállalkozás-, kezdeményezés-, szakértelem-szakképzett munkaerő hiányokat nem lehet a térségen belülről pótolni. Az idézett szerzők a stratégia készítésére rendelkezésre álló néhány hónapnyi idővel magyarázták, hogy miért nem volt módjuk a térségen belüli szereplők közötti együttműködő hálózat kialakítására. Nem vetik fel azonban, hogy a külső piaci-termelési kapcsolatok megtalálása elsődleges lett volna. Hiszen befektetők, új munkahelyek létrehozása nélkül a térségi gazdaság semmiféle fejlődése nem valószínűsíthető. Ez pedig nemcsak idő kérdése, hanem a megfelelő vonzó konstrukciók kialakításának kérdése is. Ezek nélkül sajnos nem tudjuk megválaszolni azt a kérdést: Miért is fektetne be valaki É-Borsodba, Belső Somogyba vagy ehhez hasonló külső, belső perifériákon, amikor ennél kedvezőbb helyeken is megteheti.

Már magához a vonzerő kialakításához is sok energia, lelemény, szakértelem és pénzigényes belső fejlesztés kell.

Összefoglalva: az LHH kísérlet még nem zárult le. Elemezni kell a folyamatot, s addig alakítani a fejlesztési módszereket, intézményrendszert stb., amíg az alkalmassá válik, hiszen ez a térségtípus 1-1,5 millió lakosságával, szegénységével egyre elviselhetlenebb társadalmi problémát jelent.

III: Fejezet Az OECD és a hazai megközelítések, problémák együttes javaslatokat is magába foglaló értékelése

1. **Kiszámíthatóság, mint a gazdaság működésének alapfeltétele.** A nemzetközi és a hazai irodalom teljes összhangot mutat abban a tekintetben, hogy a munkahelyteremtést alapvetően a vállalkozói szféra „feladatának” tekinti. A kormányzatok, és a nemzetközi szerveződések (pl.) Európai Unió, és a gazdasági pénzügyi folyamatokra hatással lévő nemzetközi szervezetek (IMF, EBR stb), valamint az olyan sajátos hatalmi pozícióval rendelkező szervezet, mint a FED, s újabban a Kínai Központi bank feladatát abban látják, hogy a gazdaság működéséhez kiszámítható kereteket teremtsenek.
2. **Kedvező üzleti környezet.** A nemzetközi viszonyok kiszámíthatóságán túl, még mindig a működési keretekre vonatkozóan egyetértés van abban is, hogy a vállalkozások számára kedvező üzleti környezetet kell teremteni. Az Európai Bizottság Entreprice főosztálya lényegében ugyanúgy értelmezi az üzleti környezet fogalmát, mint ahogyan az a hazai vállalkozás-fejlesztési irodalomban is megjelenik. A fejlesztés fontosabb területei.
 - Finanszírozás, ehhez megfelelő intézményrendszer
 - A különböző méretű és gazdasági helyzetű vállalkozásokhoz igazodó finanszírozási eszközök (hitel, hitelgarancia, kockázati tőke)
 - A cég és adóadminisztráció egyszerűsítése
 - A vállalkozói jogbiztonság biztosítása
 - A vállalkozások közötti és az állam-vállalkozás relációban kialakult fizetési fegyelmezetlenség felszámolása (körbetartozás)
 - A vállalkozási tevékenységet segítő szolgáltatások működtetése (információs szolgáltatás, infrastruktúra a vállalkozások számára, tanácsadás, oktatás, képzés)

A csatlakozás, illetve a strukturális alapok megérkezését követően az Unió versenyszabályainak betartásával váltak felhasználhatóvá a fenti célokra a strukturális alapok.

Az üzleti környezet fejlesztése örökzöld téma, amely egyrészt a bürokrácia csökkentését, a különféle eljárásrendek egyszerűsítését, a gazdasági környezetben tapasztalható anomáliák elleni fellépést jelenti, Másrészt tényleges fejlesztői beavatkozást jelent mind közvetetten (bankok, pénzintézetek) mind közvetlenül (pályázati rendszerek és részben

vagy egészében közpénzből működtetett szolgáltatások a gazdasági szereplők részére). (M16)

Már 2000-ben, majd 2007-2008-ban és legújabban napjainkban is folyik az üzleti környezetet, az egyszerűsítések, költségeket emésztő bürokrácia leépítése, és újabban, ilyen intézkedések mellett a munkatörvénykönyvi szabályok „flexibilizálása”, illetve a munkavállalók jogainak és javadalmainak csökkentése. Kétséges, hogy ez utóbbival megbontott „munkabéke” nem fogja-e gyengíteni a munkaerőpiaci környezetet.

- 3. A vállalkozásokat segítő finanszírozási szolgáltatások** bővítése megtörtént az ÚMFT és folytatódik az USZT keretei között. Fontos elemei a KKV-k nak nyújtott vissza nem térítendő, valamint kedvezményes kamatozású visszatérítendő támogatások. Azonban *évekig nem állt fel a kockázati tőkefinanszírozás, és végül, ami a strukturális alapokra építve felállt annak filozófiája a magántőke társaságok finanszírozási filozófiáját követik.* Ennek lényege a kockázat minimalizálása és a befektetett tőke várható többszörös megtérülése. A valóságban nincs olyan finanszírozási eszköz, amely a vállalkozó kockázatát csökkentené abbéli egyszerű igyekezetében, hogy foglalkoztatás bővítéssel együtt forgalmát növelje.

Javaslat. Ilyen kockázatmegosztó megoldást azon az elvi alapon lehetne alkalmazni, hogy a társadalmi-települési környezet egyrészt siker-esélyesnek tartja a tervezett fejlesztést, másrészt igényli az ezzel járó munkahely és jövedelem termelő képesség létrejöttét. Az ilyen típusú megoldáshoz azonban segítő szakembereket kellene alkalmazni, akik egyaránt képesek segíteni és ellenőrizni a projektek megvalósulását. Megítélésem szerint a hazai fejlesztő finanszírozásra általában a bürokratizált bizalmatlanság a jellemző. Ezt fontosabbnak tartják, mint egy-egy projekt megvalósulását.

- 4. A munkát terhelő adók és járulékok csökkentése, termékszerkezetváltás.** A fejlett OECD országokban általános probléma a magas színvonalú szociális ellátások finanszírozása. Ezek valóban rontják a fejlett országok versenypozícióit a globális versenyben, ahol a távol-keleti versenytársaknál lényegében nincs szociális háló, s a bérszínvonal is rendkívül alacsony. Mivel, főként az európai országok politikusai óvakodnak a valóban költséges szociális háló megbontásától, ezért Lisszabon óta (2000) a stratégiáik egyrészt arra irányulnak, hogy a magasabb tudás tartalmú ezért magasabb áron értékesíthető termékekkel és szolgáltatásokkal ellensúlyozzák a hiányokat, s ehhez

biztosítsák a munkaerő magas képzettségét, másrészt a munkajogi szabályok oldásával a munkaerő flexibilitásának növelésével kísérik meg a munkaerő hatékonyság növelését. Fontos kiegészítő elem még a K+F ráfordítások növelésének szándéka, valamint a képzésben a kreativitás növelése, az önfoglalkoztató és start-up vállalkozások piacra lépésnek elősegítése. A hazai bérszínvonal még a nyugat-európainál is kevesebb lehetőséget nyújt a csökkentésre. A munkára rakódó terhek, járulékok csökkentésének szándéka közismert, de az elmúlt évtized csökkenő GDP-je mellett a kormányok finanszírozhatatlannak ítélték. Azonban 2005-től számos intézkedés történt a K+F+I finanszírozására, belső (innovációs járulék) és a Strukturális alapok forrásaiból. Sajnálatos, hogy ennek leállításával megtörték a kutatás-fejlesztés terén elindított kezdemények.

Javaslatként nemcsak azt kell megfogalmaznunk, hogy állítsák helyre az innovációs járulék felhasználásának szabályait, hanem azt is, hogy tekintettel ennek közvetlen foglalkoztatás politikai hatására, külön szabályokkal biztosítani kell : a projekt alapon, „határozott ideig” működő kutatócsoportok működését, amely –tapasztalatok szerint- nagy számban tartalmaz pályakezdő kutatókat is. Javasoljuk tehát azt is, hogy a vállalat érdekeit szolgáló, a vállalat és bármely kutatóhely közötti szerződés alapján a kutatóhelyeken is lehessen – előre meghatározott program szerint – kutatócsoportok bérét finanszírozni.

5. **Hídképző szervezetek** a fejlett OECD országokban már a 80-90-es évek során kiépültek a gazdaság- foglalkoztatás -, képzés-, vállalkozás vezetési-, pénzügyi -, stb. tanácsadó szervezetek. E szervezetek között vannak, amelyeket az állam (hálózatba szervezve) működtet, vannak non-profit szervezeti formában működőek, és vannak települési vagy megyei, vagy tartományi működtetésben lévő szervezetek. E szervezetek, főként a közszolgálatként működők irányítják –általában- az adott település, önkormányzat térség stb. kezében lévő ipari parkokat és inkubátorházakat is. A köztulajdonban lévő szervezetek gyakran meglehetősen tőkeerősek azáltal, hogy a tulajdonos ingatlanvagyonát is kezelik.

Magyarországon a 90-es évek elején a Phare program keretében jött létre a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, és a Megyei és a Helyi Vállalkozási Központok. Ez utóbbiak általában önálló alapítványi formában működnek a helyi önkormányzatok és egyes esetekben nagyobb helyi vállalkozások kuratóriumainak felügyelete mellett.

E szervezetre bízta a Phare program a mikro hitelezést, és emellett a térségi vállalkozások számára nyújtandó tanácsadási feladatokat. A Phare eredeti filozófiája az volt, hogy e

szervezeteknek önálló piaci szereplőkké kell válniuk, azáltal is, hogy évről évre kevesebb működési támogatást kapnak. Néhány év alatt, a működési támogatások mellett erős, hiánypótló szakmai csapatok alakultak ki, amelyek alapítói és saját piaci iniciatíváik alapján működtek. Néhány év után stabilizálódtak a mikro hitelek visszafizetése révén is. Többségük ma is működik.

E szervezetek mellett jöttek létre, a 90-es évek közepétől a térségfejlesztési irodák. Kormányzati ciklusról-ciklusra változó központi finanszírozási gyakorlatok és változó-erősen fluktuáló – személyzettel. Ezek különféle átalakulások ellenére is –többségükben-mindmáig léteznek, s általában a térségközpont önkormányzatának pályázatírói, és esetleg lebonyolítási feladatait látják el. Ritka, hogy a környezet vállalkozásai érdekében is tevékenykednének. E hálózatok, ill. helyi tanácsadó irodák mellett fontos megemlíteni a különböző kamarák megyei, városi szervezeteit, amelyek – elvileg- tanácsadást, gazdasági kapcsolatépítést nyújt tagjainak, valamint 2002. óta kezeli a Széchenyi kártyát, amely a vállalkozások finanszírozását hivatott segíteni.

Az ITDH az egyetlen központi hídképző szervezet, amely elsődlegesen a kormányzati gazdasági diplomácia háttérmunkáit, valamint a kormányzati hatáskörbe tartozó nagybefektetők „vonzását”, letelepítését szolgálja. Ezen túl fontos tevékenysége a külföldről érkező keresletek, és kínálatok közvetítése- internetes információszolgáltatás működtetésével.

Ezen szervezeteken túl működnek a regionális és megyei térségfejlesztési ügynökségek, két feladatkörrel. Egyrészt a Területfejlesztési Tanácsok munkaszervezeteként, másrészt (regionális ügynökségek) a Regionális Operatív Programok közreműködő szervezeteiként. E szervezetek többsége önálló, azaz csak esetlegesen, megfelelő pályázati alapok birtokában kezdeményező, hiszen nem rendelkezik önálló, fejlesztési forrásokkal. Ez szorosan összefügg a hazai fejlesztési források „elosztásának” központosított pályázati rendszerével.

Ugyan a regionális és megyei fejlesztési tanácsok mindegyikének elkészült a fejlesztési stratégiája és programja, ennek megvalósítására sem az NFT, sem az ÚMFT keretében nem kaptak önálló jogosítványokat. Bár lehet, hogy 1000 vagy annál is több szakértő tevékenykedik a különféle fejlesztő szervezetekben, térségi hatásuk aránytalanul gyenge.

Javaslat. A mainál sokkal jobban ki kell használni a közpénzekből finanszírozott személyzetet. Sokéves gyakorlat alapján ma már kialakítható egy megfelelő működési kézikönyv amely tevékenységük alapjául szolgálhat. Hiánypótló feladatot tölthetnének be mint vállalati kapcsolattartók(a munkaügyi kirendeltségek tevékenységéhez kapcsolódóan), mint foglalkoztatás fejlesztők akik a helyi munkaerőigényeket

derítenék fel, mint gazdaságsszervezők, akik a térségi vállalkozások közötti együttműködések kialakítására törekszenek, mint piaci kapcsolatépítők, akik a környezet vállalkozásait segítenék termékeik, szolgáltatásaik piacra juttatásában, mint tolmácsok, idegen nyelven olvasni beszélni tudók, akik a vállalkozások kapcsolatépítésében segédkeznének.. Fontos lenne, hogy e nem jelentéktelen közforrásokból fizetett kapacitás eredményes legyen. Ezt a tapasztalatok szerint csak úgy lehet megoldani, ha tevékenység nem oldódna föl valamely központ vagy önkormányzat feladatiban, hanem a tevékenység eredményessége önállóan, saját felelősség alapján lenne mérve.

6. **Munkaerőpiaci kereslet és kínálat kapcsolatának megteremtését** nemcsak foglalkoztatáspolitikai feladatnak, hanem a munkahelyteremtés egyik, talán legfontosabb eszközének tartják a fejlett OECD országokban. A felnőttképzés különféle rendszereit, a szakmunkásképzéstől az egyetemi képzésig, növekvő intenzitással használják arra, hogy a maguknak munkát találni nem képes pályakezdeket, vagy idősebb munkanélkülieket alkalmassá tegyék a munkavállalásra, a foglalkoztatói igények szerinti munkakörök betöltésére. A válságot megelőző években munkaerő iránti kielégítetlen igény – mint mindenhol Európában- a termelő és szolgáltató szakmunka terén jelentkezett. A munkaerőpiaci szervezet tett gyenge erőfeszítéseket, hogy a keresett szakmákra munkaerőt toborozzon, azonban kevés sikerrel járt. Nem tudunk arról, hogy ennek okait szakszerűen megkutatták volna, de néhány feltételezésbe azért belebocsátkozunk. E szakmák többsége, főként gépipari és szerelőipari szakmákról van szó. megfelelő általános előképzettséget igényel. Ezt inkább a már korábban valamilyen szakmával rendelkezők, vagy érettségizettek között lehet megtalálni, mint a valamikor 8 osztályt vagy annál kevesebbet végzettek között. Már e csoportok érdeklődésének és elhatározottságának felkeltése is több, és differenciáltabb „aktivizáló”, motiváló munkát jelent, mint amennyit a foglalkoztatási szolgálat egy ilyen projektbe szokásszerűen befektet. Tegyük hozzá, például azok az érettségizettek, akik az érettségit követően jönnek rá arra, hogy nem találnak fehérgalléros munkát a munkaerőpiacon, igénylik a sokoldalú információkat, a betekintést jövőbeli munkahelyeikre, a majdani kereseti lehetőségek megismerését, és nem utolsó sorban annak előzetes megtapasztalását, hogy majdan megszerzett munkaköreikben a kereset mellett kellő megbecsülést is kaphatnak.

Javaslat. E sokrétű segítő munkához olyan kapacitásokra és készségekre van szükség a kirendeltségek részéről, amellyel általában nem rendelkeznek. E feladatok ellátására nonprofit szakmai szervezeteket kellene alkalmazni.

Ezen túl, maguknak az aktív eszközöknek is illeszkednie kéne a feladatokhoz. Napjainkban a foglalkoztatási szolgálat arra törekszik, hogy a lehető legtöbb embert, a lehető legrövidebb idő alatt, a lehető legolcsóbban képeztesse. E szakmákra való felkészítés azonban hosszabb időt vesz igénybe és viszonylag drága is. A rendszer ilyen hosszú időre sem a képzési költségeket, sem a keresetpótló támogatást nem képes biztosítani. Pedig van megoldás erre a helyzetre is. Az angol munkaerőpiaci szolgálat ilyen esetben szövetkezik a munkaerőt igénylő munkaadóval. Ezzel megteremti a munka melletti gyakorlatszerzés, valamint a köz és magánfinanszírozás együttes lehetőségét. (M.18.)

7. **Az aktív eszközök rugalmas, a szükségletekre választ adó alkalmazása.** Általában, a kötöttségek, szabályozási korlátok mellett is nagy szabadságuk van a Munkaügyi központok vezetőinek, mégis a velük való együttműködés során azt tapasztaltuk, hogy csak kevesek hajlandóak a szabályokat rugalmasan alkalmazni. A fentiekben említett okokon kívül ezt még az is magyarázza, hogy nincs áttekintésük a helyi munkaerőpiaci igényekről, nem látják a munkaerőigény változó tendenciáit, és nem is tekintik feladatuknak a munkaerőpiaci igények „kiszolgálását”.(M.18) Tisztában vagyok milyen könnyű javasolni, és milyen nehéz megvalósítani mégis..

Javaslat. Szervezetfejlesztés, a szervezeti célok, és szervezeti kultúra megváltoztatása. Fontos, hogy a szolgálatnak élő mindennapi kapcsolata legyen a térség foglalkoztatóival, lássák, ismerjék az alkalmazott fontosabb szakmákat, ismerjék a vállalkozások jövőképét, és megpróbálják –egyébként szerteágazó lehetőségeikkel- a hosszabb távra szóló igényeket kielégíteni.

Az OECD Foglalkoztatási stratégiájának egyik kulcseleme az előrejelzés. Nálunk csak fél-egy évre szóló előrejelzéseket készítenek. Ez az időtartam pontosan ugyanennyi, mint amennyi idő alatt a képzésre fordítható költségeket „el kell költeni”. Sajnos kevés szervezet érti, hogy a megfelelő munkaerő tartós hiánya fontos tényező a vállalkozások stratégiáinak alakításában. Azok a vállalkozások, amelyek nem elég gazdagok, hogy egyedül, saját maguk oldják meg a munkaerő képzését, inkább visszafogják növekedésüket, vagy olyan helyre telepítik tevékenységüket, ahol a „kész” munkaerő megtalálható. (M.19) Ma már ismerjük az előrejelzés igen egyszerű tapasztalati módszereit, ahol a hangsúly nem a számszerű pontosságon van, hanem a szakmaszerkezet változási tendenciáin, és a kieső munkaerő pótlásának becslésén. Ezen túl is javasoljuk, hogy valósítsák meg a rendszeres belső módszertani képzést.

Ugyanis jelenleg szájhagyomány alapján terjednek a „jó példák” és azokat „önkéntesen” alkalmazzák. Semmi sem szab gátat a rossz hatásfokú példák elterjedésének sem. ...

8. **Az OECD Helyi Gazdaság-, és foglalkoztatás fejlesztési (LEED) kutatási programja 2011-12** évekre a gazdaság és a munkaerőpiac kölcsönhatásai sokaságának vizsgálatát, áttekintését tűzi ki célként. E szempontok gondos áttanulmányozása (I. fejezet) elengedhetetlen, és tanulságos a hazai gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás politika szempontjából. A legfontosabb, hogy ugyan lehet külön-külön intézményrendszere e két fejlesztéstípusnak, a valóságban valamely területi egység szintjén már csak együtt kezelhető.

Ehhez kapcsolódik az OECD és az EU teljes hasonlóságot, sőt ugyanazon elnevezést is viselő térségfejlesztési módszertana, amelyet az I. és II. fejezetekben részletesen bemutatunk. A legfrissebb hazai példa, az LHH térségek komplexitásra törekvő, de csak töredékesen megvalósuló fejlesztésének még nincsenek igazán jó tapasztalatai.

Javaslat. Mégis a „jó tapasztalatok” körébe soroljuk a megvalósításban részt vevő fejlesztő szakemberek –olykor túlzottan óvatos- kritikáját, amely kimondja azt is, hogy a források, és a fejlesztési területek fölötti centralizált döntések, és a kapcsolódó, versenyt imitáló pályázati rendszerek működtetése helyett helyesebb az alulról építkező megoldáshoz a térségek számára nagyobb, a források felosztását is magába foglaló kompetenciákat osztani. Megjegyzem, hogy véleményem szerint ennél differenciáltabb megoldásra lenne szükség.

9. **A munkaerőpiaci programok előnyei és hátrányai**

„...a munkaerőpiacra való visszalépést segítő intézményrendszer eszközeinek, módszereinek bővítésével .. hatékonyabb tevékenységgel..” szükséges javítani a visszalépés eredményességét, mondja ki az OECD 2004-2006-os stratégia . Az 5. pontban rögzítettekkel csak egyetlen példát mutattam be az eszközrendszer, és a szakmai megközelítés rugalmatlanságáról, „rugalmasításának” szükségességéről. Sok egyéb korlát közül még egyet tartok szükségesnek kiemelni. Az elmúlt években a munkaerőpiaci programok voltak hivatva nagyobb rugalmasságot nyújtani. Ezzel azonban az a probléma, hogy a tervezett programok fölötti döntés lassú és óhatatlanul központi jellegű, alig észleli a helyi sajátosságokat. Jelen esetben is **problémát okoz, hogy a döntéseket utólag sohasem elemzik, nem tisztáztak a döntések szempontjai, s ezért iránymutatást sem nyújt szervezeteknek a mindennapi munkához.** Az eredményesség mérése is

differenciálatlan. A fenti példánál maradva nem elemzik, hogy a sikeres elhelyezkedés és az ezt segítő kapacitások között milyen összefüggések vannak. Általában is igaz, hogy az eredmények és eredménytelenségek elemzése elmarad, s így nincs mód a siker okainak rögzítésére, az új pozitív tapasztalatok megismételt alkalmazására, más eszközök, módszerek elvetésére.

10. A kirekesztődés elleni küzdelem, az inklúzió nem ragtapasz. az OECD megközelítésében. A munkanélküliek, a pályakezdők, az idősebbek, a bevándorlók, az etnikai kisebbségek stb. a munkaerőpiac éppen aktív vagy kényszerűen passzív szereplői. A globális versenyben sem társadalmi, sem gazdasági értelemben nem megengedhető a felsorolt csoportok kirekesztése-kirekesztődése. Ezért azt a kérdést teszi fel, hogy vajon működnek-e azok az intézmények, amelyek tevékenységükkel mérséklik a kirekesztettségéből eredő társadalmi gazdasági problémákat. E tevékenységben fontos szerepet szán a szociális gazdaság szereplőinek.

Javaslat: Vajon működnek-e szervezetek Magyarországon? S ha nem, akkor társadalmilag megengedhető-e, gazdasági szempontból megéri-e. A hazai tapasztalatok azt mutatják (II.fejezet) hogy e szervezetek csekély számban, bizonytalan körülmények között működnek. Egyértelmű, hogy **eddig kormányaink egyike sem kötelezte még el magát a szociális gazdaság által ellátott feladatok tartós finanszírozása mellett. Erre lenne szükség.** Fejlett országokban e szervezeteket nem projekt alapon finanszírozzák, hanem 3-4 évente pályáztatják, főként a kapacitásaik tapasztalatai és az alkalmazott módszertanok alapján, majd e 3-4 évre megbízzák a feladatok ellátásával és természetesen finanszírozzák.

11. Az önfoglalkoztatás, a kezdő –mikró vállalkozások létrejöttének támogatása, valamint mindennek előfeltétele, a vállalkozói tudás, készségek oktatása az OECD és az Európai Unió stratégiai dokumentumainak egyik fontos témája. Az önfoglalkoztatók, a mikró vállalkozások nélkülözhetetlen szerepet töltenek be Európában is, hazánkban is a foglalkoztatásban. Ezen túl megfigyelhető, hogy a lakossági szolgáltatásokban, valamint az úgynevezett kreatív ágazatokban (média, informatika) s a legkülönbélebb magas szintű szakértelmeket igénylő tervezési és tanácsadási feladatokban – mivel a nagyobb vállalatok költségtakarékosság okán „kiszervezték, ma már főként egyéni vagy mikró vállalkozásokat találunk. Az is megfigyelhető, hogy e piaci vállalkozásoknak ugyan csak egy töredékéből lesznek a későbbi gyorsan növekvő, innovatív, nagy hozzáadott értéket termelő közép- és nagyvállalkozások. E vállalkozások életgörbéje azt mutatja, hogy harmaduk

néhány év után megszűnik. Mind a szolgáltatások, mind az innováció, mind a foglalkoztatás szempontjából elengedhetetlen az önfoglalkoztató és mikro vállalkozások folyamatos utánpótlása.

Javaslat. Ehhez azonban az szükséges, hogy elsősorban már az iskolás, és egyetemi korosztályokban létrejöjjenek készségek és tudások, amelyek vállalkozásokhoz szükségesek. Másként fogalmazva olyan tréningek és képzések szükségesek, amelyek felébresztik a tanulókat, egyetemistákat vállalkozókészségét és nyitottá teszi őket a közgazdasági, menedzsment, marketing stb. tudások iránt. Ismerünk néhány hazai példát egy-egy gimnáziumból, ahol folyik ilyen képzés, illetve olyan valós vagy szimulált vállalkozási gyakorlat, melyen keresztül a tanulók megismerkedhetnek a vállalkozások rejtelmeivel. Az egyetemi képzésben is nagyon fontos lenne, hogy a szakma tanulásával párhuzamosan folyjanak ilyen képzések. De elengedhetetlen ez a felnőttképzésben is. Bár a munkaerőpiaci szervezet támogatja az önfoglalkoztatóvá válást, csak ritkán nyújt hozzá vállalkozói felkészítést. Erre is szükség lenne.

12. Az új munkahelyek kérdése. OECD LEED programja, hasonlóan az Unió 2013-2020. programjához, az új „vonzó” munkahelyek létesítésnek fontosságát is hangsúlyozza. Fontosnak tartja, hogy maguk a munkahelyek is illeszkedjenek az új, azaz a fiatalok, pályára lépők kultúrájához, amely központi eleme az információs társadalom sokrétű világa, amely egyfelől lerombolja a földrajzi, a kulturális, társadalmi korlátokat, szabad, nagyfokú kreativitásra ad lehetőséget, ugyanakkor a szabályozott, racionális feladatmegoldás eszköze is, amely nélkül ma már hatékony versenyképes szervezetet, termelő ill. szolgáltató tevékenységet nem is lehet folytatni. E kultúrának immanens része a változás és a tanulás, az új megoldásokhoz való folyamatos igazodás, az új megoldások kitalálása. E kultúra hatékony működése nem képzelhető el hagyományos, merev hierarchikus szervezeti rendszerben, sokkal inkább a lapos, a szervezeti egységek versengésén alapuló szervezeti rendszerek működését követeli. Mindez nem más, mint **új** gazdaság, amelyben maga a menedzsment is termelési(verseny) tényezővé válik. Gyakorlatilag ezeken az alapvetéseken nyugszik az a fejlesztéspolitika, amely a munkaerőfejlesztést, a szervezeti és menedzsment tudások fejlesztését azonos szintre emeli a technológia fejlesztésével.

13. Új tevékenységterületek- új munkahelyek létesítésének kérdése is felvetődik az OECD LEED programjának szempontjai között. Ez, mint a zöld gazdaság néven összefoglalt terület, amely – a fenntarthatóság elvére épülve- magába foglalja az energiatermelést, a

hulladék újrafeldolgozást, a termelés és szolgáltatások környezetbarát megoldásait. A nemzetközi, de már a hazai irodalomban is hangsúlyosan jelennek meg ezek a szempontok. Képviselőik általában nagyvonalú számításokkal alátámasztva hangoztatják a munkahelyteremtésben betöltött, illetve megfelelő akarat mellett lehetséges szerepét. A hazai folyamatok ismeretében sajnos csak azt mondhatjuk, hogy a zöld munkahelyek a zöld gazdaság révén jönnek létre, s maga a zöld gazdaság jelenleg zavaros irányú ádáz érdekharok keresztüzében van. **Javaslat** Ha lenne Magyarországon olyan kormányzati politika, amely képes lenne időről időre létrehozott kompromisszumokkal kijelölni a zöld gazdaság terjeszkedésének területeit, s ennek tartósságát biztosítani, akkor érdemes lenne az ebben rejlő foglalkoztatási lehetőségekkel, és hosszabb távú foglalkoztatási hatásaival foglalkozni.

14. A gazdasági-foglalkoztatási problémák kezelése a válságban. 2010 első felében végzett kutatásokra építve von le hasznos tapasztalatokat az OECD.

- Az első és legfontosabb, hogy a válság ellenére is fontosnak tartja a szociális háló működtetését, az elszegényedéstől való védelmet, Ezzel összhangban a munkanélküliségi segély, illetve – magyar fogalmak szerint: az álláskeresési járadék folyósítási időtartamának meghosszabbítását, tekintettel a hosszabb álláskeresési időre. Azonban az ajánlás azt is tartalmazza, hogy amint a munkaerő iránti kereslet növekszik, érdemes, ösztönző lesz a munkanélküliségi segély leszállítása, időtartamának csökkentése.
- Fontos ajánlás, hogy a foglalkoztatási szempontból nehéz időszak alatt érdemes az aktív foglalkoztatás politikai eszközök kiterjedtebb alkalmazása, főként az átképzés terén, mivel a munka nélkül töltött szabad idő erre igazán alkalmas. Nyilvánvaló, hogy a képzés nemcsak az időszak megfelelőségére, hanem a mentális leépülés megakadályozására is lehetőséget nyújt.
- Javasolja a munkaerőpiaci szolgálatok számára a munkaközvetítési aktivitás növelését, a valószínűsíthetően kisebb eredményesség ellenére.
- Azoknak az országoknak (ilyen Magyarország is), amelyek munkahelymegtartó támogatásokat nyújtanak, avagy a munkaidő megosztást támogatták, javasolja a támogatások „egy bizonyos eltelt idő utáni” felülvizsgálatát, mert a vállalkozások hajlamosak „túlhasználni” a támogatást.

15. **A szolgáltatások európai piacának megnyitását, az akadályok elhárítását követelte az Európai kézművesek szövetsége**, már 2005-ben, mivel az Európán belüli verseny növelésében látják az kézművesség fejlődésének lehetőségét.

Javaslat Az elmúlt években egyetlen hazai hangot sem hallottunk, amely megfogalmazta volna a piacnyitásban rejlő lehetőségeket a magyar szolgáltatók, javító szerelők stb. számára. Pedig tudjuk, hogy a hazai egyéni vállalkozók (magánszemélyek) ezrei vállalnak legálisan vagy illegálisan munkát Európában, többnyire alkalmazottként. Nem érhető, hogy a hazai kézműves kamarától miért nem kapnak ötleteket és támogatást ahhoz, hogy vállalkozóként legyenek jelen az európai piacon?

16. **A térségi gazdaság fejlesztésének komplex megközelítéséről** részletesen szóltunk e munka I és II. fejezeteiben. A módszer lényege a szereplők bevonásával létrejött, a térség komplex fejlesztését megalapozó stratégia kidolgozása. S ennek alapján program és ezeket megvalósító projektek létrehozása, megvalósítása. Az Európai és részben a hazai gyakorlatban is megjelenik a NUTs II, a NUTs –III és a NUTs IV szintű stratégia és programalkotás. A föderális berendezkedésű országokban természetes, hogy a NUTs II. szinthez politikai legitimitás is tartozik. Ez nyilvánvalóan előnyös, hiszen a stratégia és mindaz, amivel meg kell teremteni működésének, megvalósíthatóságának keretfeltételeit a tartományi kormány döntési jogkörébe tartozik. Az egyközpontú országok, mint Magyarország is, ahol nincs autonómiája, legitim politikai hatalma a régióknak, megyéknek, kistérségnek, ezzel szemben (2011-ben) van - de gazdasági-foglalkoztatási ügyben korlátozott- hatalma a településnek, ott elvileg akkor megvalósítható bármely területi egység fejlesztési stratégiája, ha ez része magának a kormányprogramnak. Ilyen állapot Magyarországon még sohasem jött létre. Sőt még olyan állapot sem, amikor a Nemzeti Fejlesztési, vagy a hasonló funkciót betöltő Terv összhangban lett volna a kormányprogrammal.

- A módszer alkalmazásához az egyik legfontosabb alapelv, hogy a piacgazdasági működés logikájához működésmódjaiból kell kiindulnia, beleértve a közsféra és piaci szféra közötti együttműködést s a munkamegosztás változó határait. Ezt a logikát és a stratégia által kitűzött célokat együttesen kell figyelembe venni a térségi lehatárolásnál, amelyet azért teszünk, hogy *cselekvéseink komplexek, egymással összefüggőek és földrajzi határai lehetővé tegyék átláthatóságát.* Azonban nem minden piaci-gazdasági folyamat, kapcsolatrendszer szorul ugyanazon földrajzi értelemben vett határok közé. A gazdasági működésnek vannak olyan elemei, amelyek a belső (térségi vagy megyei, vagy regionális

piacon találja meg forrásait (nyersanyag, vállalkozói együttműködések, feldolgozás, munkaerő) és értékesítési piacait. De vannak olyanok is, amelyek „átlépik e határokat” és kifelé mutatnak, illetve kívülről ide irányulnak. Például ágazatok-, termékláncokon belüli együttműködésekre gondolhatunk: a távolban, esetleg az országon kívül elhelyezkedő kutatóintézetektől, a feldolgozás egyes lépéseit végzőkig, nem is beszélve a szétterjedő piacokról. Így tehát a térségi lehatárolás egyrészt viszonylagos, de másrészt nem, mert a fejlesztési érdekeltségünk körébe tartozó szereplők, források és működési elemek helyben vannak, valamint

- az igazgatási, a törvényi vonatkoztatási területek, a döntéshozatal, nagyjából a munkaerő és nem utolsósorban a tradíció és kultúra szempontjából nagyjából homogénnek tekinthető területi egységről van szó.
- A local economic and employment development (LEED) – módszer tehát különböző kiterjedésű területekre és még szerteágazó külső kapcsolatrendszerekre vonatkozik. A stratégiát és programot a terület szereplői és döntéshozói alkotják meg. Az lenne az ideális, ha a kormányzat keretfeltételeket teremtő támogatása mellett rendelkeznének a megvalósításhoz szükséges kompetenciákkal, forrásokkal és nem utolsósorban számon kérhető felelősséggel. Amellett javasoljuk ezt, hogy
- a döntések és a végrehajtás során gyakran igen vékony jégen kell mozogni a magánérdek és a közérdek között, hisz a működési kereteket a piacgazdaság adja.

17. E feltételek hazánkban még sohasem jöttek létre, bár voltak ilyen kezdeményezések a 90-es évek közepe óta. Már 93-ban az OFA írt ki pályázatot kistérségi stratégiák készítésére, 1996-ban kormányrendelet rögzítette a módszereket, majd szinte minden kistérség elkészítette területfejlesztési stratégiáját (konceptióját). 2000 körül, más területi lehatárolás mellett több mint 250 vidékfejlesztési stratégia és program készült. Az unióhoz való csatlakozás előkészületeként 1999-ben elkezdték elkészíteni a regionális stratégiákat, majd ez abbamaradt. Helyette, azóta is, nemzeti szintű illetve ágazati stratégiák készülnek.

18. A centralizáció negatív következménye. A kormányzat még sohasem delegált annyi kompetenciát egy régióhoz, vagy térséghez, hogy az elegendő lett volna stratégia-alapú térségfejlesztésre, *pedig e* fejlesztések középpontjában a vállalkozásfejlesztés és munkahelyteremtés állna, a többi terület, a szociális szférától az infrastruktúráig – főként a ránk jellemző szűkös viszonyok között elsődlegesen a középpontban lévő célokat kell

szolgáltatnia, annak érdekében, hogy a fejlesztés eredményeiből már finanszírozhatók legyenek a jóléti beruházások és kiadások.

19. **Az LHH térségek fejlesztéséről** a II. fejezetben már részletesebben szóltunk. Sikertelensége, esetleg fél sikere a fentiekkel, azaz egyrészt a kompetencia, és forráshiánnyal, másrészt a térségek hibás lehatárolásával, a külső kapcsolatrendszer hiányának és szükségességének figyelmen kívül hagyásával függ össze. Mindezt egy foglalkoztatás-fejlesztéssel kapcsolatos kézenfekvő példával támasztom alá. A munkaügyi kirendeltségek nap-mint nap találkoznak a munkát keresőkkel, képzettekkel és képzetlenekkel, s csak azt a választ tudják adni, hogy nincs munkahely. Vannak lehetőségeik a képzésre, átképzésre, de igazából csak azt tudják mondani: nincs mire képezni. E két nemleges, aktív, jó szándékú cselekvéseket paralizáló helyzetben csak azt lehetne mondani, hogy új munkahelyekre van szükség a térségben, illetve olyan vállalkozásokra, amelyek képesek munkahelyeket létesíteni és fenntartani. De ez már nem a munkaügyi szervezet kompetenciája, s ehhez nincs is pénze.

20. **2005-ben a békés megyei válságkezelő program** keretében, a kormány megbízásából számos LHH térséget is érintve két egymáshoz kapcsolt módszert ajánlottunk (M.20.)

A fejlesztés mindig közpénzek, és közpénzekből finanszírozott emberi-szakmai kapacitások felhasználásával történik. Ehhez nemcsak forrásokra –amely egyébként elvileg a Strukturális Alapokból rendelkezésre áll, nemcsak politikai akaratból, amely például a hátrányos helyzetű térségek vonatkozásában nem született meg az elmúlt két évtizedben, hanem a helyzetre alkalmas (szabályozott) eljárásokból is áll.

Építve arra, hogy a megyében, a rendszerváltást követő csődhullám eredményeként több ezer fémfeldolgozó-, gépipari szakmunkás, technikus és mérnök kényszerült szakmájának elhagyására, s közülük számosan piaci vállalkozásaikkal még ma is működnek, javasoltuk hogy

- egy közpénzből finanszírozott szakember gyűjtse össze ezeket a kapacitásokat és keresse meg a szekszárdi fém-, gépipari közép- és nagyvállalkozásokat, abból a célból, hogy munkát szerezzen e kisebb műhelyek, üzemek számára.
- Ezzel párhuzamosan azt is javasoltuk, hogy a Munkaügyi Központ hirdessen „felfrissítő” tanfolyamot a korábban fém-, gépiparban dolgozó szakemberek számára, tekintettel arra, hogy a meglévő és működő gépipari üzemek – a tervezett jövőbeli projektről nem is beszélve- munkaerőhiánnyal küszködve nem voltak képesek kihasználni a megrendeléseikben rejlő lehetőségeket.

- Javasoltuk, hogy a megye területfejlesztési szervezete hirdessen vállalkozók számára pályázatot Békés megyei gépipari üzem létesítésére, oly módon, hogy tőkével kisebbségi tulajdonosként vegyen részt a szükséges beruházásban – s a megfelelő szerződés alapján- csak akkor lépjen ki, amikor már az üzem, az előre meghatározott foglalkoztatási szint mellett képes fenntartható módon működni. A pályázatot a munkaerő és kapacitáshiánnyal küzdő Dunántúli Autóipari beszállítóknak ajánlottuk volna (partizánként előzetesen felmértük a szándékot)

A programot egy igen széles kormányzati szakemberekből és helyi politikusokból álló grémiumnak mutattuk be. Annak ellenére, hogy sok elismerést kaptunk, semmit sem valósítottak meg belőle.

Az országos és megyei politikusok nem voltak képesek saját házuk táján fellépő ellenérdekeket leküzdeni, pontosabban az elmaradott térségek fejlesztését, mint prioritást elfogadtatni. Nem állt rendelkezésre eljárás a köz- és magánforrásokból közösen finanszírozott beruházások megvalósítására. Arra, hogy bizonyos keretek között, és főként egyértelmű célokért lehessen közpénzeket kockáztatni.

21. **GOP keretében megjelent egy telephely fejlesztési pályázat**, (évekkel később) amely a külső befektetőknek 10 %-kal magasabb vissza nem térítendő támogatást nyújtott volna. Ez nem volt elég vonzó. Azt tapasztaltam, hogy különösen azért sem volt vonzó, mert a fogadó fél, az elmaradott kistérség képviselője- egy település polgármestere- e nem túlzottan jelentős kedvezmény mellé nem tudott, vagy nem akart további kedvezményeket és segítségeket hozzákapcsolni. *Ilyen lett volna* az ingyenes, vagy bizonyos értéken apportált terület, épület. Ehhez tartozhatott volna a munkaerő toborzással, és képzéssel kapcsolatos szervező munka, a képzések decentralizált alapból való finanszírozása, stb.

22. **Az egyetemek-kutatóhelyek és a környezetben lévő vállalkozások együttműködésén, klaszterein alapuló fejlesztés**, a térségi gazdaságfejlesztés másik, napjainkban legdivatosabb formája. Az első fejezetben egy német példát mutattunk be e tárgyban. Az ÚMFT tervezésének időszakában volt egy meglehetősen zárt koncepciózus elképzelés, amely 7-8 egyetemi várost, a meglévő regionális központokat választotta volna ki Fejlesztési Pólusként. E program keretében, a kutatási területek alapján is megkülönböztethető egyetemek, illetve kutatóhelyek kutatási eredményeinek hasznosítását kínálták volna a környezetben lévő vállalkozásoknak, illetve a vállalkozásokból szervezett klasztereknek. Másfelől cél volt, hogy a vállalkozások kutatási igényeit a kutatóhelyek „kiszolgálják”. A térségben folyó vállalkozásfejlesztés a

lehetőségeken belül preferálta volna a környezetben lévő kutatóhelyek eredményeinek gyakorlati-piaci hasznosítását. A hosszabb távú cél az volt, hogy a térség, ez esetben a régió egy-egy tevékenységterületre specializálva magát, mint sajátos profillal rendelkező régió jelenjen meg a befektetők piacán, s vonzza a befektetéseket. Ehhez természetes módon adná a szakembereket (egyetem), a találmányokat – know how –kat, a vállalkezési kezdeményeket (spin off cégek), a munkaerőt (iskolarendszer, átképzés) a vállalkozásfejlesztési forrásokat, beleértve a kockázati tőkét is. A koncepció megvalósítása természetesen alapvető infrastruktúrákat, speciális kutatással kapcsolatos beruházásokat, magasan képzett szakemberek kezdeti bértámogatását, stb. igényelt volna. Természetesen más érdekek érvényesülésétől is megvonta volna a forrásokat. A koncepció képviselői a csatát elveszítették, a Pólus programnak csak gyenge torzója maradt meg. Eredményei egyenlőre nem feltűnőek.

IV Fejezet. Áttekintő értékelés a tapasztalatokról

A tanulmány előző fejezeteiben egy-egy téma ismertetése mellett törekedtünk a hazai szempontú értékelésre is. Az alábbi áttekintés során nem vállalkozunk a korábban bemutatott, értékelt témák, problémák összefoglalására, azonban amit itt megemlítünk, annak a foglalkoztatás politika, munkahelyteremtés szempontjaiból nagy jelentőséget tulajdonítunk.

1. ***A foglalkoztatás politikát a gazdaságfejlesztési politika részének tekintjük.*** Klasszikus tankönyvi megközelítésben megkülönböztetjük a foglalkoztatás politikát és a munkaerő piaci politikát. Az első fogalom a legkomplexebb, alapvetően kormányzati politikát jelent. Feladata a kormányzat rendelkezésére álló összes szabályozási eszközzel olyan környezetet teremteni, amely elősegíti a gazdasági szereplők növekedését, s ezzel együtt a foglalkoztatás bővülését. A munkaerő piaci politika néhány általános politikával együtt (pl. jövedelem politika) elsődleges feladata a munkaerő kereslet és kínálat mindenkori összhangjának elősegítése, a munkaerő kínálat hozzáigazítása a kereslethez. ***Mindkét, egymáshoz szorosan kapcsolódó politika egyúttal a fejlesztéspolitikák körébe sorolható.*** Ennek hangsúlyozását azért tartjuk különösen fontosnak, mert a hazai fejlesztő intézményrendszerben az egyes ágazati politikák szükségtelenül és kontraproduktív módon elkülönülnek egymástól. Például még a szakmai közvélemény is azonosítja a foglalkoztatás politikát a munkaerő piaci intézményrendszer által alkalmazott „eszközökkel”. Sőt ez utóbbi intézmény is elfogadja tevékenységének ilyen értelmezését, s ezzel nemcsak tevékenysége, hanem célrendszere is beszűkül: a munkaerőpiac egyébként normális működéséből eredő munkanélküliség mentén kárenyhítésre, kármentésre koncentrálnak.
2. ***A hazai gazdaság és foglalkoztatás máig nem heverte ki a rendszerváltással együtt bekövetkező szerkezetváltást.*** Megmutatkozik mind a szerkezetén, mind a területi elhelyezkedésén, és e kettővel szoros összefüggésben egy-egy térség munkakultúráján. A rendszerváltást követően a hazai szerkezet egy-másfél évtized alatt hozzá igazodott az európai ill. globális szerkezethez, azzal a megszorítással, hogy a tőketulajdonosok szempontok sokaságát alkalmazva felmérték, bearázták az országban, az egyes régiókban található „termelési” tényezőket s ennek megfelelő szerepet adtak hazai termelő egységeiknek. A csekély számban meglévő hazai befektetők sem tehettek mást. ***A befektetések, és a beszállítóként csatlakozó KKV-k tevékenység bővülése nem volt elegendő arra, hogy munkát adjon a hazai aktív korú népességnek.*** A munkahelyhiány

egyenlőtlenül oszlik el a régiók között. Emiatt a fejlesztéspolitika feladata kettős: egyrészt kedvező feltételeket kell teremtenie a sikeresen működő vállalkozások számára többek között a mindenkori munkaerő kínálat alakításával, fejlesztésével, másrészt piacképes gazdasági szereplőkkel kellene benépesítenie a munkahelyhiányos régiókat, térségeket. Ez utóbbi feladat egyre kilátástalanabbnak tűnik. Nem csoda, hogy a fejlesztőkben olykor felmerül, hogy közösségi vállalkozások létrehozásával oldják meg a problémát. .

3. ***Azonban az állam, a közösség nem lehet képes „saját vállalkozásban” tartós foglalkoztatást megvalósítani.*** Az irodalom áttekintése után (is) egyértelmű, hogy a fenntartható munkahelyek létesítése kezdeményezhető, de nem valósítható meg állami, önkormányzati keretek között. Ugyanis a foglalkoztatás forrásokat igényel, amelyet tartósan csakis a munka eredményeként keletkező jövedelemből lehet finanszírozni. A jövedelemtermeléshez pedig kockázat vállalásra épülő érdekre van szükség. **Az állam, az önkormányzat, vagy bármely közérdeket képviselő szervezet csak közpénzből lenne képes a jövedelemtermeléshez szükséges kockázatot vállalni.** Erre azonban – mindeztidáig- nem alakult ki olyan konstrukció, vállalkozási forma, valamint olyan, a közpénzek felhasználását/kockáztatását kontrolláló közérdeket védő szervezet, s eljárásrendszer, amely képes lenne a kockázatvállalás „helyes” mértékét meghatározni. Nem lehetséges különbséget tenni a közpénzekért felelősen vagy felelőtlenül vállalt kockázatok, vagy a felelős, avagy felelőtlen döntések mentén bekövetkezett veszteségek között. Emiatt ***a közpénzekre épülő vállalkozások általában elbürokratizálódnak és versenyképtelenné válnak.*** Tartósan nem képesek a munkahelyek fenntartására. Az Unió szabályozás még a közszolgáltatások piacának monopolizálását is ellenzi, mert ez önkényesen, általában relatíve magas szinten tartja a közszolgáltatások árát, s ezért a közszolgáltatásokat is a verseny piacra kényszeríti.
4. ***A magánérdek fontossága.*** A közszereplők által termelő tevékenységre szervezett közfoglalkoztatás, mint például a vidékfejlesztők által most tervezett, közmunkára épülő mezőgazdasági termelés piacképességének, fenntarthatóságának alapjai csak úgy teremthetők meg, ha az állami kezdeményezés és (kezdeti) támogatás mellett arra törekszenek, hogy megteremtsék, kifejlesszék akár a résztvevők összességének, akár csak egy-egy kockázatot is vállaló magánszereplőnek a tevékenység vállalkozási formában való működtetéséhez fűződő érdekeit. ***A közösség (pl. az állam) nyújthat ehhez szervezési erőt, induló tőkét, szakmai támogatást, képzést stb. de létre kell hoznia a tevékenység továbbviteléhez elengedhetetlen érdekeket is.***
5. A közösségi vállalkozások legismertebb formája a szövetkezet, amely lehet termelő-, értékesítő, avagy vegyes. Sokan vélik úgy, hogy a munkahelyhiányos térségekben,

többségében mezőgazdasági-, élelmiszeripari tevékenységekre, avagy a zöld energia termelés céljából szövetkezeteket kéne alapítani. Sajnos úgy képzelik, hogy a szövetkezetek alapítását közvetlenül össze lehet kötni a munkahelyhiányos területeken „főlhalmozódott” tartós munkanélküliek foglalkoztatásával. Pedig ez nyilvánvalóan lehetetlen, hiszen a szövetkezeti forma a tagok egyenlő jogú felelős, kockázatvállaló, döntésképes részvételét igényli. Ilyen konstrukció létrehozása mind gazdasági, mind szociológiai vonatkozásaiban összetettebb feladat, mint egy-egy homogén tulajdonos(ok)ból álló kft életre hívása.

6. **A szövetkezet, mint megoldás?** A hazai fejlesztéspolitika, ezen belül a vidékfejlesztési és a foglalkoztatási ágazat hosszú évek óta tesz kísérleteket szövetkezetek létrehozására. A mezőgazdaság ill. a vidékfejlesztés területén – összhangban az uniós fejlesztéspolitikai gyakorlattal- ösztönzők egész rendszerét hozták létre a kistermelők értékesítő szervezetekbe tömörítésére. Ebben az esetben elvileg, hisz felelős kistulajdonosokról volt szó, jelen volt a tagi érdek, mégsem sikerült ennek összehangolása, és tartós működtetése. A kudarcokról szóló leírások általában arról számolnak be, hogy a szövetkezetben tagságot (termelési feladatot) vállalók az előrelátás hiánya, a szövetkezettel (annak vezetőségével) szembeni bizalmatlanság, az általános piaci viszonyokkal kapcsolatos tájékozatlanság okán - pillanatnyi magánérdekeikre hivatkozva – hátat fordítottak a közös érdeknek. Ennek eredményeként a szövetkezetek nem voltak képesek eleget tenni szerződésben vállalt beszállítói kötelezettségeiknek, s emiatt elveszítették piacaikat. Ezt példázza a Mórahalmi szövetkezet is.
7. A Mórahalmi szövetkezet példája arra is rávilágít, hogy minél nagyobb mértékben segíti az állam a szövetkezetek technikai fejlődését közpénzekkel, garanciavállalással, s közben, éppen e külső segítség miatt „megkíméli” a szövetkezeti tagságot a szövetkezeten belüli anyagi kockázat-, és felelősségvállalástól, annál jobban gyengíti a tagság elkötelezettségét, ösztönzi az egyéni tagsági érdek megerősödését a szövetkezeti közös érdekekkel szemben.
8. A szövetkezetek, vagy bármely vállalkozási forma állami támogatása – különösen a vállalkozáshiányos területeken (nyilvánvalóan a foglalkoztatás növelése céljából) lehetséges, szükséges is lehet, azonban csakis a tagság közösen vállalt felelőssége mellett. Lehet egyszeri (vissza nem fizetendő) beruházási, és/vagy egyszeri forgótőke juttatást adni az induló szövetkezeteknek, de nem lehet figyelmen kívül hagyni a tagok közös érdekének formálódását, mint ahogy mind a döntéshozatali, mind pénzügyi szempontból a szövetkezeti fenntarthatóságot sem.

9. **„Rabló - pandúr” fejlesztéspolitika.** A hazai fejlesztéspolitika „nagy gyengesége”, hogy figyelmét csupán a források szabálykövető elosztására fordítja, s figyelmen kívül hagyja a pályázó egyének és szervezetek **ellenszolgáltatást minimalizáló támogatásvadász törekvéseit**. A pénzelosztás bürokratikus értelemben vett biztonsága, a köztisztviselői felelősségvállalás minimalizálása –nyilván e felelősség alapelveinek tisztázatlansága miatt is – elsődlegessé válik, s elmarad a támogatási döntést megelőző, és a megvalósítás folyamatába illesztett tartalmi monitoring. (A formális pénzügyi monitoring gyakran megtörténik.) Ennek következtében magas a holt súly, a foglalkoztatási szempontú kiszorító hatás, és nem valósulnak meg a kitűzött célok. A monitoring, még ha tartalmi jellegű is, szellemiségét tekintve mindkét oldalról a bizalmatlanságra épül ahelyett, hogy támogató-szakmai jellegével elősegítené a vállalt fejlesztési célok megvalósulását. Így azután nincs képviselete a fejlesztés szellemiségének, nincs a vállalkozói kultúrát formáló ereje. A közpénzekből támogatott fejlesztés képviselői és a kedvezményezettjei közötti viszony a „rabló –pandúr” játékhoz hasonlít leginkább.

10. **A komplexitás hiánya.** Az Új Széchenyi terv -a tényleges gyakorlatról még kevés információ van- a KKV-k támogatásánál a munkahely teremtésre helyezi a hangsúlyt. Még ha figyelmen kívül is hagyjuk a foglalkoztatás bővítésnek nem kedvező súlyosbodó recessziót, akkor is fel kell tennünk a kérdést, hogy **életszerű-e a foglalkoztatás bővítést tenni egy-egy vállalkozás céljának?** Az nem túlzottan jó szívvel, de mégis mondható, hogy a tevékenység hatékonyságnövelésével, esetleg a hozzáadott érték növelésével szemben **a piacbővítés**, vagyis a tevékenység mennyiségi növelése az elsődleges, vagy preferálandó cél- jelenlegi gyenge foglalkoztatási helyzetünkben. E célkitűzés legalább nem mondana ellent a vállalkozások belső törvényeinek. **A foglalkoztatás bővítés ösztönzése - ezt tanulmányunk bőséggel tárgyalja- komplex feladat**, amelyhez egyrészt megfelelő állami-, gazdasági szabályozás, másrészt – s ez különösen fontos a tranzíciós országokban - hídépítő szervezetek, illetve azok szolgáltatásai szükségesek. Ezek jól működő együttese kedvező feltételeket teremt a vállalkozások működtetéséhez, expanziójához.

Ha az állam vonzó és stabil jogi környezetet teremt, fejleszti az infrastruktúrát, relatíve alacsony szinten tartja a munkára rakódó terheket, csökkenti a vállalkozásokkal szembeni bürokratikus terheket, támogatja a munkaerő szakmai adaptációját a változó szerkezetű, igényű vállalkozói aktivitáshoz, lehetőséget, szabadságot nyújt a területi önkormányzatoknak a vállalkozói igényekre való válaszra, akkor ezzel megteremti a lehetőségét a külső-, és belső befektetések számára. A pénzügyi, szakmai, kutatási, marketig, piacépítői, hálózatszervezői tanácsadásra, valamint a vállalkozói kultúra

folyamatos fejlesztésére különösen azért van szükség, mert a jelenleg működő vállalkozások nem teremtenek sem elegendő jövedelmet, sem elegendő munkahelyet. Különös állami kedvezmények és támogatások szükségesek az önfoglalkoztatás növeléséhez (mindenekelőtt a feketemunkával szemben), hiszen e munkavégzési forma nagyon jelentős szerepet tölt be a hazai foglalkoztatásban. Az intézkedésektől elvárt komplexitás nemcsak azt jelenti, hogy sok, különféle intézkedést kell hozni, hanem azt is, hogy ezeknek egy irányba kell hatniuk.

11. **Stratégiai alapú strukturált és fókuszált fejlesztő beavatkozások** szükségesek. 2007-óta a fejlesztő beavatkozások forrása a Strukturális Alapok + a Kohéziós Alap. Ezek szerkezete, fejlesztési eszközei többé-kevésbé adottak, viszonylagos változatlanóságát az európai fejlesztési bürokrácia őrzi, rendeletben rögzíti. Azt is, hogy milyen tartalmú tervezési dokumentumokban kell rögzíteni a 7 évre szóló terveket. A hazai fejlesztés szakemberei ma már látják, szerintem jó úton is járnak, hogy **a jövőben csak néhány fejlesztési irányt szabad meghatározni azon az alapon, hogy hol látjuk a helyünket elsősorban az európai gazdasági munkamegosztásban**, s az így meghatározott stratégiai irányokra kell felfűzni a fejlesztést, komplex módon. Ennek megvalósításáért kell majd küzdeni a 2013-20-as tervezési periódusban. Bár a foglalkoztatáspolitikát más forrásokra épül, mint a vállalkozásfejlesztés, és a vidékfejlesztés, valamint az infrastruktúra fejlesztés, mégis csak a felsoroltakkal összhangban, koordináltan érhet el eredményeket. Ezt nevezzük komplexitásnak. Ennek megvalósítása koordinációt igényel a hazai fejlesztési bürokrácia egyes „boszorkánykonyhái között”. Az együttműködés alapját csakis a közös stratégia kidolgozása és követése jelentheti.
12. **A foglalkoztatás politikát illetően örökzöld kérdés**, hogy feladata leszűkülhet-e a munkanélküliség kezelésének kérdéseire, avagy játékosársnak kell lennie a foglalkoztatás bővítésére is irányuló gazdaságfejlesztésben? Már korábban megfogalmazták (1996), hogy a munkaerő piaci szervezetet valójában két részre kéne bontani: Az egyik rész a hatósági feladatokat a másik a szolgáltatási feladatokat látná el. E meg nem valósult terv alapérve az volt, hogy a hatósági tevékenység elvonja a kapacitásokat a szolgáltatói tevékenységtől, valamint az, hogy a természeténél fogva –olykor- fenyegető hatósági tevékenység mellett az alapvetően kliens-érzékeny, motiváló, együttműködő szolgáltató tevékenység nem végezhető. A szétválasztást most már tényleg meg kellene valósítani, de egyúttal egy (más szervezetekkel együttműködésben) a vállalkozásfejlesztési feladatnak is meg kellene felelni. Hiszen önmagában a munkaerő fejlesztés (a motiválástól a képzésig) nem értelmezhető a gazdaság -, és ezen belül a vállalkozásfejlesztés (támogatása) nélkül.

A stratégia-alapú komplex fejlesztés tehát azáltal jöhet létre – ha az aktív foglalkoztatás politikai eszközöket a vállalkozásfejlesztési eszközökkel együtt alkalmazzák.

13. **A stratégia, nemcsak értelmes előre vivő gondolatot jelent, hanem kormányzást, kormányzati koordinációt is.** Az elmúlt időszak egyetlen kormánya sem volt képes az ágazati kormányzati érdekek összehangolására, még kevésbé olyan intézményrendszer felállítására és működtetésére, amely képes a stratégiának megfelelően a megvalósító intézmények –mindeközéig- elkülönült szempontjait összeötvözni anélkül, hogy ezzel csupán a bürokráciát növelné. A nemzetközi irodalom a jó kormányzás vonatkozásában manapság azt mondja, hogy nem elegendő egy karakteres stratégia érdekében megvalósított centralizáció –mert az elvonja a kompetenciákat és motivációt – és általában a cselekvést lehetővé tevő forrásokat is,- hanem a centralizációhoz kapcsolni kell a felhatalmazott „decentrumokat” is. **Ez valójában a szubszidiaritás elvének olyan érvényesítését jelenti, amely során egyfelől a centrum által képviselt stratégiát kell követni, és egyúttal érvényesíteni kell a stratégiához illeszthető kínáló regionális, helyi kezdeményezéseket.** Ezen a szinten válik lehetségessé fejlesztési feladatok köré szervezve a foglalkoztatási-, vállalkozásfejlesztési-, képzési- infrastruktúrafejlesztési stb. eszközök összehangolt alkalmazása.
14. **A hazai vállalkozási kultúra különösen fejletlen,** a vállalkozással kapcsolatos készségek és ismeretek nagyon alacsony szinten állnak. Megengedhetetlenül kevés erőfeszítés történik ennek fejlesztésére. Az ifjúság –e téren- többnyire olyan tudatlan, mint a szocialista korszakban a megfelelő korosztály volt. A deficitet erősíti a bürokratikus és társadalmi környezet gyanakvása, negatív ítélete a vállalkozásokkal szemben. A bizalmatlanság áthatja az egész társadalmat.
15. „Egy kiló tisztességtelen üzleti magatartás, avagy bürokratikus túlszabályozás = 10 kiló bizalmatlansággal” Ezt az alapvető összefüggést kellene felismernie a politikának, a gazdaság szereplőinek.

V. Fejezet A kutatás összefoglalása

A munkahelyteremtés, mint fogalom a több-százéves, töretlen hagyománnyal rendelkező fejlett kapitalista államokban más jelentéssel bír, mint a szocializmust, még csak 20-22 éve elhagyó Közép-kelet Európai térségben, így Magyarországon is. A fejlett kapitalizmusban nem is igen használják a munkahelyteremtés (job-creation) fogalmat, ehelyett inkább a sokkal általánosabb, foglalkoztatás (employment) kifejezéssel élnek. Evidenciának tartják, hogy a munkahelyeket a piacgazdaság termeli/növeli, vagy éppen csökkenti a konjunktúrák, dekonjunktúrák során. A közfoglalkoztatás természetesen ismert mindenütt, hiszen az állam és az önkormányzatok működéséhez, a szolgáltatások fenntartásához ez elengedhetetlen, mértéke szintén a piaci viszonyoktól függ, hiszen adókból finanszírozzák a köz által foglalkoztatott munkahelyeit. Így közvetve mind e munkahelyek, s közszolgáltatások a piaci eredményességétől függenek. Az elmúlt két évtizedben, amióta a globális verseny felerősödött, szinte természetessé vált az a törekvés, hogy a közszolgálat hatékonyságának növelésével, a közszolgáltatások csökkentésével a köz által fenntartott munkahelyek számát is csökkentsék, javítva ezzel a fejlett kapitalista országok globális versenyben gyengülő pozícióit.

A fejlett országokban a foglalkoztatás növekedése, illetve ennek érdekében megtett lépések a versenypozíciók javításával szinonim fogalom. A kormányok számára az a kérdés, hogy különféle közvetlen és közvetett eszközökkel miként lehet a gazdaság szereplői számára kedvezőbb viszonyokat teremteni versenyhelyzetük javításához, amely érdekében a foglalkoztatási képességük és hajlandóságuk is növekszik. Egyébként ennek egyik eszköze éppen az állami, önkormányzati adókból fizetett kiadások csökkentése, beleértve a foglalkoztatást és a közösségi szolgáltatásokat. Ezt az összefüggést az európai polgárok sem szeretik. Ugyan az élesedő globális verseny folyamatai eredményeként Európában – a válság előtt- már a 10 százalékot is meghaladta a munkanélküliség, mégsem merült föl az az ötlet, hogy az állam, az önkormányzatok tartós formában közvetlenül, nagyobb szerepet vállaljanak a foglalkoztatásban. Ennél is kevésbé merül föl, hogy a közösség a gazdaság, korábbanál jelentősebb szereplőjeként növelje a foglalkoztatásban betöltött szerepét.

Hazánkban nem ilyen egyértelmű a helyzet. A foglalkoztatási szint hosszú évek óta alacsony. A rendszerváltást megelőző évekhez képest 1- 1,5 millióval kevesebb munkahely van, s ennek eredményeként jelentős a munkanélküliség, ezen belül a tartós munkanélküliség, ráadásul a munkahelyek földrajzi eloszlása rendkívül egyenetlen. Az egyenlőtlenség egyrészt a Dél-

Nyugat, Észak-Keleti tengely mentén tapasztalható, másrészt a régiókon, megyéken belül kialakult perifériákon. Mindezt tetézi a munkavállalók képzettség szerinti egyenlőtlensége: az alacsonyképzettségűek elhelyezkedési lehetőségeinek nagyon súlyos beszűkülése. Ez utóbbi a rendszerváltás után kialakult gazdasági szerkezettel is szoros összefüggésben van: megszűntek az alacsony képzettséggel, valamint betanítás útján megszereshető készségekkel betölthető munkahelyek. Ez utóbbi és a regionális dimenzió mentén kialakult helyzet összeecsúszásának eredményeként 20 évvel a rendszerváltás után már nemcsak az új gazdasági szerkezet következményeit tapasztaljuk, hanem a kritikus földrajzi területeken, a gettósodást, a munkaerőpiaci kirekesztődés generációs újratermelődését is.

Ennek megakadályozására, mérséklésére sem az oktatáspolitikai, sem a munkahely teremtésre irányuló politika nem volt képes elegendő akaratot, képességet, pénzt, és erőt koncentrálni.

E súlyos, megállíthatatlannak látszó helyzet, a fejlett OECD országok és a hazai helyzet közötti lényeges is eltérések ismeretében sem hagyhatjuk figyelmen kívül az OECD tapasztalatokat, a gazdaság-, és a foglalkoztatás fejlesztése terén már bevált, esetleg szándékolt beavatkozásokat. Ezek ismerete azért is fontos, mert a Strukturális Alapok szabályozása, magába foglalja azokat a stratégiai irányokat is, ahogyan a fejlett országok a gazdasági-, foglalkoztatási folyamatokat a jövőben befolyásolni kívánják .

Ugyanakkor indokoltan merül fel az a kérdés, hogy vajon azon kívül, amit a fejlett európai kapitalizmusokban az állam és más közszervezetek tesznek a vállalkozások verseny-, és foglalkoztató képességének javításáért, lehet-e, szükséges e más beavatkozásokat alkalmazni. Az is megkérdendő, hogy az állam, az önkormányzatok vállalhatnak-e tartósan vagy ideiglenesen piaci szerepet a munkahelyek számának növelése érdekében, avagy a közsféra megjelenhet-e fő vagy társbefektetőként vállalkozásokban olyan területeken, ahol a jelenlévő vállalkozások nem képesek elegendő munkahelyet létesíteni, fenntartani.

Az OECD elsődleges feladatának a gazdasági-, foglalkoztatási-, képzési-, technológiai folyamatok nyomon követését, elemzését tartja elsődleges célnak. Célja, hogy a folyamatok keretében megfigyelje a tagországok (és még azon túl is) különféle politikáit (policy) és ajánlásokat tegyen ezekre. A politikai ajánlásokon túl figyelme, elemzései kiterjednek a politikák megvalósítási eszközeinek hatékonyságára és eredményességére is. Az OECD az IMF és a Világbankhoz hasonlóan különösen aktív a gazdasági és társadalmi válságjelenségek figyelemmel kísérésében, elemzésében és a válságok feloldására alkalmas ajánlások megfogalmazásában.

Fontos megjegyezni, hogy sem az EU, sem az OECD által képviselt megközelítésnek nem áll a középpontjában az a probléma, amely Magyarországra és más Közép Kelet Európai országra jellemző. Az elsősorban a fejlett országok tapasztalatain felépült szakmai megközelítések nem irányulnak a vállalkozás-, munkahely hiányos régiók térségek problémáinak elemzésére, fejlesztési ajánlások kidolgozására. Ezt támasztja alá az a tény, hogy ugyan évtizedek óta átlagos 10 százalék fölött vannak az EU tagállamok munkanélküliségi rátái, s a jelenlegi válságban egyes helyeken ez az arány 20-30 százalékos, mégsem fektet szellemi energiákat komplex térségi fejlesztési eljárások kidolgozására. Érthető ez, hiszen abból indul ki, hogy a tőke mindig elegendő, sőt túlzott mértékben is rendelkezésre áll, s ha piaci lehetőséget lát, akkor megkeresi a válasz lehetőségeit (s így teremt munkahelyeket). Kissé más a helyzet a tőke-, invenció-, tudás és szellem hiányos hazai és más Közép kelet Európai térségekben, ahol a jövedelemtermelő képesség alacsony, kevés a vállalkozás, a vállalkozások piacképessége is gyenge, s végül ez határozza meg az alacsony foglalkoztató képességet, a magas munkanélküliséget.

Emellett is hasznos tanulságokkal jár az OECD irodalom feldolgozása. Mindenek előtt jelzi, milyen komplex, kormányzati és helyi politikák által is meghatározott gazdasági társadalmi folyamatok eredménye az éppen elért foglalkoztatási-, jövedelemtermelési-, jóléti szint, amely csak ideig-óráig és korlátozottan növelhető közfoglalkoztatással. Ellenben a társadalmi igényekhez is igazodó, komplex, innovatív, s a gazdasági és szereplők jövedelemtermelő képességét elősegítő politikák kidolgozásával növelhető a gazdasági- foglalkoztatási teljesítmény. E megközelítés megismerése segíthet bennünket a munkahelyhiány probléma leküzdésében is.

A „munkahelyteremtés” fogalmának értelmezése az OECD dokumentumokban

Az OECD dokumentumok elsősorban

- vagy a foglalkoztatásról és munkanélküliségről beszélnek,
- vagy a munkahelyek számának növekedését és csökkenését előidéző világgazdasági / globalizációs és a nemzetállamok fiskális politikáiról –ezen belül is a munkát terhelő adók és munkanélküli járadékok ösztönző, avagy visszatartó hatásairól-,
- vagy a különféle állami-, ill. közösségi beavatkozásokról, amelyek a KKV-k eredményességére és foglalkoztató képességére hatnak pozitívan,

- vagy a vállalkozói tudás és szellem terjesztéséről és fejlesztéséről, amely új KKV-k piacra lépését, és így a foglalkoztatók közötti megjelenését segítik elő,
- vagy a munkaerő kereslet és kínálat hatékonyabb összehangolásáról, annak érdekében, hogy az inadekvát képzettségű munkaerő ne akadályozza a vállalkozások növekedését, foglalkoztató képességének kiteljesedését,
- vagy a munkahelyet és szociális szolgáltatásokat egyszerre teremtő szociális gazdaság létrehozásáról,
- vagy a közmunkáról, elsősorban a képzetlen munkanélküli rétegek foglalkoztatására, a szegénységtől való védelmére,
- vagy a munkaerő fejlesztéséről –elsősorban képzés/átképzés útján a munkaerő foglalkoztathatóságának megteremtése érdekében.

A dokumentumok a szó szoros értelmében vett munkahelyteremtésről, azaz korábban nem létező, a közszféra beavatkozásával keletkező munkahelyekről elsősorban a KKV-vállalkozástámogató politikája kapcsán szólnak, mint a vállalkozástámogatás fontos, de mégis járulékos eleméről.

Az OECD, az EU, és más donor szervezetek napjainkban (évtizedekkel korábban ez másként volt) a harmadik világnak nyújtott segélyprogramok keretében folytat munkahelyteremtést középpontba helyező tevékenységet, programokat. E programok sem közvetlenül a munkahelyteremtésre, hanem a projekt alapú vagy települési és térségi gazdaságfejlesztésre irányulnak, amely új gazdasági szereplők különféle vállalkozási-, illetve együttműködési formában megvalósuló jövedelem és/illetve szolgáltatásfejlesztését elősegítve megélhetést, jövedelmet, munkahelyet teremt.

OECD Foglalkoztatási stratégiája

Az OECD legutóbb 2004-2006-ban készített foglalkoztatási stratégiát, amely a korábbi, 1994-es stratégia felülvizsgálatán jelentette. (8. Boosting Jobs and Income) Lényegében helyben hagyták, helyesnek tartották a 94-es stratégiát, különös tekintettel annak komplex szemléletére, amely a foglalkoztatás, a munkanélküliség problémájára adandó választ a gazdaság fejlődését akadályozó tényezők lebontásában, a makrogazdasági politikák növekedés-ösztönző hatásában és a széles értelemben vett vállalkozói környezet fejlesztésében látta. Érdemesnek tartom a legfontosabb szempontokat idézni, mert úgy vélem, hogy a hazai gazdaság- és foglalkoztatás politika még ehhez hasonló problémák előtt áll.

1. Olyan makrogazdasági politikát szükséges folytatni, amely úgy ösztönzi a növekedést, hogy közben figyelembe veszi a struktúra átalakítás, a fenntarthatóság szükségleteit, és mindezt az infláció kontrolálásával teszi.
2. Megteremti, elősegíti a technológiai fejlődést szolgáló intézményes kereteket az új technológiák létrejöttéhez és elterjedéséhez
3. Növelni szükséges a munkaidő rövid távú és az életciklus egészére kiterjedő flexibilitását, önkéntes (a munkaadók, a munkavállalók) kezdeményezésre.
4. A vállalkozói klímát, környezetet kedvezőbbé kell tenni az akadályok és megszorítások eltüntetésével az új vállalkozások létrejötte és fejlődése érdekében
5. A bértarifákat flexibilisebbé kell tenni a korlátozások feloldásával, hogy azok függetlenedjenek a helyi feltételektől és az egyéni képzettségi szinttől, különösen a fiatalok, pályára lépők érdekében
6. Meg kell reformálni a foglalkoztatás biztonságát szolgáló szabályokat annak érdekében, hogy növekedjen a foglalkoztatás a piaci szegmensben.
7. hangsúlyosabbá és hatékonyabbá kell tenni az aktív munkaerőpiaci politikát.
8. Az iskolarendszerű és felnőttképzés széleskörű megreformálásával meg kell újítani a munkaerő képzettségét, és kompetenciáit.
9. Meg kell reformálni a munkanélküliséghez kapcsolódó járadékok szisztémáit – összhangban az adórendszerekkel- annak érdekében, hogy a társadalom egyenlőség céljai a mainál sokkal kevésbé terheljék a munkaerőpiac működését
10. Ösztönözni szükséges a piaci versenyt a termelés terén a monopolisztikus tendenciák visszaszorításával és gyengíteni szükséges „a hazai –külföldi” megkülönböztetést, miután a verseny egyenlőség hozzájárul az innovációhoz és a gazdaság dinamizálásához

A 2006-os Stratégia a konjunktúra felfelé haladó ívében született. Időközben a Lisszaboni Stratégia meghatározta a gazdasági fejlődés, a három pólusúvá váló világgazdasági versenyben kialakítandó pozíciókat. Így a K+F+I –re fektetendő nagyobb hangsúlyt, az elmozdulást a magas hozzáadott értéket lehetővé tevő tevékenységek felé. A Stratégia csak kismértékben foglalkozik a versenyt akadályozó tényezők felszámolásával, de érzékeli, hogy a konjunktúra ellenére is magas a munkanélküliség, s problémák vannak a munkaerő kereslet –kínálat egymásra találásával is. Ezért a költségvetési egyensúly tartásának hangsúlyozása mellett a munkaerő bevonásának lehetőségeit kívánja tágítani egyfelől a munkát terhelő adók, járulékok (és egyúttal szociális ellátás) mérséklésével, másfelől a munkába állást segítő

intézkedésekkel, a flexibilis foglalkoztatással, valamint az aktív munkaerőpiaci szolgáltatások erősítésével, bele értve a képzést, és a munkaerőpiacról való kiszorulás mérséklését.

Megjegyezzük, hogy jelen összefoglalóban nem térhetünk ki azokra az OECD elemzésekre, amelyek az elmúlt években, illetve napjainkban is ható gazdasági válság negatív foglalkoztatási hatásainak mérséklésére hozott intézkedéseket elemzi. S erre építve tesz ajánlásokat az intézkedések fenntartására, módosítására vagy éppen megszüntetésére a fellendülés esetén.

Átfogó gazdaság-, és foglalkoztatáspolitikához lokális megvalósítás szükséges

Az OECD 2004 július 1-én létrehozta a „Vállalkozás, KKV-K és Helyi fejlesztés Központját”. A Központ célja a Központ nevében jelzett területek fejlesztésének vonatkozásában keletkező „Jó Gyakorlatok” terjesztése. Ennek keretében „keressük a vállalkozói társadalom fejlesztésének lehetőségeit, a KKV-k és kistérségi fejlesztési kezdeményezéseket, az innováció, a munkahelyteremtés és megtartás módjait a globalizáció adta lehetőségek között, amelyek összhangban vannak a fenntartható növekedés, az integrált fejlesztés és a társadalmi kohézió elveivel”. Témánk szempontjából rendkívül tömör, kulcsfontosságú megfogalmazásban szembesülhetünk az OECD megközelítéssel, melyet - véleményünk szerint - az EURÓPAI és hazai fejlesztési politikának egyaránt a mainál pontosabban kellene érvényesítenie: **„A vállalkozás a piacgazdaság működésének alapja. A vállalkozás (a vállalkozói érdek) biztosítja a források hatékony használatát, a vállalkozás teremt munkahelyeket, a vállalkozás révén szélesednek ki a gazdasági aktivitás határai.**

A kormányok vállalkozás és KKV fejlesztési politikái vezethetnek a gazdasági és foglalkoztatási növekedéshez, együtt az olyan a helyi (települési) és kistérségi fejlesztési stratégiákkal, amelyek a „jó kormányzás” adta keretek között integrálják a gazdasági-, a szociális és a munkaerőpiaci szempontokat a fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés, valamint a társadalmi kohézió előmozdításának eszközeivel.”

Más szavakkal e megközelítés lényege az integrált fejlesztési politika, amely egyszerre, egymással összehangolva kezeli a munkaerőpiaci törvényszerűségek mentén a vállalkozásfejlesztést, a munkahelyteremtést és a társadalmi kohéziót a makro és mikro szemlélet együttes alkalmazásával.

Az OECD keretei között, ez a szemlélet a szervezet több mint 20 év alatt összegyűlt tapasztalatán nyugszik. E tapasztalatok alapján egyesítette a korábban különálló politikát, illetve ennek megfelelő szervezeti egységeit, a LEED (Local Economic and Employment) programot, a KKV valamint az OECD Vállalkozási Divízióját. Ezzel 2004-ben szervezeti szinten is elősegítette az egymással szorosan összefüggő fejlesztési irányok közötti szinergia korábinál hatékonyabb megteremtésének lehetőségeit. Így az OECD horizontális politikájává vált a vállalkozásfejlesztés, KKV-k versenyképességének és a kistérség-fejlesztésnek az együttese. A felgyűlt tapasztalatokra, szakértelemre, és önálló támogatási forrásokra is épülve elsődleges feladatának tekinti a „jó gyakorlatok és know-how-k terjesztését az OECD tagállamaiban és azokon túl is.

A LEED kutatási program

Tanulságos, hogy a jelenlegi gazdasági válság körülményei között, 2011-12-re a LEED program hat kutatási programot bocsátott közre, azzal a céllal, hogy a kutatások eredményeivel segítse a kormányzati és helyi-kistérségi politikák megformálását a gazdasági válság teremtette problémák leküzdésére. E kutatások középpontjában a „több, és jobb minőségű munkahely létrehozása” áll az alábbi alapelvek érvényesítésével:

- A korábinál hatékonyabb megvalósítási stratégia alkalmazása
- Innovatív gyakorlatok
- A bevont kapacitások erősítése
- Kistérségi szinten integrált (tervezési és megvalósítási) stratégia alkalmazása

A javasolt projektek a következők

1. Jó minőségű munkahelyek teremtése a „kilábalás” folyamatában
2. A munkaerőpiacról való kirekesztődés megelőzése
3. A vállalkozási potenciálok, a KKV-k, és a szociális gazdaság fejlődési korlátainak eltávolítása
4. A zöld gazdaság növekedésének fellendítése
5. A kistérségi fejlődés fellendítése
6. A fejlesztési kapacitások építése

A projektek, a fentiekben megjelölt témákban kutatási jellegűek, mind a nemzeti és helyi politikák, mind a problémák feloldására irányuló gyakorlat vonatkozásában. Fő céljuk tehát, hogy ráirányítsák a politikacsinálók figyelmét azokra a helyzetekre, amelyek a térségi foglalkoztatást, illetve a térségi gazdaság fejlődését akadályozzák, valamint feltárják azokat a jó gyakorlatokat, eredményes, hatékony megoldásokat, amelyek sikerrel felelnek meg a vallott horizontális elveknek/céloknek. Így vállalkozások elsődlegességének, a foglalkoztatáspolitikai hatékonyságának, és a szociális kohézió, (inclusion) szükségességének.

A tervezett kutatási projektek részletes leírásai a recesszióból való kilábalás során különösen fontosnak, megoldandónak, feloldandónak tartanak. Az alábbiakban bemutatjuk ezeket a tipikus problémákat annak érdekében, hogy a hazai vállalkozás- kistérségi gazdaság-, és munkaerő fejlesztés ma még meglehetősen szűkre szabott figyelmét tágítsuk

1. témakör: Jó minőségű munkahelyek teremtése a „kilábalás” folyamatában

- a (megfelelő) munkaerőpiaci politika kiemelkedő szerepet játszhat a gazdasági növekedés serkentésében
- figyelemmel van-e a kistérségi munkaerőfejlesztési gyakorlat a térségi munkaerő elvándorlásának és a helyi munkaerő „előregedésének” folyamataira?
- Megvalósul-e egy olyan, helyi integrált, illetve koordinált fejlesztés politika, amely biztosítja, hogy a helyi gazdasági szereplők minél magasabb technológiai szinten tevékenykedjenek, és a munkaerő képzettségét a lehető legmagasabb szinten használják ki (azaz az alulfoglalkoztatás a legcsekélyebb mértékű legyen)
- A munkaerő fejlesztés során kellő figyelem fordul-e a kereslet–kínálat megfeleltetésére?
- Kellőképpen rugalmas-e a helyi gazdaság, és minőségi munkahelyeket teremt-e, annak érdekében, hogy jövedelemtermelő képessége, és munkaerőre kifejtett vonzó képessége erősödjön?

2. témakör: A munkaerőpiacról való kirekesztődés megelőzése

- Vajon kellő figyelmet fordít-e a foglalkoztatáspolitikai a munkaerőpiaci kirekesztődés folyamataira, különös tekintettel a fiatalokat érintően az iskolából a munkaerőpiacra való belépésre?

- Az alkalmazott eszközök megfelelően innovatívok-e, azaz figyelembe veszik-e a helyzet változó jellemzőit?
- A fiatalok első pályára lépésének segítéséhez kialakították-e a szükséges átfogó terveket és eszközöket: a generációkon átnyúló munkanélküliség ill. szegénység kezelésére? Bevonták-e a munkaadókat a pályára segítés feladataiba, kellőképpen megerősítették-e a helyi szociális célú forrásokat e feladat megoldására, kialakították-e a megfelelő helyi, kistérségi gazdaság és ill. vállalkozásfejlesztési fejlesztési stratégiát az új munkaerő befogadására?
- Az új munkaerő befogadásával összefüggésben kialakították-e a vállalkozások bevonásával az új munkaerő befogadását segítő programokat?
- Felkészültek-e fiatal szakképzett munkaerő képzettsége és a kereslet közötti meg nem felelés kezelésére: annak érdekében, hogy a pályára lépők a lehető legmagasabb szinten alkalmazhassák képzettségüket és-, illetve képességeiket?

3. témakör: A vállalászási potenciálok, a KKV-k, és a szociális gazdaság fejlődési korlátainak eltávolítása

- Mivel a szociális vállalkozásoknak fontos szerepük van mind a szociális szolgáltatások nyújtásában és megújításában, mind a munkahelyteremtésben ezért megvizsgálandó, hogy foglalkoztató képességüket milyen akadályok hátráltatják és miként fokozható foglalkoztató képességük? Kérdés az is, hogy szociális gazdaság helyi szinten szolgálja-e a kirekesztődéssel szembeni harcot?
- Mivel elsősorban a „gazellák” azaz a fiatal, gyorsan növekedő vállalatok teremtik a legtöbb új munkahelyet, ezért fontos, hogy e vállalatok fejlődését, a vállalkozói környezetet elősegítse. Vizsgálni szükséges a növekedést gátló akadályokat.
- Megkerülhetetlen kérdés, hogy a helyi, kistérségi politika miként és milyen mértékben segíti a vállalkozói szellem, az új és „régii” vállalkozások erősítését, növekedését, beleértve a szociális gazdaság szereplőit is.
- Fontos áttekinteni a vállalkozói tudások és készségek állapotát, mivel ezeken alapulnak a valóban sikeres, növekvő vállalkozások.

4. témakör: A zöld gazdaság növekedésének fellendítése

- Mivel a környezettudatos vállalkozások (zöld vállalkozások) járulnak hozzá a fenntartható fejlődéshez, ezért meg kell vizsgálni, végbe megy-e és miként a káros anyag kibocsátás csökkentése, az ehhez szükséges technológia-váltás?

Megkezdődik-e a fenntartható fejlődés biztosításához szükséges struktúraváltás?

- Fontos kérdés, hogy a nemzeti és helyi környezetpolitika összhangban van-e a zöld vállalkozások kívánatos növekedésével? Elősegíti-e azt?

5. témakör: A kistérségi fejlődés fellendítése

- A helyi, kistérségi fejlődést elősegítheti a megfelelő vállalkozástámogató intézményrendszer jelenléte. Ha a polgármesterek, választott és kinevezett tisztségviselők kellő energiát és kapacitásokat fektetnek a támogató intézmények kiépítésébe és működtetésébe, akkor várható az intenzív fejlődés. Ezért vizsgálandók a támogató intézmények és fejlesztő beavatkozások: a finanszírozás, a beruházások, a tudásbázisok kialakítása, a fejlesztő eszközök alkalmazása és általában a fejlesztési stratégiák tartalma.
- Kérdés, hogy melyek az előfeltételei az eredményes helyi, kistérségi fejlődésnek-növekedésnek?
- Kérdés, hogy a gazdaság és közszféra szereplői közötti együttműködések, hálózatok megfelelően működnek-e?
- Kérdés, hogy a helyi fejlesztési stratégiák kellőképpen megalapozottak-e: kialakították-e az alapul szolgáló adatbázisokat?

6. témakör: A fejlesztési kapacitások építése

- A helyi és nemzeti fejlesztési politikák a globalizált gazdaságban is függetlenek. Ezért (is) fontos kérdés, hogy kormányzati szinten rendelkezésre áll-e az a tudás-, és képesség bázis, amely elősegíti a helyi gazdaságok sikeres működését. Az OECD LEED program Trentói Központja, a program 20 éve során sok tapasztalatot, és erre építve, képzési kapacitást épített fel, amely a helyi fejlesztőket szolgálja. Fontos kérdés, hogy kormányzati és helyi szinten e képességek és tudások milyen mértékben (ha egyáltalán) vannak jelen?

A fejlesztések irányai

A 2011-12-es periódusra tervezett kutatások fentiekben bemutatott szempontjai - összhangban az ILO és az EU foglalkoztatással és vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos stratégiai dokumentumaival egyértelművé teszik az alábbiakat

1. A fejlesztési folyamatoknak, az „új gazdaság” alapelvei szerint a „globális-lokális” dimenzióban kell végbemennie. Pontosabban a megfigyelések, elemzések szerint e két szempont együttes figyelembevétele teheti sikeressé a helyi fejlesztéspolitika megfelelő alkalmazását.
2. Világos munkamegosztás szükséges a kormányzati és helyi-kistérségi fejlesztési politikák között: Kormányzati feladat az ösztönző általános gazdasági és pénzügyi keretek, szabályok létrehozása, és a helyi politika feladata –saját eszközök birtokában- a konkrét - a vállalkozások vonatkozásában a piackonform- fejlesztés.
3. Általánosnak mondható az OECD és EU nézete a decentralizálás és a szubszidiaritás elveinek érvényre juttatásáról.
4. A gazdaság és foglalkoztatás fejlesztésnek összhangban kell lennie társadalompolitikai célkitűzésekkel. Így különös figyelmet kell fordítani az inklúzióra, a hátrányos helyzetű csoportok, a képzetlenek, a fiatalok, a nők, és az idősebb korosztályok tekintetében.
5. A helyi gazdaság működésének szerves része, a foglalkoztatás és a szociális problémák kezelésének egyaránt elengedhetetlen eszköze a „szociális gazdaság” A non profit keretek között működő közösségi szolgáltatások hozzájárulnak a térségi társadalmak „olajozott” működéséhez.
6. A fejlesztésnek egyúttal a fenntartható fejlődést is szolgáló gazdasági struktúra irányába kell elmozdulnia.
7. A sikeres fejlesztés megvalósításához elengedhetetlen a megfelelő tudásbázisok, személyi kapacitások kialakítása, működtetése.
8. A sikeres helyi fejlesztések kulcsa a széleskörű helyi együttműködés és egyetértés kialakítása a lakosság, a piaci és a szociális vállalkozások, ill. szervezetei, a non profit-civil és az önkormányzati szervek, az oktatási intézmények s más olyan térségi-helyi szereplők között, akik érdekeltek az érintett térség gazdasági-társadalmi fejlődésében.

A térségi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés fentiekben bemutatott szempontrendszer az 1980-90-es évek OECD és EU gyakorlati fejlesztéseinek alapján jött létre. Mindkét szervezet kidolgozta a gyakorlati fejlesztőknek szánt kézikönyvet, s különféle programjai keretében támogatást is nyújtott helyi fejlesztésekhez. E helyütt az Európai Bizottság által 1990-ben kiadott (15) kézikönyv vázlatával érzékeltetjük a módszertant.

A módszer vázlata

Fejezetcím, feladat	Mit, hogyan (módszer) tegyünk?
Helyzetelmérés	A helyzet és a lehetséges megoldások feltárás
Stratégia	Tervezze meg, készítse el a térség fejlesztési stratégiáját (az érdekeltek széleskörű bevonásával)
Projektfejlesztés	Tervezzon a stratégiához illeszkedő egyedi projekteket (a projekt megvalósítására vállalkozó szereplők felkutatásával)
Értékelés	Értékelje a térségben feltárt a foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési ötleteket, kezdeményezéseket
Ügynökségek	Állítson föl fejlesztési ügynökséget és kezdje el működtetni
Együtműködések (partnerships)	Dolgozzon , működjön együtt más szervezetekkel annak érdekében, hogy a „dolgoz” előre menjenek
Hálózatok	Hozzon létre hálózatokat és használja azokat a fejlesztéshez
A lakosság, a helyiek szükségleteinek feltárása	Dolgozzon a helyi emberekkel, hogy felszínre kerüljenek szükségleteik
Mozgósítás	Szervezzon és ösztönözzön helyi akciókat
Kilábalás munkanélküliségből	Nyújtson segítséget a munkahely megtaláláshoz
Információ	Lássa el hasznos információkkal a különböző szakmai területekre professzionizált ügynökségeket
Tanácsadás	Kínáljon megfelelő, hasznosítható tanácsokat, megoldásokat
Képzés	Mérje fel a jelenlegi képzési kínálatot, indítson újakat, és teremtsen meg a vállalkozások igényei szerinti kínálatot
Finanszírozás	Segítse a vállalkozókat, hogy hozzáférjenek a forrásokhoz valamint állítson föl beruházási alapot
Technológia, innováció	Támogassa és ösztönözze a helyi vállalkozásokat az új technológiák, és innovációk használatára
Szövetkezetek	Támogassa a helyi (értékesítő) szövetkezetek kifejlődését
Szociális gazdaság	Hozzon létre, ösztönözze a szociális vállalkozások működését
A munkahelyek típusai	Mérje fel a munkahelyek iránti igényeket
Új munkahelyek teremtése	Hozzon létre megfelelő (vonzó) fizikai feltételeket a vállalkozások számára
Európai Unió	Szerezzen pénzügyi forrásokat a fejlesztéshez

Problématerületek és válaszok OECD és hazai példák

Kiszámíthatóság, mint a gazdaság működésének alapfeltétele. A nemzetközi és a hazai irodalom teljes összhangot mutat abban a tekintetben, hogy a munkahelyteremtést alapvetően a vállalkozói szféra „feladatának” tekinti. A kormányzatok, és a nemzetközi szerveződések (pl) Európai Unió, és a gazdasági pénzügyi folyamatokra hatással lévő nemzetközi szervezetek (IMF, EBR stb), valamint az olyan sajátos hatalmi pozícióval rendelkező szervezet, mint a FED, s újabban a Kínai Központi bank feladatát abban látják, hogy a gazdaság működéséhez kiszámítható kereteket teremtsenek.

Kedvező üzleti környezet. A nemzetközi viszonyok kiszámíthatóságán túl, még mindig a működési keretekre vonatkozóan egyetértés van abban is, hogy a vállalkozások számára kedvező üzleti környezetet kell teremteni. Az Európai Bizottság Entreprice főosztálya lényegében ugyanúgy értelmezi az üzleti környezet fogalmát, mint ahogyan az a hazai vállalkozás fejlesztési irodalomban is megjelenik. A fejlesztés fontosabb területei.

- Finanszírozás, ehhez megfelelő intézményrendszer
- A különböző méretű és gazdasági helyzetű vállalkozásokhoz igazodó finanszírozási eszközök (hitel, hitelgarancia, kockázati tőke)
- A cég és adóadminisztráció egyszerűsítése
- A vállalkozói jogbiztonság biztosítása
- A vállalkozások közötti és az állam-vállalkozás relációban kialakult fizetési fegyelmetlenség felszámolása (körbetartozás)
- A vállalkozási tevékenységet segítő szolgáltatások működtetése (információszoolgáltatás, infrastruktúra a vállalkozások számára, tanácsadás, oktatás, képzés)

A csatlakozás, illetve a strukturális alapok megérkezését követően az Unió versenyszabályainak betartásával váltak felhasználhatóvá a fenti célokra a strukturális alapok.

Az üzleti környezet fejlesztése örökzöld téma, amely egyrészt a bürokrácia csökkentését, a különféle eljárásrendek egyszerűsítését, a gazdasági környezetben tapasztalható anomáliák elleni fellépést jelenti, Másrészt tényleges fejlesztői beavatkozást jelent mind közvetetten (bankok, pénzintézetek) mind közvetlenül (pályázati rendszerek és részben vagy egészében közpénzből működtetett szolgáltatások a gazdasági szereplők részére). (M16)

Már 2000-ben, majd 2007-2008-ban és legújabbban napjainkban is folyik az üzleti környezetet, az egyszerűsítések, költségeket emésztő bürokrácia leépítése, és újabban, ilyen intézkedések mellett a munkatörvénykönyvi szabályok „flexibilizálása”, illetve a munkavállalók jogainak és javadalmainak csökkentése. Kétséges, hogy ez utóbbival megbontott „munkabéke” nem fogja-e gyengíteni a munkaerőpiaci környezetet.

A vállalkozásokat segítő finanszírozási szolgáltatások bővítés megtörtént az ÚMFT és folytatódik az USZT keretei között. Fontos elemei a KKV-k nak nyújtott vissza nem térítendő, valamint kedvezményes kamatozású visszatérítendő támogatások. Azonban évekig nem állt fel a kockázati tőkefinanszírozás, és végül, ami a strukturális alapokra építve felállt annak filozófiája a magántőke társaságok finanszírozási filozófiáját követik. Ennek lényege a kockázat minimalizálása és a befektetett tőke várható többszörös megtérülése. A valóságban nincs olyan finanszírozási eszköz, amely a vállalkozó kockázatát csökkentené abbéli egyszerű igyekezetében, hogy foglalkoztatás bővítéssel együtt forgalmát növelje.

Javaslat. Ilyen kockázatmegosztó megoldást azon az elvi alapon lehetne alkalmazni, hogy a társadalmi-települési környezet egyrészt siker-esélyesnek tartja a tervezett fejlesztést, másrészt igényli az ezzel járó munkahely és jövedelem termelő képesség létrejöttét. Az ilyen típusú megoldáshoz azonban segítő szakembereket kellene alkalmazni, akik egyaránt képesek segíteni és ellenőrizni a projektek megvalósulását. Megítélésem szerint a hazai fejlesztő finanszírozásra általában a bürokratizált bizalmatlanság a jellemző. Ezt fontosabbnak tartják, mint egy-egy projekt megvalósulását.

A munkát terhelő adók és járulékok csökkentése A fejlett OECD országokban általános probléma a magas színvonalú szociális ellátások finanszírozása. Ezek valóban rontják a fejlett országok versenypozícióit a globális versenyben, ahol a távol-keleti versenytársaknál lényegében nincs szociális háló, s a bérszínvonal is rendkívül alacsony. Mivel, főként az európai országok politikusai óvakodnak a valóban költséges szociális háló megbontásától, ezért Lisszabon óta (2000) a stratégiáik egyrészt arra irányulnak, hogy a magasabb tudás tartalmú ezért magasabb áron értékesíthető termékekkel és szolgáltatásokkal ellensúlyozzák a hiányokat, s ehhez biztosítsák a munkaerő magas képzettségét, másrészt a munkajogi szabályok oldásával a munkaerő flexibilitásának növelésével kísérlik meg a munkaerő hatékonyság növelését. Fontos kiegészítő elem még

a K+F ráfordítások növelésének szándéka, valamint a képzésben a kreativitás növelése, az önfoglalkoztató és start-up vállalkozások piacra lépésnek elősegítése. A hazai bérszínvonal még a nyugat-európainál is kevesebb lehetőséget nyújt a csökkentésre. A munkára rakódó terhek, járulékok csökkentésének szándéka közismert, azonban az elmúlt évtized csökkenő GDP-je mellett a kormányok finanszírozhatatlannak ítélték. Azonban 2005-től számos intézkedés történt a K+F+I finanszírozására, belső (innovációs járulék) és a Strukturális alapok forrásaiból. Sajnálatos, hogy ennek leállításával megtörték a kutatás-fejlesztés terén elindított kezdemények.

Javaslatként nemcsak azt kell megfogalmaznunk, hogy állítsák helyre az innovációs járulék felhasználásának szabályait, hanem azt is, hogy tekintettel ennek közvetlen foglalkoztatás politikai hatására, külön szabályokkal biztosítani kell: a projekt alapon, „határozott ideig” működő kutatócsoportok működését, amely –tapasztalatok szerint- nagy számban tartalmaz pályakezdő kutatókat is. Javasoljuk tehát azt is, hogy a vállalat érdekeit szolgáló, a vállalat és bármely kutatóhely közötti szerződés alapján a kutatóhelyeken is lehessen – előre meghatározott program szerint – kutatócsoportok bérét finanszírozni.

Hídkepítő szervezetek a fejlett OECD országokban már a 80-90-es évek során kiépültek a gazdaság- foglalkoztatás -, képzés-, vállalkozás vezetési-, pénzügyi -, stb. tanácsadó szervezetek. E szervezetek között vannak, amelyeket az állam (hálózatba szervezve) működtet, vannak non-profit szervezeti formában működők, és vannak települési vagy megyei, vagy tartományi működtetésben lévő szervezetek. E szervezetek, főként a közszolgálatként működők irányítják –általában- az adott település, önkormányzat térség stb. kezében lévő ipari parkokat és inkubátorházakat is. A köztulajdonban lévő szervezetek gyakran meglehetősen tőkeerősek azáltal, hogy a tulajdonos ingatlanvagyonát is kezelik.

Magyarországon a 90-es évek elején a Phare program keretében jött létre a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, és a Megyei és a Helyi Vállalkozási Központok. Ez utóbbiak általában önálló alapítványi formában működnek a helyi önkormányzatok és egyes esetekben nagyobb helyi vállalkozások kuratóriumainak felügyelete mellett.

E szervezetre bízta a Phare program a mikro hitelezést, és emellett a térségi vállalkozások számára nyújtandó tanácsadási feladatokat. A Phare eredeti filozófiája az volt, hogy e szervezeteknek önálló piaci szereplőkké kell válniuk, azáltal is, hogy évről évre kevesebb működési támogatást kapnak. Néhány év alatt, a működési támogatások mellett erős, hiánypótló szakmai csapatok alakultak ki, amelyek alapítóik és saját piaci iniciatíváik

alapján működtek. Néhány év után stabilizálódtak a mikro hitelek visszafizetése révén is. Többségük ma is működik.

E szervezetek mellett jöttek létre, a 90-es évek közepétől a térségfejlesztési irodák. Kormányzati ciklusról-ciklusra változó központi finanszírozási gyakorlatok és változó-erősen fluktuáló – személyzettel. Ezek különféle átalakulások ellenére is –többségükben-mindmáig léteznek, s általában a térségközpont önkormányzatának pályázatírói, és esetleg lebonyolítási feladatait látják el. Ritka, hogy a környezet vállalkozásai érdekében is tevékenykednének. E hálózatok, ill. helyi tanácsadó irodák mellett fontos megemlíteni a különböző kamarák megyei, városi szervezeteit, amelyek – elvileg- tanácsadást, gazdasági kapcsolatépítést nyújt tagjainak, valamint 2002. óta kezeli a Széchenyi kártyát, amely a vállalkozások finanszírozását hivatott segíteni.

Az ITDH az egyetlen központi hídképző szervezet, amely elsődlegesen a kormányzati gazdasági diplomácia háttérmunkáit, valamint a kormányzati hatáskörbe tartozó nagybefektetők „vonzását”, letelepítését szolgálja. Ezen túl fontos tevékenysége a külföldről érkező keresletek, és kínálatok közvetítése- internetes információszolgáltatás működtetésével.

Ezen szervezeteken túl működnek a regionális és megyei térségfejlesztési ügynökségek, két feladatkörrel. Egyrészt a Területfejlesztési Tanácsok munkaszervezeteként, másrészt (regionális ügynökségek) a Regionális Operatív Programok közreműködő szervezeteiként. E szervezetek többsége önálló, azaz csak esetlegesen, megfelelő pályázati alapok birtokában kezdeményező, hiszen nem rendelkezik önálló, fejlesztési forrásokkal. Ez szorosan összefügg a hazai fejlesztési források „elosztásának” központosított pályázati rendszerével.

Ugyan a regionális és megyei fejlesztési tanácsok mindegyikének elkészült a fejlesztési stratégiája és programja, ennek megvalósítására sem az NFT, sem az ÚMFT keretében nem kaptak önálló jogosítványokat. Bár lehet, hogy 1000 vagy annál is több szakértő tevékenykedik a különféle fejlesztő szervezetekben, térségi hatásuk aránytalanul gyenge.

Javaslat. A mainál sokkal jobban ki kell használni a közpénzekből finanszírozott személyzetet. Sokéves gyakorlat alapján ma már kialakítható egy megfelelő működési kézikönyv amely tevékenységük alapjául szolgálhat. Hiánypótló feladatot tölthetnének be mint vállalati kapcsolattartók(a munkaügyi kirendeltségek tevékenységéhez kapcsolódóan), mint foglalkoztatás fejlesztők akik a helyi munkaerőigényeket derítenek fel, mint gazdaságszervezők, akik a térségi vállalkozások közötti együttműködések kialakítására törekszenek, mint piaci kapcsolatépítők, akik a környezet vállalkozásait segítenék termékeik, szolgáltatásaik piacra juttatásában, mint

tolmácsok, idegen nyelven olvasni beszélni tudók, akik a vállalkozások kapcsolatépítésében segédkeznek.. Fontos lenne, hogy e nem jelentéktelen közforrásokból fizetett kapacitás eredményes legyen. Ezt a tapasztalatok szerint csak úgy lehet megoldani, ha tevékenység nem oldódna föl valamely központ vagy önkormányzat feladatiban, hanem a tevékenység eredményessége önállóan, saját felelősség alapján lenne mérve.

Munkaerőpiaci kereslet és kínálat kapcsolatának megteremtését nemcsak foglalkoztatáspolitikai feladatnak, hanem a munkahelyteremtés egyik, talán legfontosabb eszközének tartják a fejlett OECD országokban. A felnőttképzés különféle rendszereit, a szakmunkásképzéstől az egyetemi képzésig, növekvő intenzitással használják arra, hogy a maguknak munkát találni nem képes pályakezdeket, vagy idősebb munkanélkülieket alkalmassá tegyék a munkavállalásra, a foglalkoztatói igények szerinti munkakörök betöltésére. A válságot megelőző években munkaerő iránti kielégítetlen igény – mint mindenhol Európában- a termelő és szolgáltató szakmunka terén jelentkezett. A munkaerőpiaci szervezet tett gyenge erőfeszítéseket, hogy a keresett szakmákra munkaerőt toborozzon, azonban kevés sikerrel járt. Nem tudunk arról, hogy ennek okait szakszerűen megkutatták volna, de néhány feltételezésbe azért belebocsátkozunk. E szakmák többsége, főként gépipari és szerelőipari szakmákról van szó. megfelelő általános előképzettséget igényel. Ezt inkább a már korábban valamilyen szakmával rendelkezők, vagy érettségizettek között lehet megtalálni, mint a valamikor 8 osztályt vagy annál kevesebbet végzettek között. Már e csoportok érdeklődésének és elhatározottságának felkeltése is több, és differenciáltabb „aktivizáló”, motiváló munkát jelent, mint amennyit a foglalkoztatási szolgálat egy ilyen projektbe szokászerűen befektet. Tegyük hozzá, például azok az érettségizettek, akik az érettségit követően jönnek rá arra, hogy nem találnak fehérgalléros munkát a munkaerőpiacon, igénylik a sokoldalú információkat, a betekintést jövőbeli munkahelyeikre, a majdani kereseti lehetőségek megismerését, és nem utolsó sorban annak előzetes megtapasztalását, hogy majdan megszerzett munkaköreikben a kereset mellett kellő megbecsülést is kaphatnak.

Javaslat. E sokrétű segítő munkához olyan kapacitásokra és készségekre van szükség a kirendeltségek részéről, amellyel általában nem rendelkeznek. E feladatok ellátására nonprofit szakmai szervezeteket kellene alkalmazni.

Ezen túl, maguknak az aktív eszközöknek is illeszkednie kéne a feladatokhoz. Napjainkban a foglalkoztatási szolgálat arra törekszik, hogy a lehető legtöbb embert, a lehető legrövidebb idő alatt, a lehető legolcsóbban képeztesse. E szakmákra való

felkészítés azonban hosszabb időt vesz igénybe és viszonylag drága is. A rendszer ilyen hosszú időre sem a képzési költségeket, sem a keresetpótló támogatást nem képes biztosítani. Pedig van megoldás erre a helyzetre is. Az angol munkaerőpiaci szolgálat ilyen esetben szövetkezik a munkaerőt igénylő munkaadóval. Ezzel megteremti a munka melletti gyakorlatszerzés, valamint a köz és magánfinanszírozás együttes lehetőségét. (M.18.)

Az aktív eszközök rugalmas, a szükségletekre választ adó alkalmazása. Általában, a kötöttségek, szabályozási korlátok mellett is nagy szabadságuk van a Munkaügyi központok vezetőinek, mégis a velük való együttműködés során azt tapasztaltuk, hogy csak kevesek hajlandóak a szabályokat rugalmasan alkalmazni. A fentiekben említett okokon kívül ezt még az is magyarázza, hogy nincs áttekintésük a helyi munkaerőpiaci igényekről, nem látják a munkaerőigény változó tendenciáit, és nem is tekintik feladatuknak a munkaerőpiaci igények „kiszolgálását”.(M.18) Tisztában vagyok milyen könnyű javasolni, és milyen nehéz megvalósítani mégis..

Javaslat. Szervezetfejlesztés, a szervezeti célok, és szervezeti kultúra megváltoztatása. Fontos, hogy a szolgálatnak élő mindennapi kapcsolata legyen a térség foglalkoztatóival, lássák, ismerjék az alkalmazott fontosabb szakmákat, ismerjék a vállalkozások jövőképét, és megpróbálják –egyébként szerteágazó lehetőségeikkel- a hosszabb távra szóló igényeket kielégíteni.

Az OECD Foglalkoztatási stratégiájának egyik kulcseleme az előrejelzés. Nálunk csak fél-egy évre szóló előrejelzéseket készítenek. Ez az időtartam pontosan ugyanannyi, mint amennyi idő alatt a képzésre fordítható költségeket „el kell költeni”. Sajnos kevés szervezet érti, hogy a megfelelő munkaerő tartós hiánya fontos tényező a vállalkozások stratégiáinak alakításában. Azok a vállalkozások, amelyek nem elég gazdagok, hogy egyedül, saját maguk oldják meg a munkaerő képzését, inkább visszafogják növekedésüket, vagy olyan helyre telepítik tevékenységüket, ahol a „kész” munkaerő megtalálható. (M.19) Ma már ismerjük az előrejelzés igen egyszerű tapasztalati módszereit, ahol a hangsúly nem a számszerű pontosságon van, hanem a szakmaszerkezet változási tendenciáin, és a kieső munkaerő pótlásának becslésén. Ezen túl is javasoljuk, hogy valósítsák meg a rendszeres belső módszertani képzést. Ugyanis jelenleg szájhagyomány alapján terjednek a „jó példák” és azokat „önkéntesen” alkalmazzák. Semmi sem szab gátat a rossz hatásfokú példák elterjedésének sem. ...

Az OECD Helyi Gazdaság-, és foglalkoztatás fejlesztési (LEED) kutatási programja 2011-12 évekre a gazdaság és a munkaerőpiac kölcsönhatásai sokaságának vizsgálatát, áttekintését tűzi ki célként. E szempontok gondos áttanulmányozása (I. fejezet) elengedhetetlen, és tanulságos a hazai gazdaságfejlesztési és foglalkoztatás politika szempontjából. A legfontosabb, hogy ugyan lehet külön-külön intézményrendszere e két fejlesztéstípusnak, a valóságban valamely területi egység szintjén már csak együtt kezelhető.

Ehhez kapcsolódik az OECD és az EU teljes hasonlóságot, sőt ugyanazon elnevezést is viselő térségfejlesztési módszertana, amelyet az I. és II. fejezetekben részletesen bemutatunk. A legfrissebb hazai példa, az LHH térségek komplexitásra törekvő, de csak töredékesen megvalósuló fejlesztésének még nincsenek igazán jó tapasztalatai. **Javaslat.** Mégis a „jó tapasztalatok” körébe soroljuk a megvalósításban részt vevő fejlesztő szakemberek –olykor túlzottan óvatos- kritikáját, amely kimondja azt is, hogy a források, és a fejlesztési területek fölötti centralizált döntések, és a kapcsolódó, versenyt imitáló pályázati rendszerek működtetése helyett helyesebb az alulról építkező megoldáshoz a térségek számára nagyobb, a források felosztását is magába foglaló kompetenciákat osztani. Megjegyzem, hogy véleményem szerint ennél differenciáltabb megoldásra lenne szükség.

„...a munkaerőpiacra való visszalépést segítő intézményrendszer eszközeinek, módszereinek bővítésével .. hatékonyabb tevékenységgel..” szükséges javítani a visszalépés eredményességét, .mondja ki az OECD 2004-2006-os stratégia . Az 5. pontban rögzítettekkel csak egyetlen példát mutattam be az eszközrendszer, és a szakmai megközelítés rugalmatlanságáról, „rugalmasításának szükségességéről. Sok egyéb korlát közül még egyet tartok szükségesnek kiemelni. Az elmúlt években a munkaerőpiaci programok voltak hivatva nagyobb rugalmasságot nyújtani. Ezzel azonban az a probléma, hogy a tervezett programok fölötti döntés lassú és óhatatlanul központi jellegű, alig észleli a helyi sajátosságokat. Jelen esetben is problémát okoz, hogy a döntéseket utólag sohasem elemzik, nem tisztázták a döntések szempontjai, s ezért iránymutatást sem nyújt szervezeteknek a mindennapi munkához. Az eredményesség mérése is differenciálatlan. A fenti példánál maradva nem elemzik, hogy a sikeres elhelyezkedés és az ezt segítő kapacitások között milyen összefüggések vannak. Általában is igaz, hogy az eredmények és eredménytelenségek elemzése elmarad, s így nincs mód a siker okainak rögzítésére, az új pozitív tapasztalatok megismételt alkalmazására, más eszközök, módszerek elvetésére.

A kirekesztődés elleni küzdelem, az inklúzió nem ragtapasz. az OECD megközelítésében. A munkanélküliek, a pályakezdők, az idősebbek, a bevándorlók, az etnikai kisebbségek stb. a munkaerőpiac éppen aktív vagy kényszerűen passzív szereplői. A globális versenyben sem társadalmi, sem gazdasági értelemben nem megengedhető a felsorolt csoportok kirekesztése-kirekesztődése. Ezért azt a kérdést teszi fel, hogy vajon működnek-e azok az intézmények, amelyek tevékenységükkel mérséklik a kirekesztettségéből eredő társadalmi gazdasági problémákat. E tevékenységben fontos szerepet szán a szociális gazdaság szereplőinek.

Javaslat: Vajon működnek-e szervezetek Magyarországon? S ha nem, akkor társadalmilag megengedhető-e, gazdasági szempontból megéri-e. A hazai tapasztalatok azt mutatják (II.fejezet) hogy e szervezetek csekély számban, bizonytalan körülmények között működnek. Egyértelmű, hogy eddigi kormányaink egyike sem kötelezte még el magát a szociális gazdaság által ellátott feladatok tartós finanszírozása mellett. Erre lenne szükség. Fejlett országokban e szervezeteket nem projekt alapon finanszírozzák, hanem 3-4 évente pályáztatják, főként a kapacitásaik tapasztalatai és az alkalmazott módszertanok alapján, majd e 3-4 évre megbízzák a feladatok ellátásával és természetesen finanszírozzák.

Az önfoglalkoztatás, a kezdő –mikró vállalkozások létrejöttének támogatása, valamint mindennek előfeltétele, a vállalkozói tudás, készségek oktatása az OECD és az Európai Unió stratégiai dokumentumainak egyik fontos témája. Az önfoglalkoztatók, a mikró vállalkozások nélkülözhetetlen szerepet töltenek be Európában is, hazánkban is a foglalkoztatásban. Ezen túl megfigyelhető, hogy a lakossági szolgáltatásokban, valamint az úgynevezett kreatív ágazatokban (média, informatika) s a legkülönfélébb magas szintű szakértelmeket igénylő tervezési és tanácsadási feladatokban – mivel a nagyobb vállalatok költségtakarékosság okán „kiszervezték, ma már főként egyéni vagy mikró vállalkozásokat találunk. Az is megfigyelhető, hogy e piaci vállalkozásoknak ugyan csak egy töredékéből lesznek a későbbi gyorsan növekvő, innovatív, nagy hozzáadott értéket termelő középvállalkozások. E vállalkozások életgörbéje azt mutatja, hogy harmaduk néhány év után megszűnik. Mind a szolgáltatások, mind az innováció, mind a foglalkoztatás szempontjából elengedhetetlen az önfoglalkoztató és mikró vállalkozások folyamatos utánpótlása.

Javaslat. Ehhez azonban az szükséges, hogy elsősorban már az iskolás, és egyetemi korosztályokban létrejőjenek készségek és tudások, amelyek vállalkozásokhoz szükségesek. Másként fogalmazva olyan tréningek és képzések szükségesek, amelyek

felébresztik a tanulókat, egyetemistákat vállalkozókészségét és nyitottá teszi őket a közgazdasági, menedzsment, marketing stb. tudások iránt. Ismerünk néhány hazai példát egy-egy gimnáziumból, ahol folyik ilyen képzés, illetve olyan valós vagy szimulált vállalkozási gyakorlat, melyen keresztül a tanulók megismerkedhetnek a vállalkozások rejtjelmeivel. Az egyetemi képzésben is nagyon fontos lenne, hogy a szakma tanulásával párhuzamosan folyjanak ilyen képzések. De elengedhetetlen ez a felnőttképzésben is. Bár a munkaerőpiaci szervezet támogatja az önfoglalkoztatóvá válást, csak ritkán nyújt hozzá vállalkozói felkészítést. Erre is szükség lenne.

Az új munkahelyek kérdése. OECD LEED programja, hasonlóan az Unió 2013-2020. programjához, az új „vonzó” munkahelyek létesítésnek fontosságát is hangsúlyozza. Fontosnak tartja, hogy maguk a munkahelyek is illeszkedjenek az új, azaz a fiatalok, pályára lépők kultúrájához, amely központi eleme az információs társadalom sokrétű világa, amely egyfelől lerombolja a földrajzi, a kulturális, társadalmi korlátokat, szabad, nagyfokú kreativitásra ad lehetőséget, ugyanakkor a szabályozott, racionális feladatmegoldás eszköze is, amely nélkül ma már hatékony versenyképes szervezetet, termelő ill. szolgáltató tevékenységet nem is lehet folytatni. E kultúrának immanens része a változás és a tanulás, az új megoldásokhoz való folyamatos igazodás, az új megoldások kitalálása. E kultúra hatékony működése nem képzelhető el hagyományos, merev hierarchikus szervezeti rendszerben, sokkal inkább a lapos, a szervezeti egységek versengésén alapuló szervezeti rendszerek működését követeli. Mindez nem más, mint **új** gazdaság, amelyben maga a menedzsment is termelési(verseny) tényezővé válik. Gyakorlatilag ezeken az alapvetéseken nyugszik az a fejlesztéspolitika, amely a munkaerőfejlesztést, a szervezeti és menedzsment tudások fejlesztését azonos szintre emeli a technológia fejlesztésével.

Új tevékenységterületek- új munkahelyek létesítésének kérdése is felvetődik az OECD LEED programjának szempontjai között. Ez nem mint a zöld gazdaság néven összefoglalt terület, amely – a fenntarthatóság elvére épülve- magába foglalja az energiatermelést, a hulladék újrafeldolgozást, a termelés és szolgáltatások környezetbarát megoldásait. A nemzetközi, de már a hazai irodalomban is hangsúlyosan jelennek meg ezek a szempontok. Képviselőik általában nagyvonalú számításokkal alátámasztva hangoztatják a munkahelyteremtésben betöltött, illetve megfelelő akarat mellett lehetséges szerepét. A hazai folyamatok ismeretében sajnos csak azt mondhatjuk, hogy a zöld munkahelyek a

zöld gazdaság révén jönnek létre, s maga a zöld gazdaság jelenleg zavaros irányú ádáz érdekharok keresztüzében van.

Javaslat Ha lenne Magyarországon olyan kormányzati politika, amely képes lenne időről időre létrehozott kompromisszumokkal kijelölni a zöld gazdaság terjeszkedésének területeit, s ennek tartósságát biztosítani, akkor érdemes lenne az ebben rejlő foglalkoztatási lehetőségekkel, és hosszabb távú foglalkoztatási hatásaival foglalkozni.

A gazdasági-foglalkoztatási problémák kezelése a válságban. 2010 első felében végzett kutatásokra építve von le hasznos tapasztalatokat az OECD.

- Az első és legfontosabb, hogy a válság ellenére is fontosnak tartja a szociális háló működtetését, az elszegényedéstől való védelmet, Ezzel összhangban a munkanélküliségi segély, illetve – magyar fogalmak szerint: az álláskeresői járadék folyósítási időtartamának meghosszabbítását, tekintettel a hosszabb álláskeresői időre. Azonban az ajánlás azt is tartalmazza, hogy amint a munkaerő iránti kereslet növekszik, érdemes, ösztönző lesz a munkanélküliségi segély leszállítása, időtartamának csökkentése.
- Fontos ajánlás- hogy a foglalkoztatási szempontból nehéz időszak alatt érdemes az aktív foglalkoztatás politikai eszközök kiterjedtebb alkalmazása, főként az átképzés terén, mivel a munka nélkül töltött szabad idő erre igazán alkalmas. Nyilvánvaló, hogy a képzés nemcsak az időszak megfeleléségre, hanem a mentális leépülés megakadályozására is lehetőséget nyújt.
- Javasolja a munkaerőpiaci szolgálatok számára a munkaközvetítési aktivitás növelését, a valószínűsíthetően kisebb eredményesség ellenére.
- Azoknak az országoknak (ilyen Magyarország is), amelyek munkahelymegtartó támogatásokat nyújtanak, avagy a munkaidő megosztást támogatták, javasolja a támogatások „egy bizonyos eltelt idő utáni” felülvizsgálatát, mert a vállalkozások hajlamosak „túlhasználni” a támogatást.

A szolgáltatások európai piacának megnyitását, az akadályok elhárítását követelte az Európai kézművesek szövetsége, már 2005-ben, mivel az Európán belüli verseny növelésében látják az kézművesség fejlődésének lehetőségét.

Javaslat Az elmúlt években egyetlen hazai hangot sem hallottunk, amely megfogalmazta volna a piacnyitásban rejlő lehetőségeket a magyar szolgáltatók, javító

szerezők stb. számára. Pedig tudjuk, hogy a hazai egyéni vállalkozók (magánszemélyek) ezrei vállalnak legálisan vagy illegálisan munkát Európában, többnyire alkalmazottként. Nem érthető, hogy a hazai kézműves kamarától miért nem kapnak ötleteket és támogatást ahhoz, hogy vállalkozóként legyenek jelen az európai piacon?

A térségi gazdaság fejlesztésének komplex megközelítéséről részletesen szoltunk e munka I és II. fejezeteiben. A módszer lényege a szereplők bevonásával létrejött, a térség komplex fejlesztését megalapozó stratégia kidolgozása. S ennek alapján program és ezeket megvalósító projektek létrehozása, megvalósítása. Az Európai és részben a hazai gyakorlatban is megjelenik a NUTs II, a NUTs –III és a NITs-IV szintű stratégia és programalkotás. A föderális berendezkedésű országokban természetes, hogy a NUTs II. szinthez politikai legitimitás is tartozik. Ez nyilvánvalóan előnyös, hiszen a stratégia és mindaz, amivel meg kell teremteni működésének, megvalósíthatóságának keretfeltételeit a tartományi kormány döntési jogkörébe tartozik. Az egyközpontú országok, mint Magyarország is, ahol nincs autonómiája, legitim politikai hatalma a régiónak, megyének, kistérségnek, ezzel szemben (2011-ben) van - de gazdasági-foglalkoztatási ügyben korlátozott- hatalma a településnek, ott elvileg akkor megvalósítható bármely területi egység fejlesztési stratégiája, ha ez része magának a kormányprogramnak. Ilyen állapot Magyarországon még sohasem jött létre. Sőt még olyan állapot sem, amikor a Nemzeti Fejlesztési, vagy a hasonló funkciót betöltő Terv összhangban lett volna a kormányprogrammal.

- A módszer alkalmazásához az egyik legfontosabb alapelv, hogy a piacgazdasági működés logikájához működésmódjaiból kell kiindulnia, beleértve a közsféra és piaci szféra közötti együttműködést s a munkamegosztás változó határait. Ezt a logikát és a stratégia által kitűzött célokat együttesen kell figyelembe venni a térségi lehatárolásnál, amelyet azért teszünk, hogy cselekvéseinknek átlátható kiterjedése és határai legyenek. Azonban nem minden piaci-gazdasági folyamat, kapcsolatrendszer szorul ugyanazon földrajzi értelemben vett határok közé. A gazdasági működésnek vannak olyan elemei, amelyek a belső (térségi vagy megyei, vagy regionális piacon találja meg forrásait (nyersanyag, vállalkozói együttműködések, feldolgozás, munkaerő) és értékesítési piacait. De vannak olyanok is, amelyek „átlépik e határokat” és kifelé mutatnak, illetve kívülről ide irányulnak. Például ágazatok-, termékláncokon belüli együttműködésekre gondolhatunk: a távolban, esetleg az országon kívül elhelyezkedő kutatóintézetektől, a feldolgozás egyes lépéseit végzőkig, nem is beszélve a

széttérjedő piacokról. Így tehát a térségi lehatárolás egyrészt viszonylagos, de másrészt nem, mert a fejlesztési érdekeltségünk körébe tartozó szereplők, források és működési elemek helyben vannak, valamint

- Az igazgatási, a törvényi vonatkoztatási területek, a döntéshozatal, nagyjából a munkaerő és nem utolsósorban a tradíció és kultúra szempontjából nagyjából homogénnek tekinthető területi egységről van szó.
- A local economic and employment development (LEED) – módszer tehát különböző kiterjedésű területekre és még szerteágazó külső kapcsolatrendszerekre vonatkozik. A stratégiát és programot a terület szereplői és döntéshozói alkotják meg. Az lenne az ideális, ha a kormányzat keretfeltételeket teremtő támogatása mellett rendelkeznének a megvalósításhoz szükséges kompetenciákkal, forrásokkal és nem utolsósorban számon kérhető felelősséggel.
- A döntések és a végrehajtás során gyakran igen vékony jégen kell mozogni a magánérdek és a közérdek között, hisz a működési kereteket a piacgazdaság adja.

E feltételek hazánkban még sohasem jöttek létre, bár voltak ilyen kezdeményezések a 90-es évek közepe óta. Már 93-ban az OFA írt ki pályázatot kistérségi stratégiák készítésére, 1996-ban kormányrendelet rögzítette a módszereket, majd szinte minden kistérség elkészítette területfejlesztési stratégiáját (konceptióját). 2000 körül, más területi lehatárolás mellett, több mint 250 vidékfejlesztési stratégia és program készült. Az unióhoz való csatlakozás előkészületeként 1999-ben elkezdték elkészíteni a regionális stratégiákat, majd ez abbamaradt. Helyette, azóta is, nemzeti szintű illetve ágazati stratégiák készülnek.

A kormányzat még sohasem delegált annyi kompetenciát egy régióhoz, vagy térséghez, hogy az elegendő lett volna stratégia-alapú térségfejlesztésre, pedig e fejlesztések középpontjában a vállalkozásfejlesztés és munkahelyteremtés állna, a többi terület, a szociális szférától az infrastruktúráig – főként a ránk jellemző szűkös viszonyok között elsődlegesen a középpontban lévő célokat kell szolgálnia, annak érdekében, hogy a fejlesztés eredményeiből már finanszírozhatók legyenek a jóléti beruházások és kiadások.

Az LHH térségek fejlesztéséről a II. fejezetben már részletesebben szoltunk. Sikertelensége, esetleg félsikere a fentiekkel, azaz egyrészt a kompetencia, és forráshiánnyal, másrészt a térségek hibás lehatárolásával, a külső kapcsolatrendszer hiányának és szükségességének figyelmen kívül hagyásával függ össze. Mindezt egy

foglalkoztatás-fejlesztéssel kapcsolatos kézenfekvő példával támasztom alá. A munkaügyi kirendeltségek nap-mint nap találkoznak a munkát keresőkkel, képzetekkel és képzetlenekkel, s csak azt a választ tudják adni, hogy nincs munkahely. Vannak lehetőségeik a képzésre, átképzésre, de igazából csak azt tudják mondani: nincs mire képezni. E két nemleges, aktív, jó szándékú cselekvéseket paralizáló helyzetben csak is azt lehetne mondani, hogy új munkahelyekre van szükség a térségben, illetve olyan vállalkozásokra, amelyek képesek munkahelyeket létesíteni és fenntartani. De ez már nem a munkaügyi szervezet kompetenciája, s ehhez nincs is pénze.

A fejlesztés mindig közpénzek, és közpénzekből finanszírozott emberi-szakmai kapacitások felhasználásával történik. Ehhez nemcsak forrásokra –amely egyébként elvileg a Strukturális Alapokból rendelkezésre áll, nemcsak politikai akaratból, amely például a hátrányos helyzetű térségek vonatkozásában nem született meg az elmúlt két évtizedben, hanem a helyzetre alkalmas (szabályozott) eljárásokból is áll.

2005-ben, válságkezelő programot készítettünk a kormányzat megbízásából a számos LHH térséget is „tartalmazó” Békés megyére.(M.20.)

Ennek keretében két egymáshoz kapcsolt módszert ajánlottunk.

Építve arra, hogy a megyében, a rendszerváltást követő csődhullám eredményeként több ezer fémfeldolgozó-, gépipari szakmunkás, technikus és mérnök kényszerült szakmájának elhagyására, s közülük számosan piaci vállalkozásaikkal még ma is működnek, javasoltuk hogy

- Hogy egy közpénzből finanszírozott szakember gyűjtse össze ezeket a kapacitásokat és keresse meg a szekszárdi fém-,gépipari közép vállalkozásokat, abból a célból, hogy munkát szerezzen e kisebb műhelyek, üzemek számára.
- Ezzel párhuzamosan azt is javasoltuk, hogy a Munkaügyi Központ hirdessen „felfrissítő” tanfolyamot a korábban fém-, gépiparban dolgozó szakemberek számára, tekintettel arra, hogy a meglévő és működő gépipari üzemek – a tervezett jövőbeli projektről nem is beszélve- munkaerőhiánnyal küszködve nem voltak képesek kihasználni a megrendeléseikben rejlő lehetőségeket.
- Javasoltuk, hogy a megye területfejlesztési szervezete hirdessen vállalkozók számára pályázatot Békés megyei gépipari üzem létesítésére, oly módon, hogy tőkével kisebbségi tulajdonosként vegyen részt a szükséges beruházásban – s a megfelelő szerződés alapján- csak akkor lépjen ki, amikor már az üzem, az előre meghatározott foglalkoztatási szint mellett képes fenntartható módon működni. A

pályázatot a munkaerő és kapacitáshiánnyal küzdő Dunántúli Autóipari beszállítóknak ajánlottuk volna (partizánként előzetesen felmértük a szándékot)

A programot egy igen széles kormányzati szakemberekből és helyi politikusokból álló grémiumnak mutattuk be. Annak ellenére, hogy sok elismerést kaptunk, semmit sem valósítottak meg belőle.

Az országos és megyei politikusok nem voltak képesek saját házuk táján fellépő ellenérdekeket leküzdeni, pontosabban az elmaradott térségek fejlesztését, mint prioritást elfogadtatni. Nem állt rendelkezésre eljárás a köz- és magánforrásokból közösen finanszírozott beruházások megvalósítására. Arra, hogy bizonyos keretek között, és főként egyértelmű célokért lehessen közpénzeket kockáztatni.

Évekkel később a GOP keretében megjelent egy telephely fejlesztési pályázat, amely a külső befektetőknek 10 %-kal magasabb vissza nem térítendő támogatást nyújtott volna. Ez nem volt elég vonzó. Azt tapasztaltam, hogy különösen azért sem volt vonzó, mert a fogadó fél, az elmaradott kistérség képviselője- egy település polgármestere- e nem túlzottan jelentős kedvezmény mellé nem tudott, vagy nem akart további kedvezményeket és segítségeket hozzákapcsolni. **Ilyen lett volna** az ingyenes, vagy bizonyos értéken apportált terület, épület. Ehhez tartozhatott volna a munkaerő toborzással, és képzéssel kapcsolatos szervező munka, a képzések decentralizált alapból való finanszírozása, stb.

Az egyetemek-kutatóhelyek és a környezetben lévő vállalkozások együttműködésén, klaszterein alapuló fejlesztés, a térségi gazdaságfejlesztés másik, napjainkban legdivatosabb formája. Az első fejezetben egy német példát mutattunk be e tárgyban.

Az ÚMFT tervezésének időszakában volt egy meglehetősen zárt koncepciózus elképzelés, amely 7-8 egyetemi várost, a meglévő regionális központokat választotta volna ki Fejlesztési Pólusként. E program keretében, a kutatási területek alapján is megkülönböztethető egyetemek, illetve kutatóhelyek kutatási eredményeinek hasznosítását kínálták volna a környezetben lévő vállalkozásoknak, illetve a vállalkozásokból szervezett klasztereknek. Másfelől cél volt, hogy a vállalkozások kutatási igényeit a kutatóhelyek „kiszolgálják”. A térségben folyó vállalkozásfejlesztés a lehetőségeken belül preferálta volna a környezetben lévő kutatóhelyek eredményeinek gyakorlati-piaci hasznosítását. A hosszabb távú cél az volt, hogy a térség, ez esetben a régió egy-egy tevékenységterületre specializálva magát, mint sajátos profillal rendelkező régió jelenjen meg a befektetők piacán, s vonzza a

befektetéseket. Ehhez természetes módon adná a szakembereket (egyetem), a találmányokat –know how –kat, a vállalkozási kezdeményeket (spin off cégek), a munkaerőt (iskolarendszer, átképzés) a vállalkozásfejlesztési forrásokat, beleértve a kockázati tőkét is. A koncepció megvalósítása természetesen alapvető infrastruktúrákat, speciális kutatással kapcsolatos beruházásokat, magasan képzett szakemberek kezdeti bértámogatását, stb. igényelt volna. Természetesen más érdekek érvényesülésétől is megvonta volna a forrásokat. A koncepció képviselői a csatát elveszítették, a Pólus programnak csak gyenge torzója maradt meg. Eredményei egyenlőre nem feltűnőek.

Felhasznált OECD és hazai irodalom jegyzéke

1. OECD Economic Surveys: Hungary 2010

http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-hungary-2010_eco_surveys-hun-2010-en

2. small business, job creation...

<http://www.oecd.org/dataoecd/10/59/2090740.pdf>

3. OECD Skill strategy

<http://www.oecd.org/dataoecd/48/55/48116798.pdf>

4. OECD 2011. persistence of high unemployment: What risks? What policies?

OECD Economics department . policy Notes No.5

<http://www.oecd.org/dataoecd/61/25/47657821.pdf>

5. OECD Job Strategy 1994

<http://www.oecd.org/dataoecd/57/7/1868601.pdf>

6. OECD Employment Outlook 2010,

7. High-Level Forum on Jobs for Youth jointly organised by the Norwegian Ministry of Labour and the OECD 20-21 September, Oslo

• [Presentations](#) , • [Issues Paper](#) • [Read the final publication: *Off to a Good Start? Jobs for Youth*](#)

http://www.oecd.org/document/10/0,3746,en_21571361_44283129_44826122_1_1_1_1,00.html

8. Boosting Jobs and Incomes , OECD Employment Outlook 2006

Az 1994-es Job Strategy felülvizsgálata, megújítása

http://www.oecd.org/document/38/0,3746,en_2649_33927_36261286_1_1_1_1,00.html

Editorial: Boosting Jobs and Incomes ([pdf](#))

8.1. Short-term labour market prospects and introduction to the OECD Jobs Strategy

Reassessment ([pdf](#))

8.2. Labour market performance since 1994 and future challenges ([pdf](#))

8.3. General policies to improve employment opportunities for all ([pdf](#))

8.4. Policies targeted at specific workforce groups or labour-market segments ([pdf](#))

8.5. Social implications of policies aimed at raising employment ([pdf](#))

8.6. Understanding policy interactions and complementarities, and their implication for reform strategies ([pdf](#))

8.7. Reassessing the role of policies and institutions for labour market performance: A quantitative analysis ([pdf](#))

9. Small businesses, job creation and growth: facts, obstacles and best practices

<http://www.oecd.org/dataoecd/10/59/2090740.pdf>

10. Economic growth and job creation: unleash the potential of SMEs

European Council - Spring 2005 Mid-term Review of the Lisbon Strategy

<http://eprints.qut.edu.au/5865/>

kiegészítő, részletes dokumentumok

10.1 Improving the [Internal Market for services](#)

10.2 [prohibitive compliance costs of the taxation systems](#)

10.3 [Improving the access to finance for SMEs](#)

10.4 [Improving the business environment](#)

10.5 [improve the capacity of SMEs to innovate](#)

10.6 [mobile and well-qualified entrepreneurs and employees](#)

10.7 [Regulations on the labour market](#)

11. OECD Innovation strategy

<http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/the-oecd-innovation-strategy/empowering-people-to-innovate>

12. the oecd jobs strategy: technology, productivity and job creation: best policy practices

<http://www.google.hu/search?client=firefox-a&rls=org.mozilla%3Ahu%3Aofficial&channel=s&hl=hu&source=hp&biw=1256&bih=602>

<http://www.oecd.org/dataoecd/51/60/40208728.pdf>
&q=THE+OECD+JOBS+STRATEGY+TECHNOLOGY%2C+PRODUCTIVITY+AND+JOB+CREATION%3A+BEST+POLICY+PRACTICES&btnG=Google+keres%C3%A9s

13. *Peter Heydebreck* : **programmes for entrepreneurship policy design and delivery and the experience of germany: a learning model**

<http://www.oecd.org/dataoecd/51/60/40208728.pdf>

14- Entrepreneurship Education: Learning by Doing

http://www.arc.gov/images/programs/entrep/Learning_By_Doing.pdf

15. Employment Action, Practical Manual: Local Economic and Employment Development
European Commission, Directorate-General for Employment, industrial Relations and Social Affairs. 1990

16. A Global Jobs Pact (2009)- ILO :

recovering from the crisis

www.ilo.org/jobspact/lang--en/index.htm -:

Magyar források

M.1. VAJDA ÁGNES: Munkahelyteremtés a mikroállalkozásokban

Közgazdasági Szemle, XLVI. évf., 1999. június (530–547. o.)

<http://epa.oszk.hu/00000/00017/00050/pdf/vajdaagnes.pdf>

M.2. Európa 2020

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

M 3. Vállalkozások támogatása, szakmai úti beszámoló

Portugália, Portó, Időpontja: 2008. május 11-16

http://www.tpf.hu/document.php?doc_name=LLP/szakert_tanulmanyutak/sztbeszamolo/p_vllalkozsok_tmogatsa_visnyovszky_judit_31.doc

M. 4 Dr. Soltész Anikó* Az önfoglalkoztatás terjedésének ösztönzése munkanélküliek körében (Az önfoglalkoztatóvá válási támogatás, mint aktív foglalkoztatáspolitikai eszköz vizsgálata)

www.ofa.hu/index.php?WG_NODE=WebIntRedirect&WG_OID

M. 5 [Magyar Nemzeti Jelentés \(2008.\) a vállalkozói környezetről](#)

(a nemi egyenlőség tükrében)

www.mprsz.hu/UserFiles/File/Szakmai/MagyarNemzetiJelentes.doc

M.6 FIVOSZ: Vállalkozói utánpótlás nélkül nem lesz növekedés

[origo]2011. 08. 09., 15:00|Utolsó módosítás: 2011. 08. 09., 15:06

<http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20110809-fivosz-vallalkozoi-utanpotlas-nelkul-nem-lesz-novekedes.html>

M.7. Úton a második struktúraváltás felé?

www.3kconsens.hu

M.8. Gyakorlatorientált felsőoktatás?

www.3kconsens.hu

M.9. A mikro-, kis és közepes vállalatok növekedésének feltételei

Andrási Zoltán, dr. Borsi Balázs, Farkas László, Némethné Pál Katalin,

dr. Papanek Gábor D.Sc. (kutatásvezető), Viszt Erzsébet

GKI Gazdaságkutató Rt. Budapest, 2009

M. 10. Új Széchenyi terv

M.12 újratervezés 2.0.1.0 MAPI elemzés az 2007-9-es fejlesztési periódusról

M.13. Frey Mária : Aktív munkaerő-piaci politikák komplex értékelése a

2004-2009. közötti időszakban (kézirat)

M.14 Kullmann Ádám – Janza Frigyes – Herczeg Béla: A leghátrányosabb helyzetű kistérségek célzott támogatásának kísérlete, és első tapasztalatai Észak-Magyarországon

In: Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek VII.évf. ♦2010♦2 5-20 old.

M.15. Lunk Tamás - Wächter Balázs: Tervezési tapasztalatok az LHH térségekben

Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek VII.évf. ♦2010♦2 21 – 36 old

M.16. A Kis és középvállalkozások fejlesztésének koncepciója

(Kormányzati előterjesztés 2007. febr)

http://www.abbcenter.com/up/mcfotsz/Kises_kozepvallalkozok_fejlesztesenek_koncepcioja.pdf

M.17. Nem egyeznek, A munkaerőpiaci kereslet-kínálat előrejelzése

www.3kconsens.hu

M18. Interjú Nagy Ferencsel, munkaerőpiaci tanácsadó ,Szekszárd,

M.19. Foglalkoztatási Partnerség Tolna megyében (ROP projekt 2005-6)

3K Alapítvány www.klaszter.hu

M.20. Békés megyei válságkezelő program , 3K Consens Iroda www.3kconsens.hu

M.21. A térségi gazdaság-, és foglalkoztatás fejlesztés Európai gyakorlata 1996 május, A tanulmányt az OFA felkérése alapján készítette a 3K Alapítvány (kézirat, elektronikus változata)

M22. Munkaadók lapja 1999, V. évf. 9. szám.